

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ:
«ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΣΕ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ, ΑΡΧΕΙΑ, ΜΟΥΣΕΙΑ»**

**ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ, ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**DEPARTMENT OF ARCHIVAL, LIBRARY AND INFORMATION STUDIES
SCHOOL OF MANAGEMENT, ECONOMICS AND SOCIAL SCIENCES**

Διπλωματική Εργασία

Τίτλος Εργασίας

**«Γυναίκα και περιοδικός τύπος στο α΄ μισό του 20ού αιώνα. Η περίπτωση της
Ελένη Ουράνη (Άλκης Θρύλου) και διαστάσεις της αναγνωστικής της πρόσληψης»**

Φωτέλη Αγγελική (ΑΜ: 226682018)

**Επιβλέπων: Καθηγητής Αναστάσιος Μιχαηλίδης
Αθήνα, Μάρτιος 2024**

«Τιμή, τιμή στων γυναικών το γένος 'έρχεται»

Ευριπίδης

Επιτροπή Εξέτασης

1. Ονοματεπώνυμο

2. Ονοματεπώνυμο

3. Ονοματεπώνυμο

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο/η κάτωθι υπογεγραμμένος/η ΦΩΤΕΛΗ ΑΓΓΕΛΙΚΗ του ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, με αριθμό μητρώου 226682018 φοιτητής/τρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Διαχείριση Πληροφοριών σε Βιβλιοθήκες, Αρχεία, Μουσεία του Τμήματος Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης της Σχολής Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, δηλώνω ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου». Επιθυμώ την απαγόρευση πρόσβασης στο πλήρες κείμενο της εργασίας μου μέχρι ..... και έπειτα από αίτηση μου στη Βιβλιοθήκη και έγκριση του επιβλέποντα καθηγητή.

Ο/Η Δηλών/ούσα

Φωτέλη Αγγελική

Ευχαριστίες – Αφιερώσεις

Θα ήθελα θερμά να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στον επιβλέποντα καθηγητή μου, κ. Αναστάσιο Μιχαηλίδη, για την ανεκτίμητη στήριξή του και την εξαιρετική συνεργασία που μου προσέφερε κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας. Η αμέριστη γνώση και η ευγένεια του με βοήθησαν να αναπτύξω τις ιδέες μου και να προχωρήσω στην έρευνά μου με αυτοπεποίθηση και ακαδημαϊκή ακρίβεια.

Επίσης, θα ήθελα να εκφράσω ένα θερμό ευχαριστώ στους αγαπημένους μου φίλους και στους γονείς μου που με στήριξαν πλήρως καθ' όλη τη διάρκεια αυτού του ταξιδιού και πίστεψαν σε μένα. Η παρουσία και η ενθάρρυνσή τους μου έδωσαν την απαραίτητη δύναμη και αυτοπεποίθηση για να αντιμετωπίσω τις προκλήσεις και να επιτύχω τους στόχους μου. Το ταξίδι αυτό μου έδειξε ότι με αποφασιστικότητα και στόχους μπορούμε να πραγματοποιήσουμε ό,τι επιθυμούμε.

Τέλος, θέλω να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου προς τα μέλη της Επιτροπής και όλους τους καθηγητές του τμήματος για την παρεχόμενη ευκαιρία να πραγματοποιήσω αυτό το ξεχωριστό ταξίδι γνώσης. Η αμέριστη σοφία και η καθοδήγησή τους μου δίνουν την αίσθηση ότι έχω αναπτύξει ένα νέο επίπεδο κατανόησης και ακαδημαϊκής προόδου. Είμαι ευγνώμων για την εμπιστοσύνη που μου δόθηκε και για την ευκαιρία να μοιραστώ τις ιδέες μου με τόσο αξιόλογους ανθρώπους.

Με αυτήν την ευκαιρία, εκφράζω τις ευχαριστίες μου σε όλους όσους συνέβαλαν σε αυτήν την ερευνητική προσπάθεια και μου έδωσαν τη δυνατότητα να αναπτύξω τις γνώσεις μου και να ανακαλύψω νέες διαστάσεις στον τομέα της βιβλιοθηκονομίας.

Ημερομηνία

Συγγραφέας

Φωτέλη Αγγελική

Περίληψη

Η διπλωματική εργασία εξετάζει την αλληλεπίδραση μεταξύ διανοητικών και καλλιτεχνικών κινήσεων κατά το πρώτο μισό του 20ού αιώνα και τον ρόλο του περιοδικού τύπου σε αυτήν τη διαδικασία. Επικεντρώνεται στην επίδραση των φύλων και των στερεοτύπων γένους στη λογοτεχνική σφαίρα, εξετάζοντας τον τρόπο με τον οποίο ο περιοδικός τύπος διευκόλυνε τη δημοσίευση γραπτών έργων από γυναίκες συγγραφείς και υποστήριξε κοινωνικές αγωνιστικές προσπάθειες που σχετίζονταν με την ισότητα των φύλων. Η εργασία εξετάζει επίσης τον ρόλο της λογοτεχνικής κριτικής στην ανάδειξη των φωνών των γυναικών και στη προώθηση μιας φεμινιστικής προσέγγισης της λογοτεχνίας. Παρουσιάζει συνοπτικά τα κινήματα της εποχής που αφορούν την πνευματική και κοινωνική δράση των γυναικών στην Ελλάδα και πώς επηρέασαν τις γυναίκες συγγραφείς του πρώτου μισού του 20ού αιώνα. Ως μελέτη περίπτωσης, δίνει έμφαση στην Ελένη Ουράνη, γνωστή ως Άλκης Θρύλος, που αναδείχθηκε ως σημαντική πνευματική προσωπικότητα της εποχής και υποστήριξε τον αγώνα των γυναικών μέσω της λογοτεχνίας και της δημοσιογραφίας. Μέσω της υλοποίησης ποιοτικής έρευνας και την επεξεργασία δεδομένων που συλλέχθηκαν από συνεντεύξεις βάθους σε επαγγελματίες βιβλιοθηκονόμους που εργάζονται σε ακαδημαϊκές και δημοτικές βιβλιοθήκες, η διπλωματική αναδεικνύει τη σύγχρονη αναγνωστική πρόσληψη των σχέσεων φύλου και λογοτεχνίας στον χώρο των βιβλιοθηκών.

Λέξεις Κλειδιά:

Γυναίκες συγγραφείς, Φεμινισμός, Περιοδικός τύπος, Πρωτοπόρες γυναίκες, Έμφυλα στερεότυπα, Άλκης Θρύλος, Ποιοτική έρευνα

Abstract

This dissertation examines the interaction between intellectual and artistic movements during the first half of the 20th century and the role of periodicals in this process. It focuses on the impact of gender and gender stereotypes on the literary sphere, investigating how periodicals facilitated the publication of written works by female authors and supported social advocacy efforts related to gender equality, which were generally limited in access to journalism and literature. The study also explores the role of literary criticism in highlighting the voices of women and in shaping a feminist approach to literature. It delves into the movements of that era concerning women in Greece and how they influenced female authors during the first half of the 20th century. The case study centers on the writer Eleni Ourani, known as Alkis Thrilos, who emerged as a significant intellectual figure of the time and advocated for women 's rights through literature and journalism. Additionally, the research conducts in-depth interviews with professional librarians working in academic and public libraries to investigate contemporary perspectives on gender and the literary field.

Keywords:

Women writers, Feminism, Periodicals, Women pioneers, Gender stereotypes, Alkis Thrylos, Qualitative research.

Περιεχόμενα

Επιτροπή Εξέτασης	3
ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	4
Ευχαριστίες – Αφιερώσεις.....	5
Περίληψη:	6
Abstract	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΥΠΟ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	11
1.1 Πλαίσιο, σκοπός και στόχοι της διπλωματικής εργασίας.....	11
1.2 Ερευνητικοί στόχοι.....	12
1.3 Μεθοδολογία & Περιορισμοί	12
1.4 Ορισμοί.....	13
1.4.1 Περιοδικός τύπος και αναγνωστική πρόσληψη	13
1.4.2 Ο φεμινισμός.....	14
1.5 Η διάρθρωση της εργασίας	15
1.5.1 Κεφάλαιο 1.....	15
1.5.2 Κεφάλαιο 2.....	15
1.5.3 Κεφάλαιο 3.....	15
1.5.4 Κεφάλαιο 4.....	15
1.5.5 Κεφάλαιο 5.....	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΚΣΟΠΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΤΑΣΕΙΣ....	16
.....	16
2.1 Φεμινισμός και ανάπτυξη του ελληνικού φεμινισμού στα χρόνια του μεσοπολέμου	16
2.2 Κοινωνικός ρόλος και η θέση των Ελληνίδων στην εργασία κατά το πρώτο μισό του 20ού αιώνα.....	19
2.3 Φεμινιστικά εργαλεία άσκησης κριτικής.....	21
2.4 Αρθρογράφοι, γυναικεία περιοδικά και εφημερίδες α περιόδου (1845- 1935). Η συμβολή των γυναικών στο φεμινιστικό κίνημα της Ελλάδας τη περίοδο 1845-1935	22
2.5 Γυναικεία περιοδικά και εφημερίδες τον 19 ^ο αιώνα (1845 -1935).....	31
2.6 Περιοδικός τύπος και εφημερίδες στο α' μισό του 20ου αιώνα	35

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΤΗΣ ΑΛΚΗ ΘΡΥΛΟΥ	42
ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ Α΄: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΑΛΚΗ ΘΡΥΛΟΥ	42
3.1 Ελένη Ουράνη (Άλκης Θρύλος) 1896-8 Δεκεμβρίου 1971	42
3.2 Επιμέρους συνεργασίες της Άλκη Θρύλου και η σημασία τους.....	50
3.2.1. Με το περιοδικό <i>Νουμάς</i> (1903 – 1931)	50
3.2.2. Με την Ομάδα των Δώδεκα.....	51
3.3. Η αποτίμηση του έργου της: μια επιλογή	55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΕΡΕΥΝΑ –ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΣΤΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΚΗ ΘΡΥΛΟ ΚΑΙ ΤΑ ΕΜΦΥΛΑ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ ΣΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ.....	58
4.1 Στόχος της Έρευνας και Μεθοδολογία	58
4.1.1 Παράμετροι συμμετοχής, κριτήρια επιλογής του δείγματος, σχεδιασμός ερωτηματολογίου και συλλογή των δεδομένων.....	58
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	65
5.1 Συζήτηση αποτελεσμάτων	65
5.2 Συμπεράσματα και μελλοντικές προεκτάσεις της έρευνας.....	67
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	71
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ.....	74
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΩΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ.....	91

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία διερευνά τις διαστάσεις της συμβολής των γυναικών στον περιοδικό τύπο κατά το πρώτο μισό του 20ού αιώνα, υιοθετώντας μια πολυπρισματική προσέγγιση στο επίπεδο της μεθοδολογίας. Στόχος είναι η εξέταση της συνεισφοράς τους στο φεμινιστικό κίνημα. Για την εμβάθυνση στα επιμέρους ζητήματα, επιλέγεται η περαιτέρω περίπτωση του έργου της Ελένης Ουράνη ως μελέτη περίπτωσης.

Επιδιώκεται ιδιαιτέρως η ανάλυση της προσφοράς της Ελένης Ουράνη, γνωστής ως Άλκης Θρύλου, και η εξέταση των διαφόρων πτυχών της αναγνωστικής της πρόσληψης με βάση τις όψεις της φεμινιστικής κριτικής. Τονίζεται η σημασία των δραστηριοτήτων της, αποτυπώνοντας την πορεία της και αναδεικνύοντας τον τρόπο με τον οποίο συνέβαλε στον δημόσιο διάλογο και στην εξέλιξη των φεμινιστικών ιδεών. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιούνται ιστορικές έρευνες, ανάλυση περιεχομένου περιοδικών, και συνεντεύξεις για να αναδείξουν τη συμβολή των γυναικών στον περιοδικό τύπο και τη σχέση τους με το φεμινιστικό κίνημα. Αναδεικνύοντας την προσωπικότητα και το έργο της Ελένης Ουράνη, η εργασία εστιάζει στη διαμόρφωση της αναγνωστικής της πρόσληψης, προσφέροντας έτσι μια σημαντική συνεισφορά στην κατανόηση του ρόλου των γυναικών στον περιοδικό τύπο αναφορικά με την προαγωγή των φεμινιστικών ιδεών κατά τη διάρκεια του πρώτου μισού του 20ού αιώνα. Η επιλογή αυτού του θέματος απορρέει από την επιθυμία να διερευνήσουμε τον ρόλο των γυναικών της εποχής αυτής και τις επιτυχίες που σημείωσαν στο πολιτισμικό πεδίο και τον βαθμό που το παράδειγμα συγκεκριμένων περιπτώσεων συνέβαλε στην προώθηση του γυναικείου ζητήματος. Σκοπός είναι η μελέτη της ιδιαίτερης προσωπικότητας της Ελένης Ουράνη, γεγονός το οποίο αποτελεί μία ερευνητική πρόκληση, προκειμένου να αναδειχθεί ο βαθμός που η συγγραφική της παραγωγή σχετίζεται με την ανάδειξη της πνευματικής και διανοητικής ισχύος των γυναικών. Ο περιοδικός τύπος αποτέλεσε έναν σημαντικό χώρο νέων ιδεών και εξοικείωσης του ελληνικού αναγνωστικού κοινού με καινοτόμες κοινωνικές και πολιτισμικές πρακτικές. Μέσω αυτών δόθηκε η δυνατότητα να εκφραστούν απόψεις που προωθούν ιδέες και θέσεις οι οποίες προάγουν τα ζητήματα της ισότητας των δύο φύλων και αναδεικνύουν τη δημιουργικότητα των γυναικών ως λογοτεχνών, καλλιτεχνών και διανοουμένων.

Η μελέτη αυτή επιδιώκει, επίσης, να αναδείξει τη σημασία της αναγνωστικής πρόσληψης της κοινότητας, αποκαλύπτοντας τον τρόπο με τον οποίο οι γυναίκες αποδέχθηκαν και αντιλήφθηκαν τα έργα και τις απόψεις των συγγραφέων και δημοσιογράφων της εποχής. Αυτή η αναγνωστική πρόσληψη αποτελεί έναν καθρέφτη της κοινωνίας της εποχής, αποκαλύπτοντας τις αξίες, τις προτεραιότητες και τις πεποιθήσεις που

επικρατούσαν τότε σε σχέση με το σήμερα.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η Ουράνη αποτελεί μια ιδιαίτερη περίπτωση γυναικείας πνευματικής προσωπικότητας της περιόδου, που ένα μεγάλο μέρος των σύγχρονων αναγνωστών δεν γνωρίζει επαρκώς ούτε το έργο της ούτε τον βαθμό που συνέβαλε στην ανάδειξη των έμφυλων στερεοτύπων. Υπό αυτή την έννοια, η εν λόγω έρευνα επιδιώκει να φανερώσει τον ρόλο των γυναικών στο λογοτεχνικό πεδίο το α' μισό του 20ού αιώνα και να καταδείξει πόσο πολλά από αυτά τα ζητήματα συνεχίζουν να αποτελούν επίκαιρα, πόσο μάλλον όταν αγνοούμε σε σημαντικό βαθμό τη συμβολή γυναικών συγγραφέων στη διαμόρφωση του σύγχρονου πολιτισμού. Αυτή η μελέτη θα μας βοηθήσει να κατανοήσουμε καλύτερα τον ρόλο και την εξέλιξη των γυναικών στην κοινωνία, καθώς και να αναγνωρίσουμε την ανάγκη να διατηρηθεί και να προωθηθεί η πνευματική ισχύς και η ελευθερία έκφρασής τους στις σύγχρονες εποχές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΥΠΟ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1.1 Πλαίσιο, σκοπός και στόχοι της διπλωματικής εργασίας

Στο πλαίσιο της παρούσας διπλωματικής εργασίας θα διερευνηθούν οι διαστάσεις της αλληλεπίδρασης μεταξύ διανοητικών και καλλιτεχνικών ρευμάτων του περιοδικού τύπου κατά την εποχή, καθώς και η ανάλυση με χρήση φεμινιστικής κριτικής των κοινωνικών αξιών που αφορούν τις γυναίκες στην ελληνική κοινωνία της εν λόγω περιόδου. Επιπλέον, θα εξεταστεί ο ρόλος των γυναικών συγγραφέων στην ανάδειξη των παραπάνω ζητημάτων. Μια λεπτομερής ανάλυση θα πραγματοποιηθεί για την Ελένη Ουράνη, ως μελέτη περίπτωσης μιας γυναίκας συγγραφέα που κατέχει σημαντική θέση στην ελληνική λογοτεχνία και προωθεί τα δικαιώματα των γυναικών. Θα χρησιμοποιηθεί και ιστορική έρευνα, συμπεριλαμβανομένης της ανάλυσης αρχειακού υλικού, καθώς και κειμενοκεντρική ανάλυση για την ανάδειξη και ανάλυση των βασικών θεμάτων που αφορούν τη σκέψη και τη γραφή της Ε. Ουράνη, όπως αυτές αναδεικνύονται μέσα από τα έργα της. Επιπλέον, θα πραγματοποιηθεί μια έρευνα μέσω συνεντεύξεων βάθους για να διερευνηθεί σε ποιον βαθμό το σύγχρονο αναγνωστικό κοινό είναι εξοικειωμένο με το έργο της Ελένη Ουράνη και κατά πόσο οι επαγγελματίες βιβλιοθηκονόμοι γνωρίζουν το ψευδώνυμό της. Τέλος, θα εξεταστούν οι απόψεις των σύγχρονων βιβλιοθηκονόμων σχετικά με την επίδραση των θεμάτων φύλου στο σύγχρονο λογοτεχνικό πεδίο. Για την εξερεύνηση αυτών των ερευνητικών ερωτημάτων, θα ακολουθηθεί ποιοτικός ερευνητικός σχεδιασμός που θα επιτρέπει μια λεπτομερή μελέτη του φαινομένου.

1.2 Ερευνητικοί στόχοι

Όπως αναφέρθηκε, η έρευνα θα εξετάσει τον ρόλο που διαδραμάτισαν οι γυναίκες στους κοινωνικούς αγώνες για την ισότητα των γυναικών, καθώς και η επίδραση του περιοδικού τύπου στη διαμόρφωση του λογοτεχνικού και πολιτιστικού τοπίου του πρώτου μισού του 20ού αιώνα. Η έρευνα επικεντρώνεται στην ανάλυση της συμβολής των περιοδικών της εποχής, στην ανάπτυξη και διαμόρφωση της λογοτεχνικής σκηνής και της γενικότερης πολιτιστικής ατμόσφαιρας. Βασικό ερευνητικό ερώτημα της συγκεκριμένης εργασίας αφορά την ανάδειξη των λόγων που ώθούσαν γυναίκες δημιουργούς να χρησιμοποιούν ψευδώνυμο, με αφορμή και την ανάλογη πρακτική που ακολούθησε και η Ελένη Ουράνη. Υπάρχει επίσης ένας σημαντικός αριθμός επιμέρους ερωτημάτων που εγείρονται στα πλαίσια της συγκεκριμένης έρευνας, όπως ποια η σχέση της Ε. Ουράνη με το λογοτεχνικό πεδίο της εποχής και σε τι βαθμό το επηρέασε η γραφή της. Με αυτήν την οπτική, η έρευνα καλείται να αναδείξει: α. ποιους συγγραφείς υποστήριζε και αν είχε σχέση με τα φεμινιστικά κινήματα; β. Ποια ήταν η αποδοχή ή όχι του συγγραφικού της έργου (τότε και τώρα), γ. σε τι βαθμό το γεγονός ότι ήταν μια γυναίκα σε έναν ανδροκρατούμενο χώρο επηρέασε τις απόψεις της και τις προσεγγίσεις της. Με αυτή την έννοια, ενδιαφέρον παρουσιάζει η ανάλυση του τρόπου γραφής της ως άντρας και ως γυναίκα, καθώς και η επίδρασή της σε ζητήματα φεμινισμού. Τέλος, η έρευνα πραγματοποιείται μέσω ερωτηματολογίου και ημιδομημένων συνεντεύξεων, με σκοπό να διερευνήσει τη γνώση και την άποψη των έμπειρων βιβλιοθηκονόμων, τόσο σε δημοτικές όσο και σε ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, σχετικά με τη συγγραφέα Ελένη Ουράνη - Άλκη Θρύλο. Κάποια από τα οφέλη που μπορούν να προκύψουν από την έρευνα αφορούν την άποψη των βιβλιοθηκονόμων σχετικά με τη συγκεκριμένη συγγραφέα ενώ αναλύεται η απήχηση των βιβλίων της συγγραφέως Ελένης Ουράνη - Άλκης Θρύλου στο κοινό των βιβλιοθηκονόμων. Πέραν αυτού, εξετάζεται ο τρόπος με τον οποίο οι βιβλιοθηκονόμοι αντιλαμβάνονται τον τομέα της συγγραφής και εάν θεωρούν ότι αυτός είναι υπό την κυριαρχία του ανδρικού φύλου.

1.3 Μεθοδολογία & Περιορισμοί

Για τις ανάγκες της διπλωματικής εργασίας διεξήχθη πρωτογενής και δευτερογενής έρευνα. Η οργάνωση του ερευνητικού σχεδιασμού θα βασιστεί σε έναν συνδυασμό μεθόδων. Συγκεκριμένα, το θεωρητικό μέρος θα βασιστεί τόσο σε βιβλιογραφική και ιστορική ανασκόπηση με την εξέταση αρχειακού υλικού, όσο και σε κειμενοκεντρική ανάλυση, καθώς θα παρουσιαστούν και θα αναλυθούν οι βασικοί άξονες της σκέψης της Ε.

Ουράνη και της γραφής της, όπως αυτές φαίνεται να εξελίσσονται μέσα από τη μελέτη των έργων της. Τέλος, θα εφαρμοστεί και ποιοτική έρευνα με συνεντεύξεις βάθους σε επαγγελματίες βιβλιοθηκονόμους Ακαδημαϊκών και Δημοτικών Βιβλιοθηκών σχετικά με τα υπό εξέταση ζητήματα της διπλωματικής. Η παρούσα ακαδημαϊκή έρευνα περιορίζει την χρονική περίοδο στο πρώτο μισό του 20ού αιώνα και μια σύντομη αναφορά στην προηγούμενη περίοδο, επιδιώκουμε να εξετάσουμε τον περιοδικό τύπο που στρατεύεται έμμεσα ή άμεσα σε κάποιο βαθμό τις γυναίκες που συνέβαλαν στον αγώνα για την απόκτηση των γυναικείων δικαιωμάτων, καθώς και να αναδείξουμε το λογοτεχνικό πλαίσιο που χαρακτήριζε εκείνη την εποχή. Η μελέτη περίπτωσης αξιοποιεί την προσωπικότητα της Άλκης Θρύλου και διερευνά τις διαστάσεις της αναγνωστικής της πρόσληψης.

1.4 Ορισμοί

Στο παρόν υποκεφάλαιο παρουσιάζονται βασικοί ορισμοί εννοιών που είναι σημαντικοί για την προσέγγιση των ζητημάτων που εξετάζει η διπλωματική.

1.4.1 Περιοδικός τύπος και αναγνωστική πρόσληψη

Ο όρος «περιοδικός τύπος» αναφέρεται σε ένα ευρύ φάσμα εντύπων που κυκλοφορούσαν σε τακτά χρονικά διαστήματα, όπως εβδομαδιαία, μηνιαία, τριμηνιαία ή ετησίως. Αυτά τα περιοδικά συνήθως αφορούν τη δημοσίευση ποικίλου περιεχομένου και κειμενικών ειδών: άρθρα, δοκίμια, ποίηση, κριτικές για τέχνες και λογοτεχνία, κοινωνικά θέματα και επικαιρότητα, με βάση το αναγνωστικό κοινό που απευθύνονται.

Κατά το πρώτο μισό του 20ού αιώνα, ο περιοδικός τύπος άσκησε σημαντική επίδραση στην ανάδειξη των γυναικών και των δικαιωμάτων τους. Εμφανίστηκαν πολλά γυναικεία περιοδικά και εφημερίδες που απευθύνονταν αποκλειστικά στις γυναίκες και επικεντρώνονταν σε θέματα που αφορούσαν τα δικαιώματά τους και την αναγνώρισή τους στην κοινωνία ως ισότιμα μέλη με τους άντρες. Μέσω αυτών των περιοδικών, οι γυναίκες είχαν τη δυνατότητα να εκφράσουν τις απόψεις τους, να ανταλλάξουν ιδέες και να αναδείξουν τα θέματα που αφορούσαν τα συμφέροντά τους. Ανάμεσα στα περιοδικά αυτά, είχαν σημαντική θέση εκείνα με φεμινιστικό περιεχόμενο, όπως η *Θάλεια*, η *Ευρυδίκη*, ο *Αγώνας των Γυναικών* και η *Εφημερίς των Κυριών*. Αυτά τα περιοδικά διαδραμάτιζαν έναν σημαντικό ρόλο στην ενημέρωση των γυναικών για τα δικαιώματά τους, τις κοινωνικές τους ευθύνες και την προώθηση της ισότητας των φύλων. Πέραν αυτών, υπήρχαν και άλλα περιοδικά με παρόμοιο περιεχόμενο, που ανέδειξαν τη φωνή των γυναικών και συνέβαλαν

στη διαμόρφωση μιας νέας πραγματικότητας για τον ρόλο του γυναικείου φύλου στην κοινωνία.

Αναφορικά με τον όρο «αναγνωστική πρόσληψη», περιγράφεται η πνευματική αντίληψη και την αντίδραση των αναγνωστών έναντι του περιεχομένου που παρουσιάζεται σε ένα έντυπο μέσο ενημέρωσης, όπως ένα περιοδικό. Στο πλαίσιο της εν λόγω εργασίας, η εστίαση επικεντρώνεται στην αναγνωστική πρόσληψη της Ελένης Ουράνη και της γυναικείας αναγνωστικής κοινότητας της εποχής. Μέσω της μελέτης αυτής, διερευνώνται οι διάφορες πτυχές της αντίληψης, της αποκωδικοποίησης και της ερμηνείας του περιεχομένου που προσέφεραν τα εν λόγω περιοδικά, καθώς και οι αντιδράσεις και οι αντιλήψεις που διαμόρφωσαν την αναγνωστική εμπειρία των αναγνωστών, εστιάζοντας ιδιαίτερα στον ρόλο της ως πηγή έμπνευσης και αναγνωστικού προτύπου για τις γυναίκες της εποχής.

1.4.2 Ο φεμινισμός

Ο φεμινισμός είναι μια ιδεολογία και ένα κίνημα που αγωνίζεται για την ισότητα των φύλων και την προώθηση των δικαιωμάτων των γυναικών. Προέρχεται από το γαλλικό «féminisme», το οποίο προέρχεται από τη λατινική λέξη «femina», που σημαίνει γυναίκα.

Ο ελληνικός φεμινισμός στα χρόνια του μεσοπολέμου αποτέλεσε μια σημαντική πτυχή στην ανάπτυξη του γυναικείου κινήματος στην Ελλάδα. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, οι γυναίκες ξεκίνησαν να αγωνίζονται για την ισότητα των φύλων και των δικαιωμάτων τους. Επίσης, συνδέθηκε στενά με τις κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις της εποχής. Κατά τη δεκαετία του 1920, η Ελλάδα βίωνε μια περίοδο μεγάλων αλλαγών και πολιτικών αναταραχών, που επηρέασαν επίσης τον ρόλο και τη θέση των γυναικών στην κοινωνία. Οι γυναίκες εκείνη την εποχή ξεκίνησαν να απαιτούν περισσότερα δικαιώματα και ευκαιρίες, καθώς είχαν αρχίσει να αναγνωρίζουν την ανάγκη για ισότητα με τους άνδρες. Αγωνίστηκαν για την πρόσβαση σε εκπαίδευση, τη συμμετοχή στην εργασία και την πολιτική ζωή, καθώς και για τα δικαιώματα της οικογένειας και την κοινωνική ανεξαρτησία. Οι γυναίκες αρχίζουν να οργανώνονται και να συγκροτούν φεμινιστικές ομάδες και συλλόγους, με σκοπό την υπεράσπιση των δικαιωμάτων τους.

1.5 Η διάρθρωση της εργασίας

1.5.1 Κεφάλαιο 1

Το πρώτο κεφάλαιο αποτελεί την εισαγωγή της παρούσας εργασίας, στην οποία παρουσιάζονται ο σκοπός και οι στόχοι της έρευνας, καθώς και η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την αποτελεσματική πραγματοποίησή της. Επιπλέον, παρέχονται οι απαραίτητοι ορισμοί προκειμένου να διευκρινιστούν οι έννοιες που σχετίζονται με την εργασία.

1.5.2 Κεφάλαιο 2

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η βιβλιογραφική ανασκόπηση που αφορά τον περιοδικό τύπο κατά την πρώτη περίοδο του 20ού αιώνα, καθώς τον κοινωνικοπολιτιστικό ρόλο των Ελληνίδων κατά την εν λόγω εποχή. Πραγματοποιείται λεπτομερής ανάλυση των πρωτοπόρων Ελληνίδων γυναικών, καθώς και όσων ασχολήθηκαν συγκεκριμένα με τον αγώνα για τη χειραφέτηση.

1.5.3 Κεφάλαιο 3

Στο τρίτο κεφάλαιο, υλοποιείται μία λεπτομερής ανάλυση της πορείας της Ελένης Ουράνη, εστιάζοντας στην εκτενή εξέταση της απόφασής της να χρησιμοποιεί ψευδώνυμο ενώ εξετάζεται και αναλύεται προσεκτικά η σχέση της και η δράση της με τα φεμινιστικά κινήματα και την προώθηση του φεμινισμού. Επιπλέον, διερευνάται η προσωπική συμμετοχή της σε ομάδες όπως η «Ομάδα των Δώδεκα». Συνολικά, η ανάλυση πραγματεύεται εκτενώς τη σύνθετη συμβολή της Ελένης Ουράνη προσφέροντας έτσι μια πλούσια κατανόηση της προσωπικής και δημόσιας της παρουσίας.

1.5.4 Κεφάλαιο 4

Το τέταρτο κεφάλαιο επικεντρώνεται στην ανάλυση των αποτελεσμάτων που προέκυψαν από την ημιδομημένη συνέντευξη που διενεργήθηκε με 8 έμπειρους βιβλιοθηκονόμους. Σε αυτό το κεφάλαιο, θα πραγματοποιηθεί λεπτομερής παρουσίαση της σχεδίασης και της δομής του ερωτηματολογίου και παρουσιάζονται οι συνθήκες συλλογής τους, Στη συνέχεια, θα παρουσιαστούν εκτενώς τα αποτελέσματα σε συσχέτιση με τους ερευνητικούς στόχους και τη δευτερογενή βιβλιογραφία.

1.5.5 Κεφάλαιο 5

Στο πέμπτο κεφάλαιο πραγματοποιείται η παρουσίαση των συμπερασμάτων που προκύπτουν από τη σχετική έρευνα σχετιζόμενα με την βιβλιογραφική ιστορική ανασκόπηση ενώ παράλληλα γίνεται λόγος σε μελλοντικές επεκτάσεις της έρευνας και του πεδίου ανάλυσης .

2. Θεωρητικό μέρος: ιστορική επισκόπηση και σύγχρονες τάσεις

2.1 Φεμινισμός και ανάπτυξη του ελληνικού φεμινισμού στα χρόνια του μεσοπολέμου

Η λέξη φεμινισμός [λόγ. < γαλλ. féminisme < λατ. femina 'γυναίκα' (-isme = -ισμός)] (Λεξικό της κοινής νεοελληνικής) έχει προκαλέσει και συνεχίζει να προκαλεί αντιδράσεις κατά την αναφορά της. Στην κυριότερη έννοιά του, προωθεί την ιδέα ότι οι γυναίκες πρέπει να θεωρούνται ίσες και ισότιμες με τους άνδρες σε όλους τους τομείς της κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών, πολιτικών, οικονομικών και πολιτισμικών πτυχών. Ως ιδεολογία και κίνημα αναδύθηκε κατά τη διάρκεια της Γαλλικής Επανάστασης. Κατά την εποχή αυτή, οι επαναστατικοί συγγραφείς αναγνώρισαν την αναπόσπαστη και αυτόνομη θέση των γυναικών στην κοινωνία και διεκδίκησαν για αυτές πολιτικά και αστικά δικαιώματα. Το 1789 παρατηρήθηκε η εμφάνιση πολλών γυναικείων συλλόγων στη Γαλλία, οι οποίοι αντιπροσώπευαν τις πρώτες τολμηρές εκδηλώσεις των φεμινιστικών ιδεών, οι οποίες εξελίχθηκαν σε ένα ανεξάρτητο <<κίνημα>>. Το πρόβλημα της ισότητας των φύλων συνέχιζε να γοητεύει ιδιαίτερα τους Γάλλους συγγραφείς, ειδικά τον Σαρλ Φουριέ (που πρώτος χρησιμοποίησε για τις γυναίκες τον όρο <<χειραφέτηση>> και τον Κλωντ-Ανρί Σαίν Σιμόν (Παντελίδου,2002).

Παράλληλα, η φεμινιστική ιδέα, με την ώθηση της Γαλλικής Επανάστασης, άρχισε να κερδίζει έδαφος και στην Αγγλία, όπου το 1792 η Μαίρυ Ούλστενκραφτ έγραψε το βιβλίο *Διεκδίκηση των Δικαιωμάτων των Γυναικών (Vindication of the Rights of Woman)*. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, η γέννηση του φεμινιστικού κινήματος ανάγεται στο 1848. Η 8η Μαρτίου αντιπροσωπεύει μια ιστορική στιγμή για το παγκόσμιο φεμινιστικό κίνημα. Κατά τη διάρκεια αυτής της ημέρας, οι γυναίκες εργάτριες στον τομέα του υφαντισμού στη Νέα Υόρκη σημείωσαν ένα σημαντικό ορόσημο, αφού εξεγέρθηκαν ως εργαζόμενες και πραγματοποίησαν απεργία, διαδηλώνοντας στους δρόμους για να διαμαρτυρηθούν για τις άθλιες συνθήκες εργασίας (Ξηραδάκη, 1988). Οι γυναίκες στη Βρετανία απέκτησαν το

δικαίωμα ψήφου μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο (1918), μετά από 50 χρόνια αγώνων και 2584 υπομνήματα. Οι Αμερικανίδες απέκτησαν επίσης το δικαίωμα ψήφου το 1920, μετά από μακροχρόνιο αγώνα. Στη Γαλλία, οι γυναίκες απέκτησαν το δικαίωμα ψήφου το 1945, ενώ στη Φινλανδία το 1906, στη Νορβηγία μεταξύ του 1907 και 1909, στη Δανία το 1915, και στη Ρωσία το 1917. Στην Ελλάδα, το δικαίωμα ψήφου για τις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές αναγνωρίστηκε το 1930, με περιορισμό της ηλικίας στα 30 έτη, αλλά εφαρμόστηκε με νόμο το 1954 και για πρώτη φορά οι Ελληνίδες ψήφισαν το 1953 στη Θεσσαλονίκη, καθώς από το 1952 αναγνωρίστηκε η ισότητα των γυναικών και στις γενικές εκλογές (Δομή , 1985).

Ο φεμινισμός εκείνη την εποχή συνδέθηκε με την αφύπνιση των γυναικών και την άρνηση τους να δεχτούν την κατώτερη κοινωνική θέση τους. Ο ελληνικός φεμινισμός μαζί με την πολιτιστική του πολύμορφη δραστηριότητα, αποκτά και ουσιαστικό περιεχόμενο γιατί η Ελληνίδα αρχίζει πια να βαρύνει σαν κοινωνικός και οικονομικός παράγοντας. Ο ελληνικός φεμινισμός αποτελεί μία σημαντική πτυχή της σύγχρονης ιστορίας της Ελλάδας. Οι νέοι όροι της ζωής πιέζουν όλες τις κοινωνικές τάξεις. Οι εργαζόμενες Ελληνίδες το 1907 ανέρχονταν σε 46.523 ,το 1920 σε 343.838 και το 1928 είχαν γίνει 773.284. Από αυτές οι 179.604 ήταν πρόσφυγες. Από το 1928 λοιπόν η γυναίκα αποτελεί στην Ελλάδα το 39.20% του συνόλου του ανδρικού εργατικού δυναμικού. Το 1912 άρχισαν να διορίζονται γυναίκες σε τράπεζες και τηλεφωνικές υπηρεσίες. Το 1914 ύστερα από διαγωνισμό και από εισήγηση του Αλέξανδρου Μυλωνά προσλαμβάνονται οι πρώτες γυναίκες γραφείς στα Υπουργεία Εργασίας και Βιομηχανίας. Το 1918 θεσπίζεται νόμος για τις επόπτριες εργασίας και το 1924 δίνεται η άδεια στις γυναίκες να ασκήσουν το δικηγορικό επάγγελμα. Βεβαίως, στην Ελλάδα ο αγώνας αυτός βρήκε έντονες αντιδράσεις στις προλήψεις και τον συντηρητισμό που επικρατούσαν στην κοινωνία. Συχνά γίνονταν στόχος γελοιογράφων και κωμωδιογράφων και λάμβαναν χλεύη και ειρωνεία. Το 1919 αναδιοργανώθηκε το Εθνικό Συμβούλιο Ελληνίδων και άρχισε να συνδέεται με οργανώσεις του εξωτερικού. Ο οργανωμένος αγώνας για την πολιτική χειραφέτηση της Ελληνίδας ξεκίνησε το 1920 με την ίδρυση του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας.

Οι στόχοι του Συνδέσμου ήταν η προαγωγή της πολιτικής, κοινωνικής και οικονομικής εξύψωσης της σε συνεργασία με τον άνδρα. Ο Σύνδεσμος ήταν ένα τμήμα της διεθνούς οργάνωσης υπέρ της γυναικείας ψήφου «International Woman Suffrage Alliance». Στην προεδρία του Συνδέσμου εξελέγη η Μαρία Νεγρεπόντη, ενώ αντιπρόεδρος ήταν η Αύρα Θεοδοροπούλου και γραμματέας η Μαρία Δεσύπρη. Τα μέλη του Συνδέσμου περιλάμβαναν την Εύχαρις Πετρίδου, την Ελένη Πολιτάκη, τη Μυρσίνη Κλεάνθους, την Ελένη Κορύλλου, τη Ρόζα Ιμβριώτη και την Αθηνά Γαϊτάνου- Γιαννιού. Κάθε Δευτέρα, ο Σύνδεσμος συναντιόταν

και πραγματοποιούσε ομιλίες και συζητήσεις, στις οποίες συμμετείχαν επίσης αρκετοί άντρες φεμινιστές, όπως ο Δημ. Γληνός, ο Αλεξ. Σβώλος, ο Αθανάσιος Τυπάλδος-Μπασιάς κ.ά. (Δομή, σ. 254). Η πρώτη πανελλήνια συγκέντρωση έγινε στο θέατρο Απόλλων το 1928 με εισηγήτρια την Αύρα Θεοδωροπούλου και ομιλητή το φεμινιστή Απόστολο Δοξιάδη(Ξηραδάκη, 1988, σ. 134-140).

Η πρώτη δημόσια συγκέντρωση για το δικαίωμα ψήφου.
Αθήνα, θέατρο «Απόλλων», 18 Μαρτίου 1928

Αρχειό ΕΡΤ, Συλλογή Πέτρου Πουλιδη

Ζητούμε ψήφο

Η Γυναίκα πρέπει να ψηφίζει:

1. Γιατί αφού έχει τις υποχρεώσεις του πολίτη, είναι δίκαιο να έχει και τα δικαιώματά του.
2. Γιατί με την εργασία της πλουτίζει την χώρα.
3. Γιατί προσφέρει τα παιδιά της στην Πατρίδα.
4. Για να πολεμήσει αποτελεσματικά την άγραμματοσύνη.
5. Για να διορθώσει τη νομοθεσία σε ό,τι την άδικει.
6. Για να καλυτερέψει τις συνθήκες της ζωής των παιδιών της.
7. Για να πολεμήσει τη σωματεμπορία.
8. Για να πληρώνεται ή εργασία της όμοια με του άντρός.
9. Γιατί η εύθυνη που θα έχει με την ψήφο θα την άνυψωση ήθικά.
10. Γιατί σ' ένα άληθινά ελεύθερο πολίτευμα πρέπει τὸ νομοθετικὸ σῶμα ν' άντιπροσωπεύη τή θέληση ὄλου του λαοῦ, άντρῶν και γυναικῶν.

Από: Ὁ άγώνας τής γυναίκας, τχ. 8, Μάρτιος 1924

Πηγή φωτογραφίας Ο φεμινισμός στα χρόνια της Μεταπολίτευσης : 1974-1990 : ιδέες, συλλογικότητες, διεκδικήσεις / επιμ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΥ, Άννα , Αθήνα : Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων για τον Κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία, 2017, σελ. 17)

2.2 Κοινωνικός ρόλος και η θέση των Ελληνίδων στην εργασία κατά το πρώτο μισό του 20ού αιώνα

Η ελληνική κοινωνία στο πρώτο μισό του 20ού αιώνα διέπεται από έναν συντηρητικό χαρακτήρα, αναφορικά με τη θέση των γυναικών και των ρόλων της σε αυτή. Η περίοδος αυτή, μια περίοδος προόδου, αλλά και κοινωνικών ανισοτήτων, χαρακτηρίζεται από σημαντικές αλλαγές στους ρόλους και τις προσδοκίες των ανδρών και των γυναικών. Καθώς οι γυναίκες δεν έχουν τα ίδια δικαιώματα και ευκαιρίες με τους άνδρες, περιορίζονται σε κοινωνικούς ρόλους και καθήκοντα που καθορίζουν οι παραδόσεις και η κουλτούρα της εποχής. Συνήθως παντρεύονταν σε μικρή ηλικία και η οικογένεια ήταν η κύρια προτεραιότητά τους. Επιβαλλόταν να τηρούν τους κοινωνικούς κανόνες και να προσαρμόζονται στις παραδόσεις της εποχής. Οι γυναίκες απασχολούνταν με τη φροντίδα των παιδιών, την επιμέλεια του σπιτιού και συνήθως δεν εργάζονταν και ήταν οικονομικά εξαρτώμενες από τον άνδρα. Η εκπαίδευση ήταν διαθέσιμη μόνο σε λίγες γυναίκες και συνήθως περιοριζόταν σε μαθήματα ραπτικής και μαγειρικής. Εν ολίγοις, η κοινωνία έχει καταστρώσει ένα πρότυπο για την ιδανική γυναίκα: υποτακτική, πιστή στον άνδρα και κυρίως φροντιστική (Φουρναράκη,1987).

Παρά ταύτα, παρόλο που οι νόμοι που απαγόρευαν στις γυναίκες το δικαίωμα στην εργασία ήταν ακόμα σε ισχύ, οι γυναίκες άρχισαν να διεκδικούν την ισότητα στην εργασία και στην πολιτική σταδιακά, καθώς η πολιτική επανάσταση του 1821 και η επανεξέταση της ιδέας της δημοκρατίας είχαν φέρει νέες προσδοκίες για την ισότητα. Αν και η πρόοδος ήταν αργή, η εποχή αυτή σηματοδοτεί την αρχή της αναγνώρισης του δικαιώματος των γυναικών στην εκπαίδευση και στην εργασία και ανοίγει τον δρόμο για την περαιτέρω ανάπτυξη των γυναικείων δικαιωμάτων και την επιδίωξη της ισότητας των φύλων στην κοινωνία. Η ζωή της Ελληνίδας κατά το πρώτο μισό του 20ου αιώνα ήταν ένας συνδυασμός παραδόσεων και κοινωνικών αλλαγών.

Καθώς λίγες είχαν πρόσβαση στην εκπαίδευση και την αγορά εργασίας, ωστόσο, υπήρχαν εξαιρέσεις σε αυτό το πρότυπο, καθώς ορισμένες Ελληνίδες κατάφεραν να πετύχουν στη ζωή τους πέρα από το ρόλο της συζύγου και της μητέρας. Πολλές από αυτές ήταν καλλιτέχνιδες, συγγραφείς, δασκάλες ή ακόμη και αγωνίστριες για τα δικαιώματα των γυναικών (Δομή, σ. 554). Την περίοδο από το 1900 έως το 1950 οι γυναίκες βίωσαν αξιοσημείωτες αλλαγές στη ζωή και την εργασία τους. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου,

οι γυναίκες αγωνίστηκαν για το δικαίωμα τους στην ψήφο, την εκπαίδευση και τις ίσες συνθήκες εργασίας με τους άνδρες.

Στην αρχή του 20ού αιώνα οι γυναίκες είχαν περιορισμένη πρόσβαση στην εκπαίδευση και στην αγορά εργασίας. Η εκπαίδευση των αγοριών τίθεντο σε προτεραιότητα ενώ των κοριτσιών συχνά αγνοούνταν, ή περιοριζόταν σε γυναικεία επαγγέλματα όπως το δαντέλωμα και η κεντητική. Η ζωή τους έως το 1950 ήταν χαρακτηριστική της εποχής της βιομηχανικής επανάστασης και των κοινωνικών αλλαγών. Σε αυτήν την εποχή, οι γυναίκες είχαν περιορισμένες επιλογές όσον αφορά την εργασία, με την πλειοψηφία να εργάζεται σε εργοστάσια, στα οποία εκτελούσαν βαριές εργασίες, στις οποίες χρειαζόταν η χρήση φυσικής δύναμης. Στις αρχές του 20ού αιώνα, η αναζήτηση της ισότητας ξεκίνησε να λαμβάνει μέρος. Κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου η ζωή των Ελληνίδων άρχισε να αλλάζει σε σημαντικό βαθμό, όσον αφορά την εργασία και την ανεξαρτησία τους. Η επιβίωση στα χρόνια του πολέμου και των ακολουθιών του, ανάγκασε πολλές να αναζητήσουν εργασία εκτός σπιτιού, επεκτείνοντας το φάσμα των θέσεων που απασχολούνταν. Αν και η εργασία εκτός σπιτιού δεν ήταν κάτι νέο, αυτή ήταν η πρώτη φορά που ένας μεγάλος αριθμός γυναικών ξεκίνησε να εργάζεται σε εργοστάσια και επιχειρήσεις. Κατά τη δεκαετία του 1930, πολλές γυναίκες εργάζονταν σε διάφορους τομείς, όπως η βιομηχανία, η εκπαίδευση, οι υπηρεσίες και η υγεία. Πολλές από αυτές είχαν εκπαιδευτεί για να γίνουν νοσοκόμες, δασκάλες ή γραμματείς. Ωστόσο, οι γυναίκες της εποχής είχαν περιορισμένες δυνατότητες στην αγορά εργασίας, καθώς περιοριζόταν σε χαμηλόμισθες και λιγότερο απαιτητικές θέσεις. Η εργασία στον δημόσιο τομέα ήταν διαθέσιμη μόνο για τους άνδρες.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1930, δημιουργήθηκαν οι πρώτες γυναικείες οργανώσεις και κινήματα για τα δικαιώματα των γυναικών, όπως η Ένωση Ελληνίδων Επαγγελματιών και Εμπόρων (ΕΕΕΕ) και η Πανελλαδική Ομοσπονδία Γυναικείων Σωματείων (ΠΟΓΣ). Αυτές οι οργανώσεις αγωνίζονταν για την ισότητα των δικαιωμάτων των γυναικών στην εκπαίδευση, την απασχόληση και τη πολιτική συμμετοχή (Δομή, σ. 554) που αναφέρθηκαν, πρέπει να σημειωθεί ότι οι περισσότερες γυναίκες εκείνης της εποχής εξακολουθούσαν να εκτελούν τον παραδοσιακό ρόλο της νοικοκυράς. Σε μια εποχή όπου είχαν λιγότερα δικαιώματα και περιορισμούς σε σχέση με τους άντρες, η ζωή τους ήταν αναπόφευκτα διαφορετική και δυσκολότερη.

2.3 Φεμινιστικά εργαλεία άσκησης κριτικής

Από το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα, παρατηρείται μια εκδήλωση γενικής πνευματικής αφύπνισης στον ελληνισμό της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, με την Κωνσταντινούπολη να λειτουργεί ως επίκεντρο. Σε αυτό το πλαίσιο, οι γυναίκες της ανώτερης αστικής τάξης, με σκοπό να επεκτείνουν τη μέριμνά τους πέρα από τον στενό οικογενειακό τους κύκλο, επικεντρώνονται σε φιλανθρωπικές και ευεργετικές κινήσεις προς όφελος των αναξιοπαθούντων συμπολιτών τους. Δημιουργούν γυναικείους συλλόγους, αδελφότητες, σωματεία, εκπαιδευτικά και κοινωφελή ιδρύματα, παρέχουν εργασία σε αποδεκατισμένες γυναίκες, προβαίνουν σε πρωτοβουλίες για την ανακούφιση των αδυνάτων από την ανέχεια και τη δυστυχία, οργανώνουν εργαστήρια χειροτεχνίας και ραπτικής, καθώς και κέντρα παροχής νοσηλευτικής βοήθειας. Για τις εύπορες γυναίκες της Κωνσταντινούπολης, η δράση στον τομέα της φιλανθρωπίας δεν αποτελούσε μόνο επιθυμητή, αλλά και αναγκαία. Αυτό δεν προοριζόταν μόνο για την ανακούφιση των αναξιοπαθούντων, αλλά και για την αιτιολόγηση του πλούτου τους και την αναβάθμιση της κοινωνικής τους θέσης. (Κυριακή Μαμώνη;Λήδα Ιστικοπούλου(2002). Γυναικείοι σύλλογοι στην Κωνσταντινούπολη (1861-1922), Αθήνα: Εστία, σ. 9-14 και σ. 23-25). Στην αρχή του 20ού αιώνα, οι γυναίκες αντιμετώπισαν πολλές προκλήσεις στην προσπάθειά τους να αποκτήσουν φωνή και να εκφράσουν τις φεμινιστικές τους ανησυχίες. Πρόκειται για μια εποχή κατά την οποία ο πατριαρχικός χαρακτήρας της κοινωνίας και η ανδροκρατούμενη φύση της κοινωνίας επικρατούσαν. Οι γυναίκες προσπαθούσαν να αγωνιστούν για τα δικαιώματά τους, να ενισχύσουν την παρουσία τους στον δημόσιο χώρο και να επιτύχουν ισότιμη μεταχείριση. Ένα από τα βασικά φεμινιστικά εργαλεία σε αυτήν την εποχή ήταν οι Σύνδεσμοι, όπως ο Σ.Ε.Υ.Δ.Γ. (Σύνδεσμος Ελληνίδων υπέρ δικαιωμάτων των Γυναικών) που προωθούσαν τα δικαιώματα και την εκπαίδευση των γυναικών, το Εθνικό Συμβούλιο Ελληνίδων το οποίο ανασυστήνεται το 1919 ως τμήμα του Διεθνούς Συμβουλίου Γυναικών και η Μικρή Αντάντ. Η Μικρή Αντάντ ιδρύεται το 1923 από φεμινιστικές οργανώσεις της Βουλγαρίας, της Γιουγκοσλαβίας, της Ρουμανίας, της Πολωνίας, της Τσεχοσλοβακίας και της Ελλάδας, με στόχο τόσο τα γυναικεία ζητήματα της εποχής όσο και την ειρήνη στην περιοχή. Αυτοί οι σύλλογοι ανέλαβαν την εκπαίδευση των γυναικών και την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης όσον αφορά τα ζητήματα της ισότητας των φύλων. Το 1924 στην Ακαδημία Αθηνών πραγματοποιείται το Διεθνές Συνέδριο για τα δικαιώματα των γυναικών με την Ελένη Ουράνη στο βήμα, η οποία επιδίδεται στην αρθρογραφία με θέμα τον φεμινισμό. Το 1928 στο θέατρο Απόλλων γίνεται η πρώτη δημόσια συγκέντρωση για το δικαίωμα ψήφου. Επίσης, το 1919 ιδρύεται ο Σ.Ο.Γ. (Σοσιαλιστικός Όμιλος Γυναικών), ο

οποίος αναλαμβάνει τη σύνταξη των γυναικείων σελίδων της Σοσιαλιστικής Ζωής (Αβδελά, Ε. & Ψαρρά Α., 1985).

Επιπλέον, οι γυναίκες συμμετείχαν ενεργά στον τύπο και την δημοσιογραφία της εποχής, δημιουργώντας και γράφοντας για εφημερίδες και περιοδικά όπως η *Εφημερίς των Κυριών* και η *Αγώνας της Γυναίκας*, τα οποία προώθησαν τις φεμινιστικές αξίες και αναζήτησαν την ισότητα των φύλων. Είναι επίσης σημαντικό να αναφέρουμε ότι ο αγώνας για το δικαίωμα ψήφου, που επιτεύχθηκε τελικά στην Ελλάδα το 1952, αποτελούσε ένα από τα κύρια φεμινιστικά αιτήματα της εποχής και των επόμενων δεκαετιών. Γενικά, οι φεμινιστικές προσπάθειες των γυναικών σε αυτήν την εποχή αποτελούν σημαντικό κεφάλαιο στην ιστορία του φεμινισμού και της αγώνα των γυναικών για την αναγνώριση των δικαιωμάτων τους.

2.4 Αρθρογράφοι, γυναικεία περιοδικά και εφημερίδες α περιόδου (1845- 1935). Η συμβολή των γυναικών στο φεμινιστικό κίνημα της Ελλάδας τη περίοδο 1845-1935

Τα πρώτα ελληνικά γυναικεία περιοδικά που κυκλοφόρησαν μεταξύ του 1845 και του 1935 αποτέλεσαν σημαντικό βήμα για την εκπροσώπηση των γυναικών στα μέσα ενημέρωσης και την προώθηση των γυναικείων δικαιωμάτων. Στόχος των πρώτων γυναικείων περιοδικών είναι η βελτίωση της θέσης των γυναικών, με κεντρικό αίτημα την πρόσβαση τους στην εκπαίδευση. Αυτά τα περιοδικά ασχολούνταν με μια ποικιλία θεμάτων, όπως η παιδεία, η πολιτική, η οικογένεια, η ιστορία, η λογοτεχνία, η τέχνη και η μόδα. Επίσης, έδιναν έμφαση στην εκπαίδευση των γυναικών, την επαγγελματική τους ανέλιξη και την προαγωγή τους στην κοινωνία. Τα περιοδικά αυτά έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του φεμινιστικού κινήματος στην Ελλάδα και στην ανάδειξη γυναικείων προτύπων και πρωτοπόρων γυναικών. Τα περιοδικά αυτά ήταν ποικίλα σε θέματα και περιεχόμενο, καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα θεμάτων που αφορούσαν τις γυναίκες, ασχολούνταν με θέματα κοινωνικής δικαιοσύνης και ισότητας, καθώς και με θέματα υγείας και ευημερίας των γυναικών. Τα περιοδικά αυτά είχαν σημαντική επίδραση στην επανάσταση των γυναικών στην Ελλάδα και στην προώθηση των γυναικείων δικαιωμάτων και της ισότητας των φύλων.

Οι προσπάθειες για την προώθηση των δικαιωμάτων τους στον δημόσιο χώρο, περιλαμβάνουν κυρίως τη συγγραφική τους δραστηριότητα και την έκδοση των πρώτων γυναικείων περιοδικών όπως θα δούμε παρακάτω μερικά από αυτά. Η συμβολή των αρθρογράφων αποτελεί κρίσιμο στοιχείο του φεμινιστικού κινήματος της εποχής. Με τη συγγραφή τους, προωθούσαν τη σκέψη και τη συζήτηση γύρω από τα θέματα της ισότητας

και των γυναικείων δικαιωμάτων. Οι αρθρογράφοι αυτοί ανέδειξαν τη σημασία της ενεργού συμμετοχής των γυναικών στον δημόσιο χώρο και συνέβαλαν στη διαμόρφωση μιας νέας κοινωνικής πραγματικότητας, ενισχύοντας τις προσπάθειες για ισότητα και δικαιοσύνη. Αξιοσημείωτη στέκεται η παρουσία των παρακάτω αρθρογράφων:

Αύρα Θεοδωροπούλου (1880-1963): Η Αύρα Θεοδωροπούλου (1880-1963) αποτελεί μία σημαντική προσωπικότητα στον τομέα της μουσικής και της παιδείας. Εκτός από τη θέση της ως καθηγήτρια πιάνου, διακρινόταν και ως καθηγήτρια ιστορίας της μουσικής. Ήταν επίσης η σύζυγος του διακεκριμένου πολιτευτή, κοινωνιολόγου και συγγραφέα Σπύρου Θεοδωρόπουλου, γνωστού και με το φιλολογικό ψευδώνυμο "Άγιος Θέρος". Πρόκειται για μία εξάίρετη προσωπικότητα που συνέβαλε επίσης στον τομέα του φεμινισμού. Συνεργάστηκε με το περιοδικό *Νέα Εστία* και ανήκε σε διάφορες οργανώσεις, όπως ο Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας και η Μικρή Αντάντ. Επιπλέον, συνέβαλε ενεργά στον τομέα του φεμινισμού και υπηρέτησε ως εθελόντρια σε νοσοκομεία κατά τη διάρκεια πολέμων από το 1897 μέχρι και τον πόλεμο του 1940-41 (Ξηραδάκη, 1988). Με αφορμή το Γυναικείο Συνέδριο που διοργανώθηκε στο Παρίσι από τη Διεθνή Ένωση για τη Γυναικεία Ψήφο, η Αύρα Θεοδωροπούλου συνέγραψε ένα άρθρο που δημοσιεύθηκε στο περιοδικό *Αναγέννηση* του Γληνού τον Δεκέμβριο του 1926. Στο άρθρο αυτό, υπογράμμισε την αντίσταση που αντιμετωπίζει ο φεμινισμός από διάφορους εχθρούς, και προτείνει ότι ο φεμινισμός δεν εξυπηρετεί μόνο τις γυναίκες, αλλά και ολόκληρη την κοινωνία. Επίσης, αναφέρει ότι ο φεμινισμός δεν καθιστά τις γυναίκες εγωίστριες, αλλά αγωνιζόμενες για τη βελτίωση των συνθηκών ζωής τους, αλλά και της κοινωνίας. Το δικαίωμα ψήφου θεωρείται ένα εργαλείο που μπορεί να ενισχύσει τον αγώνα των γυναικών για την ισότητα (Ξηραδάκη, 1988). Στο τεύχος 4 του περιοδικού *Ο Αγώνας της Γυναίκας* το 1923, η Αύρα Θεοδωροπούλου συνυπογράφει ένα άρθρο με τον τίτλο «Προς γυναίκα Επιστολή Α», στο οποίο απευθύνεται προς όλες τις γυναίκες που απολαμβάνουν την ευημερία και ζουν ανέμελα, επισημαίνοντας τη μεγάλη ευθύνη που έχουν. Στο κείμενο, εκφράζει την άποψη ότι η ενεργός συμμετοχή τους είναι απαραίτητη, καλώντας τις να απευθυνθούν στο κράτος με σκοπό την αναγνώρισή τους ως ελεύθερες πολίτισσες, με δικαίωμα και θέληση. Υποστηρίζει ότι μόνο με αυτήν την αναγνώριση μπορεί να επιτευχθεί αποτελεσματικά η φιλανθρωπία τους.

Η Θεοδωροπούλου προτρέπει τις γυναίκες να συμμετέχουν σε ομαδικές ενέργειες, επισημαίνοντας ότι η αδιαφορία τους δημιουργεί ένα περιβάλλον όπου τα αγκάθια πυκνώνουν στο δύσκολο δρόμο που διανύουν άλλες γυναίκες. Με τον τρόπο αυτό, προσδίδει στην φιλοσοφία της ενεργητικής συμμετοχής των γυναικών στην κοινωνία μια πραγματευτική διάσταση, υπογραμμίζοντας τη σημασία της εκπλήρωσης δικαιωμάτων και υπογραμμίζοντας

την αναγκαιότητα για κοινωνική ευαισθητοποίηση και αλληλεγγύη. Επίσης, το 1931 δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Ελληνίς* ένα άρθρο με τίτλο «Η Φεμινιστική Κίνηση στην Ελλάδα», το οποίο αναφέρεται στον Σύνδεσμο για τα δικαιώματα της γυναίκας. Αυτή η προσπάθεια του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, παρά τους περιορισμούς της εποχής, κατάφερε να αποσπάσει το δικαίωμα ψήφου για ορισμένες γυναίκες όπως π.χ. για τις γυναίκες άνω των τριάντα χρόνων και με εκπαίδευση. Η σημασία αυτής της νίκης για την ελληνική κοινωνία αναγνωρίζεται, αν και παραμένει αναδιάρθρωμένη. Τέλος, στο άρθρο «Ειδήσεις» του 1934 αναφέρεται η θηλυκή φύση και τα επιτεύγματα που επιτέλεσαν οι γυναίκες στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στο περιοδικό *Ο Αγώνας της Γυναίκας* στο τεύχος 171 το 1933 γράφει άρθρο με τίτλο « Εργασίες της Ε.Γ.Ε.» (Επιτροπής γυναικών εκλογέων).

Μαρία Σβώλου Δεσύπρη (1895 – 1976): Η Μαρία Σβώλου Δεσύπρη ήταν ιδρυτικό μέλος και πρόεδρος της Εσπερινής Σχολής Γυναικών Υπαλλήλων το 1925 και αντεπιστέλλον μέλος της Διεθνούς Επιτροπής Εμπειρογνομόνων του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας για τα Γυναικεία ζητήματα το 1933-36. Συμμετείχε στην Αντίσταση και εξελέγη μέλος του Εθνικού Συμβουλίου. Το 1958 εξελέγη βουλευτής της ΕΔΑ και το 1961 βουλευτής του ΠΑΜΕ. Ήταν επίσης μέλος της Διοικούσας Επιτροπής της ΕΔΑ. Πέθανε στις 3 Ιουνίου 1976 (Ξηραδάκη, 1988). Το 1923 έγραψε ένα άρθρο στο περιοδικό *Ο Αγώνας της Γυναίκας* με τίτλο «Η γυναικεία προσφυγική ανεργία» και θέμα Ανεργία-Γυναίκες -Ελλάδα (<http://www.gender.panteion.gr/gr/pdfiles/clp10008.pdf>).

Στο τεύχος 11 και 12 του περιοδικού *Ο Αγώνας της Γυναίκας* στις 17 Μαρτίου του 1924, η Μαρία Σβώλου Δεσύπρη παρουσιάζει στο άρθρο της με τίτλο «Η Θέση του Φεμινισμού στην Ελλάδα» μια εις βάθος ανάλυση των προκλήσεων που αντιμετωπίζει η γυναίκα στη δημόσια ζωή. Τα κύρια θέματα που αναδεικνύονται είναι η συμμετοχή της γυναίκας στην πολιτική ζωή, το πρόβλημα της εργασίας της, και το ζήτημα της κοινωνικής ηθικής.

Σύμφωνα με την Δεσύπρη, η προσέγγιση του φεμινισμού στο πρώτο αυτό πρόβλημα είναι η απαίτηση της πολιτικής ελευθερίας για τη γυναίκα, σημαίνοντας ενεργό συμμετοχή στην πολιτική. Ωστόσο, επισημαίνει τις αντιρρήσεις που προκύπτουν, όπως η άγνοια και η αντίδραση των ανδρών, που ως νομοθέτες και εκτελεστές δεν εκδηλώνουν ενδιαφέρον για το θέμα της αγραμματοσύνης των γυναικών. Επισημαίνει επίσης ότι η πολιτική συμμετοχή των γυναικών δεν είναι επαρκής, καθώς το δικαίωμα ψήφου δεν συνεπάγεται απαραίτητα ενεργή διαμόρφωση της πολιτικής πραγματικότητας, θέτοντας ερωτηματικά σχετικά με τον τρόπο άσκησης αυτού του δικαιώματος. Σχετικά με το δεύτερο πρόβλημα, η συγγραφέας

αναλύει τα μέσα που πρέπει να χρησιμοποιήσει η Ελληνίδα για την οικονομική εξίσωση και την αντιμετώπιση των προκαταλήψεων γύρω από το επάγγελμα. Επισημαίνει τη σημασία της επαγγελματικής οργάνωσης και μόρφωσης για την ενίσχυση της οικονομικής ισότητας. Συνοψίζοντας, προτείνει ως δεύτερη απαίτηση του φεμινισμού την ισότητα απέναντι σε όλα τα επαγγέλματα. Αναδεικνύει την ανάγκη για δίκαιες ευκαιρίες και αναγνώριση της εργασίας των γυναικών σε κάθε τομέα, υποστηρίζοντας έτσι την εξίσωση των ευκαιριών και των δικαιωμάτων. Όσον αφορά το ζήτημα της κοινωνικής ηθικής, παρουσιάζονται δύο βασικά προβλήματα: το πρόβλημα του επίσημου διακανονισμού της ηθικής και το πρόβλημα της σωματεμπορίας. Σε αντίθεση με αυτά, ο φεμινισμός υπογραμμίζει την ανάγκη για την κατάργηση του κρατικού διακανονισμού της ανηθικότητας και την καταπολέμηση της σωματεμπορίας. Στο τεύχος 48-49 του περιοδικού το 1927, η Αύρα Θεοδωροπούλου μαζί με την Σβώλου έγραψαν ένα άρθρο με τίτλο Εργάτριες του Συνδέσμου Δ.Γ. , το υπόμνημα μας στο συνέδριο των καθηγητών της μέσης παιδείας θέτοντας τα ακόλουθα αιτήματα του Συνδέσμου όπως το ζήτημα της γυναικείας εκπαίδευσης και την επαγγελματική θέση των καθηγητριών. Στο τεύχος 193-194 του ίδιου περιοδικού, το 1935, παρουσιάστηκε μια σημαντική στιγμή για το φεμινιστικό κίνημα με τη δημόσια συγκέντρωση που πραγματοποιήθηκε στις 20 Ιουλίου στο θέατρο Διονύσια. Στην εν λόγω εκδήλωση, η Μαρία Σβώλου και η Αύρα Θεοδωροπούλου παρουσίασαν τις απόψεις τους μέσω ομιλίας. Η εκδήλωση οργανώθηκε από τη Γυναικεία Επιτροπή Συνεργαζόμενων Οργανώσεων, ενώ προέβησαν πλήθη γυναικών από διάφορες κοινωνικές ομάδες, εκφράζοντας με αυτοπεποίθηση τη συμμετοχή τους στον αγώνα για την αληθινή χειραφέτηση της γυναίκας και διατυπώθηκαν τα βασικά αιτήματα του φεμινιστικού κινήματος. Η εκδήλωση αποτέλεσε πλατφόρμα όπου οι γυναίκες ανεξαρτήτως κοινωνικής τάξης ενώθηκαν με ένα στόμα και κήρυσαν την αποφασιστικότητά τους για την πραγματική ελευθερία της γυναίκας. Η παρουσία πολλών συνδέσμων και οργανώσεων ενίσχυσε τη συλλογική δύναμη του κινήματος, ενισχύοντας τη συνοχή και την επίδρασή του στην κοινωνία.

Αθηνά Γιαννιού – Γαϊτάνου (1880-1952): Η Αθηνά Γαϊτάνου (αρχικά Γαϊτανοπούλου)-Γιαννιού ήταν μία Ελληνίδα εκπαιδευτικός, συγγραφέας, δημοσιογράφος, η οποία θεωρείται από τις πρώτες Ελληνίδες φεμινίστριες. Με έντονη φεμινιστική δραστηριότητα, πολέμησε για τη θέση της Ελληνίδας και για την επικράτηση του Δημοτικισμού και των σοσιαλιστικών ιδεών. Επίσης, συντάκτρια του περιοδικού *Νέον Πνεύμα* (1909 – 1911) και συνεργάτιδα της Αδελφότητας Κυριών και της Νυκτερινής Σχολής Αγραμμάτων. Με τον ερχομό της στην Πρωτεύουσα το 1911 φοιτά στη Φιλολογική Σχολή, γίνεται μέλος του Εθνικού Συμβουλίου Ελληνίδων και του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της

Γυναίκας. Εντάχθηκε στην περίφημη παρέα των φεμινιστριών Κεχαγιά Κ., Αλιμπέρτη Σ. και Σβορώνου Ε. (<https://greekarchivesinventory.gak.gr/index.php/4z87-feg7-5kzn>). Η Αθηνά Γιαννιού-Γαϊτάνου ήταν μία αξιόλογη προσωπικότητα στον κοινωνικό και πολιτικό χώρο της Ελλάδας του 20ού αιώνα. Σύζυγος του σοσιαλιστή δημοσιογράφου Γιαννιού Νικ., συμμετείχε ενεργά στην ίδρυση του Σοσιαλιστικού Κόμματος Ελλάδας. Επιπλέον, υπηρέτησε ως εκπρόσωπος του Διεθνούς Συνδέσμου Γυναικών σε διεθνείς συνεδριάσεις. Βοήθησε επίσης στην ίδρυση του "Σπιτιού του Κοριτσιού", ενός ιδρύματος με διευθύντρια την Αγγελική Χατζημιχάλη που προσφερόταν στα πρόσφυγα κορίτσια μία οικογενειακή ατμόσφαιρα και ένα εργαστήριο κεντήματος, προκειμένου να εξασφαλιστούν οι σπουδές τους. Επίσης, ίδρυσε το 1919 τον Σύνδεσμο Οικογενειών Σοσιαλιστών Γυναικών (Σ.Ο.Γ.), ένα τμήμα του Σοσιαλιστικού Κόμματος Ελλάδας. Τον Μάρτιο του 1928 οργάνωσε μια συγκέντρωση γυναικών που αποσκοπούσε στην απόκτηση δικαιώματος ψήφου. Ακολούθησαν και άλλες συγκεντρώσεις με αποτέλεσμα στις 5/2/1930 εκδίδεται το Προεδρικό Διάταγμα με το οποίο οι Ελληνίδες αποκτούν δικαίωμα ψήφου στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές. Για αυτό το δικαίωμα χρειάστηκαν δεκαετίες έντονων γυναικείων αγώνων (Ξηραδάκη, 1988). Το πρώτο αυτό Διάταγμα που υπογράφηκε στις 30.1.1930 για τη δημοτική ψήφο των γυναικών δικαίωσε τους αγώνες των φεμινιστριών, που ξεκίνησαν δειλά το 1887, και έδωσε νέα ώθηση στον γυναικείο αγώνα για χειραφέτηση. Ειδικότερα, η κ. Γιαννιού-Γαϊτάνου δημοσίευσε άρθρα σε πολλά διαφορετικά περιοδικά, όπως η *Νέα Εστία*, είτε με το όνομά της είτε με το ψευδώνυμο Σίβυλλα, εκφράζοντας τις απόψεις της για ζητήματα όπως οι πολιτικές εξελίξεις και η κοινωνική δικαιοσύνη, αλλά και για θέματα που σχετίζονταν με τα δικαιώματα των γυναικών και την ισότητα των φύλων. Η παρουσία της στον χώρο της δημοσιογραφίας συνέβαλε στην ενίσχυση της φωνής των γυναικών στην κοινωνία και στην επίτευξη πολλών σημαντικών επιτυχιών. Στο περιοδικό *Ελληνίς*, έχει συντάξει συνολικά 48 άρθρα που αφορούν τα γυναικεία ζητήματα, με τα 24 από αυτά να επικεντρώνονται στη φεμινιστική δράση (<http://www.gender.panteion.gr/gr/anazitisi.php>). Στις 24 Απριλίου του 1923 δίνει μια διάλεξη με τίτλο «Γυναίκα και Πολιτική» στην αίθουσα του Ελληνικού Ωδείου. Η διάλεξη αυτή δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *Πατρίς* σε συνέχειες, το Μάιο του 1923. Το 1925, εκδόθηκε ένα βιβλιαράκι που περιείχε την πλήρη μορφή της διάλεξης αυτής. Στη διάλεξή της, η Αθηνά Γιαννιού-Γαϊτάνου αναλύει τη σημασία του φεμινισμού. Συγκεκριμένα, υποστηρίζει ότι ο φεμινισμός αναφέρεται στη δυνατότητα της γυναίκας να σκέπτεται ανεξάρτητα και να αναλαμβάνει τη δική της αυτοδιοίκηση, δρώντας με δική της πρωτοβουλία και συμμετέχοντας με το δικό της "εγώ" σε όλες τις πτυχές της ανθρώπινης ζωής. Επιπλέον, η Αθηνά Γιαννιού-Γαϊτάνου τονίζει ότι ο φεμινισμός δεν αποσκοπεί απλά στο να εφοπλίσει τις

γυναίκες με μια μικρή δόση μουσικής και τέχνης, αλλά στο να ξεφύγουν από την επίδραση του ανδρικού προτύπου και, όταν αυτό είναι αναγκαίο, να αναγκάσουν τους άνδρες να αναγνωρίσουν τα δικαιώματά τους. Συνολικά, ο φεμινισμός αντιπροσωπεύει την πάλη των δύο φύλων. Συνεπώς, οι φεμινίστριες γυναίκες είναι εκείνες που έχουν τη δυνατότητα να επιλέγουν μόνες τους τη φιλοσοφία και την ιδεολογία που ταιριάζουν στις δικές τους ανάγκες. Με τον όρο πολιτική εννοεί τη μόρφωση των γυναικών και να φθάσει σε ένα σημείο η γυναίκα να καταλαβαίνει τι σημαίνει πολιτεία, γιατί και πώς γίνονται οι νόμοι και να γνωρίζει τον εσωτερικό μηχανισμό της κοινωνίας (Ξηραδάκη, 1988).

Ρόζα Ιμβριώτη (1898 – 1977): Γεννημένη στην Αθήνα, ήταν μία Ελληνίδα εκπαιδευτικός και δραστήρια μέλος της κοινωνίας της εποχής της. Σύζυγος του Φιλολόγου Καθηγητή Πανεπιστημίου Γιάννη Ιμβριώτη, η Ρόζα Ιμβριώτη έγινε γνωστή ως μία από τις πρώτες γυναίκες γυμνασιάρχες στην Ελλάδα, μαζί με τη Μαρία Πολυμενάκου. Το 1936 ιδρύει το Πρότυπο Σχολείο Ανωμάτων Παιδιών και πήρε μέρος στην Αντίσταση κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Το 1947 απολύθηκε εξαιτίας των αντιλήψεων της, φυλακίστηκε, και εξορίστηκε ενώ πέθανε στις 17 Σεπτεμβρίου 1977 (Ξηραδάκη, 1988). Το 1923, δημοσιεύθηκαν δύο άρθρα με τίτλο «Γύρω από την ψήφο» και «Το εκπαιδευτικό μας πρόγραμμα» στο περιοδικό *Ο Αγώνας της Γυναίκας*. Το πρώτο άρθρο εξέταζε το εκλογικό δικαίο σχετικά με τις γυναίκες και τις προσπάθειές τους για την απόκτηση του δικαιώματος ψήφου, ενώ το δεύτερο αναλύει το εκπαιδευτικό πρόγραμμα που απαιτείται για την ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών στη δημόσια ζωή. Επιπλέον, στις 2 Σεπτεμβρίου το 1924, δημοσιεύτηκε άρθρο με τίτλο «Οι γυναίκες σε διωγμό», το οποίο εστίαζε στα δικαιώματα των γυναικών και τις δυσκολίες που αντιμετώπιζαν στην πορεία για την επίτευξη της ισότητας των φύλων. Οι παραπάνω δημοσιεύσεις αποτελούν σημαντικό μέρος της ιστορικής πορείας των γυναικών και της διεκδίκησης των δικαιωμάτων τους, καθώς εκφράζουν τη σημασία της προσπάθειας για την επίτευξη της ισότητας των φύλων και τη συμμετοχή των γυναικών στη δημόσια ζωή (<http://www.gender.panteion.gr/gr/pdffiles/clp10020.pdf>).

Ευανθία Γκινοπούλου: Η εν λόγω προσωπικότητα, αποτελούνταν από ένα από τα παλαιότερα μέλη του Συλλόγου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας και πρωτοστάτησε στην ίδρυση του Συλλόγου Αποφυλακισμένων Ανηλίκων. Επιπλέον, ανέλαβε τα καθήκοντα διευθύντριας της Εταιρείας Προστασίας Ανηλίκων, ενώ απεβίωσε τον Αύγουστο του 1959. (Ξηραδάκη, 1988). Η Ευανθία Γκινοπούλου συνέβαλε στον δημόσιο διάλογο για τη φεμινιστική δράση με τη συγγραφή δύο άρθρων το 1925, που δημοσιεύτηκαν στα τεύχη 16 και 26. Το πρώτο άρθρο είχε τίτλο «Για την προστασία των κρατουμένων γυναικών και

ανηλίκων», όπου αναφερόταν στη δημιουργία ενός σωματείου με τον τίτλο «Σύλλογος Προστασίας Κρατουμένων Γυναικών και Ανηλίκων». Αυτό το σωματείο, που δημιουργήθηκε με τη συνεργασία του Ε.Σ.Ε. και του Συνδέσμου, είχε ως στόχο την παροχή ηθικής και οικονομικής υποστήριξης στις γυναίκες. Η Γκινοπούλου υπογραμμίζει τη σημασία της προστασίας και της εκπαίδευσης των γυναικών, ενθαρρύνοντας την προώθηση της προσωπικής ανεξαρτησίας και της γνώσης. Στο δεύτερο άρθρο, που δημοσιεύτηκε στο τεύχος 26, παρουσιάζει ομιλίες σχετικά με την ίδρυση παιδικών δικαστηρίων. Σε αυτές τις ομιλίες, επισημαίνει τη σημασία της δημιουργίας δομών που θα προστατεύουν τα παιδιά και θα παρέχουν δίκαιη δικαιοσύνη για τα παιδιά στην κοινωνία. Με αυτά τα άρθρα, η Γκινοπούλου συνέβαλε στην ενδυνάμωση του διαλόγου για τα κοινωνικά και νομικά ζητήματα που αφορούν τις γυναίκες και τα παιδιά, ενισχύοντας τον φεμινιστικό αγώνα για τη δικαιοσύνη και τα δικαιώματα.

Αγνή Ρουσοπούλου (1901 – 1977): Η Αγνή Ρουσοπούλου, γεννημένη στην Αθήνα, σπούδασε Νομικά και ακολούθως συνέχισε τις σπουδές της στη Λειψία και στη Νέα Υόρκη, ενώ αργότερα και συγκεκριμένα το 1938 άρχισε να δικηγорεί στην Αθήνα. Πέρα από τη δικηγορία, η Αγνή Ρουσοπούλου αναπτύχθηκε ενεργά στο συνδικαλιστικό κίνημα του Δικηγορικού Συλλόγου και στο φεμινιστικό κίνημα της εποχής της. Συνεργάστηκε με την Αύρα Θεοδοροπούλου (Δαφοπούλου, 2022, σσ. 46-47). Μάλιστα, συνεργάστηκε με την Αύρα Θεοδοροπούλου και τα έτη 1945-1954 έγραψε αμέτρητα άρθρα σε εφημερίδες και περιοδικά υποστηρίζοντας την ψήφο για τις γυναίκες. Επιπλέον, συμμετείχε εθελοντικά στον Ερυθρό Σταυρό κατά τη διάρκεια της Κατοχής και πήρε μέρος στην Αντίσταση από τις γραμμές της ΕΛΔ. Αρθρογραφούσε στη Μάχη, που ήταν όργανο της ΕΛΔ (Ένωση Λαϊκής Δημοκρατίας) και πρωτοστάτησε στην ίδρυση Εσπερινής Εμπορικής Σχολής Γυναικών Υπαλλήλων. Είχε πλούσιο συγγραφικό έργο και πέθανε στις 18 Απριλίου του 1977 (Ξηραδάκη, 1988).

Μαρία Νεγρεπόντη (1877 – 1963): Η Μαρία Νεγρεπόντη αποτελεί ένα εξαιρετικό παράδειγμα δυναμικής γυναικείας προσωπικότητας. Συνεισέφερε σημαντικά στην κοινωφελή δραστηριότητα της εποχής της, όπως η σύσταση του Σώματος Εθελοντριών Αδελφών, της Σχολής Αδελφών Νοσοκόμων, αλλά και του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας το 1920, όπου ανέλαβε τη θέση της προεδρίας, γίνοντας η πρώτη γυναίκα πρόεδρος του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας στην Ελλάδα. Η Μαρία Νεγρεπόντη υιοθέτησε μια έντονη φεμινιστική δράση και αγωνίστηκε επιμόνως για τα δικαιώματα των γυναικών και την επίτευξη ισότητας των φύλων. Η συμμετοχή της στον πόλεμο του 1897, καθώς και η παροχή βοήθειας σε τραυματίες, αναδεικνύουν το αίσθημα αλληλεγγύης και ανθρωπισμού που τη χαρακτήριζε. Επιπλέον, πρέπει να αναφέρουμε ότι ήταν μητέρα της

Ελένης Νεγρεπόντη, που επίσης διακρίθηκε στον χώρο της πολιτικής και της κοινωνικής δράσης. Η Μαρία Νεγρεπόντη πέθανε τον Ιούλιο του 1962, αφήνοντας πίσω της ένα σημαντικό κληροδότημα στον τομέα της κοινωφελούς εργασίας και της αγωνίας για την ισότητα και τα δικαιώματα των γυναικών στην Ελληνική κοινωνία (Ξηραδάκη, 1988). (Άλκης Θρύλος Πέτρος Χάρης ; Φιλολογικό μνημόσυνο 8 Μαρτίου 2011) σ. 38. Στις στήλες του περιοδικού *Ο Αγώνας της Γυναίκας*, παρουσιάστηκαν δύο άρθρα, το έτος 1923 και το 1925, εστιάζοντας στο θέμα των νοσοκόμων-γυναικών. Επιπλέον, το 1980 δημοσιεύτηκε ένα άρθρο που περιείχε αποσπάσματα από τη διάσημη ομιλία της Μαρίας Νεγρεπόντη τον Αύγουστο του 1921. Σε αυτήν την ομιλία, η Νεγρεπόντη αναδεικνύει εκ νέου την ανάγκη για την κατάργηση της διάκρισης φύλου και προωθεί την παροχή όλων των δυνατών μέσων προκειμένου να προστατευθούν οι γυναίκες και τα παιδιά από την αυθαίρετη εξουσία ανάξιων οικογενειακών δομών. Η Νεγρεπόντη εκφράζει την ανάγκη για ισότητα των φύλων και αναδεικνύει τη σημασία της παροχής όλων των διαθέσιμων μέσων για την προστασία των γυναικών και των παιδιών. Προωθεί την ιδέα της ανάγκης να αντιμετωπίζονται με σοβαρότητα και σεβασμό οι κοινωνικές προκλήσεις που αφορούν τον ρόλο και τα δικαιώματα των γυναικών (<http://www.gender.panteion.gr/gr/anazitisi.php>).

Άννα Παπαδημητρίου: Η καταγωγή της ήταν από τη Σμύρνη και ανέπτυξε μια έντονη κοινωνική και φεμινιστική δραστηριότητα. Ήταν ιδρυτικό μέλος του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας και συμμετείχε σε πέντε διεθνή συνέδρια. Το 1920 συμμετείχε στο συνέδριο της Νορβηγίας ως αντιπρόεδρος του Εθνικού Συμβουλίου και το 1923 συμμετείχε στο συνέδριο της Ρώμης για τα Δικαιώματα της Γυναίκας. Το 1925 συμμετείχε στο συνέδριο της Ουάσιγκτον ως επίσημος αντιπρόσωπος της ελληνικής κυβέρνησης και το 1931 στο συνέδριο του Βελιγραδίου ως αντιπρόσωπος του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας. Ήταν ιδρυτικό μέλος της Εθνικής Στέγης και απεβίωσε το 1968 (Ξηραδάκη, 1988). Στο τεύχος 3 του περιοδικού *Ελληνίς*, που κυκλοφόρησε στις 8 Μαρτίου του 1921, η συγγραφέας παρουσιάζει ένα άρθρο με τίτλο «Εντυπώσεις από το Συνέδριο της Χριστιανίας: Φεμινιστικό Κίνημα – Συνέδρια.» Στο συγκεκριμένο άρθρο, η συγγραφέας παραθέτει τις εντυπώσεις της σχετικά με το βιομηχανικό μουσείο της Χριστιανίας, εστιάζοντας στην εξέλιξη της επεξεργασίας των κεντημάτων, της υφαντουργίας. Η συγγραφέας αναλύει εκτενώς τις δραστηριότητες του Συνδέσμου, ειδικά όσον αφορά τη συνέλευση, επισημαίνοντας τη στενή σχέση του γυναικείου ζητήματος με το θέμα του παιδιού. Επισημαίνει πώς η ελευθερία και η εκπαίδευση των γυναικών συνδέονται άρρηκτα με τη δημιουργία φωτισμένων και ελεύθερων ανδρών. Στο περιοδικό *Ο Αγώνας της Γυναίκας* δημοσίευσε πέντε άρθρα, τα έτη

1923 έως το έτος 1929 ρηξικέλευθα για την εποχή όπως το «γιατί χρειάζεται την ψήφο η νοικοκυρά».

Καλλιόπη Κεχαγιά (1839 – 1905): Η Καλλιόπη Κεχαγιά ήταν παιδαγωγός και δραστήρια γυναίκα. Καταγόταν από τη Προύσα της Βιθυνίας και είχε σπουδάσει στο Αρσάκειο Σχολείο και στο Λονδίνο. Έχει συγγράψει πολλά παιδαγωγικά βιβλία και εργάστηκε σκληρά για να καταπολεμήσει τον αναλφαβητισμό και να παρέχει επαγγελματική κατάρτιση στις γυναίκες. Ήταν η πρώτη γυναίκα που ανέβηκε στο βήμα του Παρνασσού και έδωσε διάλεξη. Ίδρυσε τον Σύλλογο Κυριών υπέρ της γυναικείας παιδείας το 1872, ο οποίος είχε ως στόχο την εκπαίδευση των γυναικών και την προώθηση των χειροτεχνικών τους δεξιοτήτων. Ο Σύλλογος ίδρυσε ένα εργαστήριο για τις άπορες γυναίκες όπου μπορούσαν να μάθουν επαγγέλματα όπως το ράψιμο και το κέντημα και αργότερα ίδρυσε ένα παρθεναγωγείο. Τα χειροτεχνήματα τους παρουσιάστηκαν σε διεθνείς εκθέσεις στη Βιέννη το 1874 και στο Παρίσι το 1889, όπου κέρδισαν πρώτα βραβεία. Μαζί με τη Καλλιρρόη Παρρέν ίδρυσαν το 1890 το «Σχολείο της Κυριακής» για τα εργαζόμενα αγράμματα κορίτσια. Απεβίωσε στις 9 Ιουνίου του 1905 (Ξηραδάκη, 1988).

Αγγελική Παναγιωτάτου (1878-1954): Γεννημένη στην Κεφαλληνία, ήταν η πρώτη γιατρός. Ήταν η πρώτη γυναίκα που σπούδασε ιατρική στην Ελλάδα και αντιμετώπισε δυσκολίες και αντίξοες συνθήκες λόγω του γεγονότος ότι η ιατρική κατάρτιση ήταν μια δραστηριότητα που είχε αποκλειστικά ανατεθεί στους άνδρες. Η πρωτοπόρος αυτή γυναίκα επιδείκνυε αποφασιστικότητα και αποφασιστικότητα στον αγώνα της για την εκπαίδευση και την επαγγελματική της κατάρτιση. Αντιμετώπιζε καθημερινά τον χλευασμό και την καχυποψία από άλλους, ωστόσο παρέμεινε ακλόνητη στην προσπάθειά της να πετύχει τους στόχους της. Στη συνέχεια, επέλεξε να συνεχίσει την εκπαίδευσή της στη Γερμανία, όπου απέκτησε τον τίτλο του διδάκτορα και επέστρεψε στην Ελλάδα το 1908. Από τότε, υπέβαλε αίτηση για μια θέση υφηγητή στο Πανεπιστήμιο, όπου αντιμετώπισε αντίδραση από ορισμένους καθηγητές. Παρά ταύτα, κατάφερε να προχωρήσει στην καριέρα της και να γίνει η πρώτη υφηγήτρια στην Ελλάδα. Μετέπειτα, πήγε στην Αίγυπτο όπου έκανε μια λαμπρή σταδιοδρομία και η παρουσία της στην Αλεξάνδρεια άφησε εποχή. Επί τριάντα χρόνια διετέλεσε διευθύντρια του Γενικού Νοσοκομείου στην Αλεξάνδρεια., όπου ειδικεύθηκε στην καταπολέμηση της πανώλης, του τύφου και τιμήθηκε από την αιγυπτιακή κυβέρνηση με το παράσημο του Νείλου. (Μεγάλη εικονογραφημένη εγκυκλοπαίδεια: Σύμβουλος της γυναίκας. Αθήνα: Ινστιτούτο Εγκυκλοπαιδικών Εκδόσεων, τόμος 6). Ανέπτυξε μεγάλη κοινωνική και φεμινιστική δράση. Ύστερα έγινε καθηγήτρια ιατρικής στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας. Πέθανε το 1954 (Στο περιοδικό *Ελληνίς*, η συγγραφέας έχει συνολικά συνεισφέρει

με 7 άρθρα, εκ των οποίων τα 2 επικεντρώνονται στη φεμινιστική της δράση (Ξηραδάκη, 1988) . Στο τεύχος 4 του 1934, με τίτλο «Για τη συζήτηση περί φεμινισμού στο εντευκτήριο της Χ.Ε.Ν. εν Αλεξανδρεία», η συγγραφέας αναλύει την έννοια του φεμινισμού, προσεγγίζοντας το θέμα με έναν ακαδημαϊκό λόγο. Στο εν λόγω άρθρο, επικεντρώνεται στην εξήγηση της έννοιας του φεμινισμού, καθορίζοντας τις διάφορες πτυχές της και δίνοντας έμφαση στη σημασία που αποδίδεται στον όρο. Στο τεύχος 8-9 το 1927 με τίτλο «Περί το Ε.Σ.Ε, το Συνέδριον του Διεθνούς Συμβουλίου Γυναικών στη Γενεύη 7-17 ΙΟΥΝΙΟΥ 1927» αναλύονται κάποια θέματα που αφορούν το Ε.Σ.Ε.

2.5 Γυναικεία περιοδικά και εφημερίδες τον 19^ο αιώνα (1845 -1935)

Τα πρώτα ελληνικά γυναικεία περιοδικά που κυκλοφόρησαν μεταξύ 1845-1935 αποτέλεσαν σημαντικό βήμα για την εκπροσώπηση των γυναικών στα μέσα ενημέρωσης και την προώθηση των γυναικείων δικαιωμάτων. Στόχος των πρώτων γυναικείων περιοδικών είναι η βελτίωση της θέσης των γυναικών, με κεντρικό αίτημα την πρόσβαση τους στην εκπαίδευση (Νιξαρλίδου, 2013)

Αυτά τα περιοδικά ασχολούνταν με μια ποικιλία θεμάτων, όπως η παιδεία, η πολιτική, η οικογένεια, η ιστορία, η λογοτεχνία, η τέχνη και η μόδα. Επίσης, έδιναν έμφαση στην εκπαίδευση των γυναικών, την επαγγελματική τους ανέλιξη και την προαγωγή τους στην κοινωνία. Τα περιοδικά αυτά έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του φεμινιστικού κινήματος στην Ελλάδα και στην ανάδειξη γυναικείων προτύπων και πρωτοπόρων γυναικών. Τα περιοδικά αυτά ήταν ποικίλα σε θέματα και περιεχόμενο, καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα θεμάτων που αφορούσαν τις γυναίκες, ασχολούνταν με θέματα κοινωνικής δικαιοσύνης και ισότητας, καθώς και με θέματα υγείας και ευημερίας των γυναικών. Τα περιοδικά αυτά είχαν σημαντική επίδραση στην επανάσταση των γυναικών στην Ελλάδα και στην προώθηση των γυναικείων δικαιωμάτων και της ισότητας των φύλων. Οι προσπάθειες για την προώθηση των δικαιωμάτων τους στον δημόσιο χώρο, περιλαμβάνουν κυρίως τη συγγραφική τους δραστηριότητα και την έκδοση των πρώτων γυναικείων περιοδικών όπως θα δούμε παρακάτω μερικά από αυτά.

Κυψέλη-Γυναικείον Σύγγραμμα Περιοδικόν (1845): Το περιοδικό *Κυψέλη* υπήρξε από τις πρώτες γυναικείες ελληνικές εκδοτικές απόπειρες στην Κωνσταντινούπολη που εκδόθηκε από την Ευφροσύνη Σαμαρτζίδου το 1845. Η διάρκεια του κράτησε για έξι συνεχόμενους μήνες από τον Μάιο έως και τον Οκτώβριο του 1845 και ήταν μηνιαίο περιοδικό. Εκδότρια σε όλη την περίοδο κυκλοφορίας του περιοδικού ήταν η ποιήτρια,

δασκάλα και διευθύντρια παρθεναγωγείων Ευφροσύνη Σαμαρτζίδου. Διευθυντής ήταν ο Ιωάννης Λαζαρίδης και αυτό φαίνεται από το εξώφυλλο που έχει διασωθεί. Η *Κυψέλη* ακολουθούσε τις πλέον ριζοσπαστικές ιδέες του Διαφωτισμού και υιοθετούσε την αρχή της φυσικής ισότητας των ανθρώπων, των ίσων ανθρωπίνων δικαιωμάτων για όλους και μιλούσε για την κοινωνική ανισότητα μεταξύ των δύο φύλων στον ανδροκρατικό χαρακτήρα των κοινωνιών. Η ύλη του περιοδικού έχει στο σύνολο της μορφωτικό χαρακτήρα αλλά και στο μεγαλύτερο σύνολο της σχέση με τη παιδεία. Το περιοδικό προωθούσε την ιδέα της χειραφέτησης της γυναίκας, καθώς η Σαμαρτζίδου μίλησε πρώτη για αυτό. Τα περισσότερα άρθρα είναι ανυπόγραφα καθώς και μεγάλο μέρος της ύλης φαίνεται να συντάσσεται από την ίδια την Ευφροσύνη Σαμαρτζίδου (http://kypseli.fks.uoc.gr/index.php/pub/view?id=19&page=2&_toga654c069=all).

Η Άρτεμις (1866-): Το περιοδικό *Η Άρτεμις* ήταν ένα από τα πρώτα εγχειρήματα του γυναικείου περιοδικού Τύπου, το οποίο κυκλοφόρησε από τον εκδότη Π.Δ. Ηλιόπουλο για σχεδόν έναν χρόνο το 1866. Ο διευθυντής και ο εκδότης του περιοδικού προσδιόριζε ως στόχο της έκδοσης να προσφέρει στους αναγνώστες του περισσότερο από την απλή αναζήτηση, παρέχοντας χρήσιμες πληροφορίες και διδακτικά θέματα, αξιοποιώντας τον προορισμό του ωραίου φύλου. Μία από τις βασικές στήλες του περιοδικού είναι οι «Νύκτες και Ημέραι», όπου παρουσιάζονταν υποθετικά επεισόδια και διάλογοι που σκιαγραφούσαν περισσότερο τη συμπεριφορά των γυναικών. Επόμενη στήλη που άντεξε στο χρόνο ήταν οι «Συνδιαλέξεις», ανυπόγραφα διαλογικά κείμενα στα οποία αναλύονταν θέματα όπως η θέση των γυναικών, η ανάμειξη των γυναικών σε πολιτικά θέματα, η εκπαίδευση, τα περί έρωτος ακόμα και η συμπεριφορά της προς το υπηρετικό προσωπικό. Τα χρονικά του μηνός είναι μία στήλη πολιτικού ενδιαφέροντος, στόχος του εκδότη είναι να προσελκύσει και το αντρικό φύλο αλλά ταυτόχρονα δίνεται η ευκαιρία στην γυναίκα αναγνώστρια να ενημερωθεί για τα πολιτικά δρώμενα (<https://www.tovima.gr/2008/11/24/books-ideas/arxeiakaka>). Εν συνεχεία, το επόμενο τεύχος αναφέρει λίγη ποίηση, συνταγές μαγειρικής και ζαχαροπλαστικής οπότε παύει να αναφέρεται στο γυναικείο ζήτημα (Ξηραδάκη, 1988, σ. 53).

Η Θάλεια (1867): Τον Ιανουάριο του 1867, εκδόθηκε το πρώτο φυλλάδιο του περιοδικού *Η Θάλεια*, το οποίο διανεμόταν στην Αθήνα κάθε μήνα, μετά από παράρτημα από τη συγγραφέα Πηνελόπη Λαζαρίδου. Αυτό το περιοδικό είχε μια συνολική διάρκεια ζωής οκτώ μηνών και περιείχε δώδεκα τεύχη ενώ όλα τα άρθρα που δημοσιευόταν ήταν

ανυπόγραφα (<https://lekythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/26493>). Στα θέματα που περιλάμβαναν το περιοδικό συμπεριλαμβάνονταν τα απαραίτητα σχέδια "δια κεντήματα και ιχνάρια", καθώς και άρθρα για τη γυναικεία ευπρέπεια, του προορισμού του γυναικείου φύλου, της ανατροφής και της εκπαίδευσης των γυναικών, καθώς και άρθρα για σημαντικές προσωπικότητες της ιστορίας όπως η Υπατία κ.λ.π. (Ξηραδάκη, 1988, σ. 54-58).

Ευρυδίκη (1870 – 1873): Εκδίδεται από την Αιμιλία Κτενά Λεοντιάδα στην Κωνσταντινούπολη το 1870, αδελφή της γνωστής παιδαγωγού Σαπφούς Λεοντιάδος. Το περιοδικό *Ευρυδίκη*, που κυκλοφόρησε στην Κωνσταντινούπολη για τρία χρόνια, έως τον Μάιο του 1873, αποτέλεσε ένα σημαντικό φεμινιστικό έργο της εποχής του. Η *Ευρυδίκη* αρχικά ήταν εβδομαδιαία και ολιγοσέλιδη, στην συνέχεια πενήντημερη και μετά δεκαπενθήμερη ενώ ολοκλήρωσε τη δημοσιογραφική της πορεία αφού συμπλήρωσε τον αριθμό των 76 τευχών (Γριβέα, 2001). Η επιθυμία της ισότητας των δύο φύλων και η προώθηση της μόρφωσης των γυναικών ήταν τα βασικά θέματα που διατυπώθηκαν στο περιοδικό αυτό. Η ιδρύτρια του περιοδικού, Αιμιλία Κτενά Λεοντιάς, είχε στόχο να προωθήσει την ισότητα των φύλων στην κοινωνία, την ισοστάθμιση στην εργασία και να ενθαρρύνει τη μόρφωση των γυναικών. Επιπλέον, στο περιοδικό συναντάμε αναφορές στις δράσεις των γυναικών σε άλλες χώρες. Στο περιοδικό συνεργάζονταν και άλλες γυναίκες, όπως η αδερφή της, Σαπφώ Λεοντιάδη, η οποία σπούδασε ελληνική, γαλλική και γερμανική φιλολογία, ασχολήθηκε με τη γυναικεία εκπαίδευση και υπήρξε διευθύντρια παρθεναγωγείων στη Σάμο και στη Σμύρνη, η Δώρα δ'Ίστρια και η Ι. Καμπούρογλου. Όντας πολύ μορφωμένες γυναίκες καθώς ο πατέρας τους Λεόντιος Κληρίδης ήταν ελληνοδιδάσκαλος και ο πρώτος τους δάσκαλος. Είναι αξιοσημείωτο να αναφέρουμε ότι στη Σμύρνη λειτουργούσαν οχτώ παρθεναγωγεία όπως το «Κεντρικόν» που ιδρύθηκε το 1837 και πολλές γυναίκες ακολούθησαν την τάση αυτή. (Ξηραδάκη, 1988, σ. 51).

Εφημερίς των Κυριών (1887 – 1917): Η πρώτη εφημερίδα στην Ελλάδα που δημιουργήθηκε από γυναικεία συντακτική ομάδα και απευθυνόταν μόνο σε γυναίκες ονομαζόταν *Εφημερίς των Κυριών*. Το πρώτο τεύχος κυκλοφόρησε το 1887, και το τελευταίο τεύχος εκδόθηκε το 1917, με συνολικά 1106 τεύχη. Αρχικά, η εφημερίδα κυκλοφορούσε εβδομαδιαίως. Στη συνέχεια, αυξήθηκε σε "δισ του μηνός", δηλαδή κυκλοφορούσε δύο φορές τον μήνα. Αυτή η αλλαγή στη συχνότητα έκδοσης χαρακτηρίζονταν ως 'Περίοδος Β' και αναφερόταν στο εξώφυλλο της εφημερίδας. Η εφημερίδα *Εφημερίς των Κυριών* είχε ως

στόχο να διεκδικήσει πλήρη δικαιώματα για τις γυναίκες στον τομέα της εκπαίδευσης και της εργασίας. (<https://lekythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/22983>) .

Η Καλλιρρόη Παρρέν, μία άγνωστη δασκάλα κατά την εποχή της, αντιμετώπισε αρχικά δυσκολίες στην ιδέα της ίδρυσης μιας εφημερίδας για γυναίκες, την *Εφημερίς των Κυριών*. Η σκέψη της στράφηκε σε γνωστές και διάσημες προσωπικότητες της εποχής, όπως η Σαπφώ Λεοντιάς και η Καλλιόπη Κεχαγιά, στις οποίες απευθύνθηκε για ενθάρρυνση και συνεργασία. Παρόλο που προσπάθησε να πείσει τις δύο γυναίκες για τη σημασία της εφημερίδας της, η Σαπφώ Λεοντιάς της είπε ότι δεν πίστευε πως θα επιτύχει και την ρώτησε τι είχε να πει για τις γυναίκες. Συγκεκριμένα ένα απόσπασμα... «...Θα χάσετε χρήματα και καιρόν, μου είπε. Άλλοτε επιχειρήσα και εγώ να εκδώσω την Μέλισσαν εις την Σμύρνην μετά της αδελφής μου, αλλά απέτυχα. Δεν είμεθα ημείς διά τοιαύτα πράγματα. Έπειτα είσθε πολύ νέα. Τί έχετε να είπητε σεις εις τας γυναίκας». Απογοητευμένη από τη συμπεριφορά της, δεν μπόρεσε καν στον κόπο να επισκεφτεί την Κεχαγιά καθώς ήταν βέβαιη ότι θα λάμβανε δεύτερη απογοήτευση. Η Παρρέν βρέθηκε στον κύκλο του εκδότη Βλάσση Γαβριηλίδη, ο οποίος έδωσε πάλι φτερά στο όνειρό της, η Καλλιρρόη αποφάσισε να δοκιμάσει την τύχη της, γράφοντας ένα άρθρο υπό ψευδώνυμο στη Νέα Εφημερίδα του Καμπούρογλου. Αφού δημοσιεύτηκε χωρίς καμία αλλαγή, τόλμησε να δημιουργήσει την *Εφημερίδα των Κυριών*, ένα οκτασέλιδο φύλλο που ήταν έτοιμο στις 6 Μαρτίου του 1887. Είναι ειρωνικό να πούμε ότι αργότερα η Σαπφώ Λεοντιάς και η Καλλιόπη Κεχαγιά έγιναν τακτικές συνδρομήτριες και συνεργάτιδες της (Αναστασοπούλου, 2003, σ. 79-81). Επτά χιλιάδες φύλλα ανατυπώθηκαν και εξαντλήθηκαν την ίδια ημέρα και την επόμενη έγινε αναδιατύπωση για τις επαρχίες. Τα φύλλα της πρώτης έκδοσης ξεπέρασαν τις δέκα χιλιάδες (Αναστασοπούλου, 2003, σ. 86). Το πρώτο φύλλο της εφημερίδας το υπέγραψε με ψευδώνυμο και μετά από πολλά χρόνια στο τεύχος *Εφημερίς των Κυριών* 1001, γράφει αυτό το απόσπασμα «...Ομολογώ ότι δεν είχα το θάρρος και τον ηρωισμόν να παρουσιασθώ με το όνομά μου. Ήταν τόσοσπάνιον και ασυνήθιστον πράγμα τότε αι γράφουσαι γυναίκες, ώστε το θάρρος μου δεν έφτασε έως εκεί. Εύα Πρενάρ. Δεν ήτο εντελώς ψευδώνυμον αυτό. Και διότι ως γυναίκα ήμουν αυτοδικαίως Εύα.>> (Παρρέν, 1911). Η Καλλιρρόη Παρρέν ήταν υπεύθυνη για την έκδοση της εφημερίδας *Εφημερίς των Κυριών*. Η Σαπφώ Λεοντιάς, η οποία εργαζόταν ήδη για το περιοδικό *Ευρυδίκη* (Κωνσταντινούπολη, 1870-1873), ήταν μία από τις πρώτες συνεργάτιδες της εφημερίδας. Επιπλέον, οι Μαρίκα Πίπιζα (Ποιήτρια), Ελένη Γεωργιάδη (Δασκάλα), Ειρήνη Λαχανά (Δασκάλα) και πολλές άλλες γυναίκες του πνεύματος και των γραμμάτων της εποχής υπέγραφαν τα άρθρα της εφημερίδας. Οι πρώτες αντιδράσεις απέναντι σε αυτή την προσπάθεια χειραφέτησης των γυναικών μέσω της εφημερίδας ήταν αρνητικές και

χλευαστικές. Ο Εμμανουήλ Ροΐδης εκφράζει αντιπροσωπευτικά την αντίθεσή του. Ωστόσο, υπήρχαν και άνθρωποι που θαύμαζαν την πένα των συντακτριών της εφημερίδας και υποστήριζαν τον αγώνα τους, όπως ο Γ. Ξενόπουλος και ο ποιητής Κωστής Παλαμάς, ο οποίος σε μια συνέντευξη που του πήρε η Καλλιρρόη Παρρέν και που δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα των Κυριών στις 24.11.1896 είπε:

«Η γυνή επλάσθη ίση προς τον άνδρα κατά τας νοητικές δυνάμεις και κατά τας ηθικάς, αλλ' ο ανήρ σωματικώς μόνον επλάσθη ισχυρότερος, υπεδούλωσεν αυτήν. Η τέχνη δεν έχει γένος, ούτε η μεγαλοφυΐα. Ανδρογυναίκες δεν υπάρχουν, αλλά μόνον ισχυραί και μεγάλοι διάνοιαι. Η Γεωργία Σάνδη, η Ακκερμάν, η Έλιοτ είναι προσωπικότητες και κανείς δεν εσκέφθη να τας μεμφθή. Η γυνή είναι στοιχείον εκπολιτιστικόν και οπουδήποτε να λάβη μέρος θα ωφελήση.»
(<https://lekythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/22983>).

2.6 Περιοδικός τύπος και εφημερίδες στο α' μισό του 20ού αιώνα

Εφημερίς των Κυριών (01/08/1909 - 15/07/1911): Η λόγια δασκάλα Χαρίκλεια Μελανδρινού, μία γυναίκα συντηρητική και καθόλου φεμινίστρια κυκλοφορεί στην Πόλη μόνο για δύο χρόνια από τη 1.3.1909 μέχρι 15.7.1911 ένα δεκαπενθήμερο περιοδικό την *Εφημερίδα των Κυριών* το οποίο δεν έχει καμία σχέση με την *Εφημερίδα των Κυριών* της Καλλιρρόη Παρρέν. Η ύλη του περιοδικού δεν περιείχε άρθρα σχετικά με το φεμινιστικό κίνημα. Έγραφαν με τις αδερφές της που ήταν δασκάλες περισσότερο ποιήματα και τα δημοσίευαν σε περιοδικά (Ξηραδάκη, 1988, σ. 55). Το περιοδικό τυπωνόταν στο τυπογραφείο «ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ» των Αριστόβουλου και Αναστασιάδη. Το Α' έτος είχε 22 τεύχη (186 σελίδες) ενώ το Β' έτος είχε 24 (384 σελίδες). Εντούτοις, το άγαλμα της θεάς Εστίας διατηρείται στο πρωτοσέλιδο σε όλη τη διάρκεια έκδοσης, ως σύμβολο του περιοδικού. Για όλο το διάστημα λειτουργίας του περιοδικού η τιμή της ετήσιας συνδρομής ήταν 25 και 30 αργυρά γρόσια για την Κωνσταντινούπολη και τις επαρχίες της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, αντίστοιχα. Για τις συνδρομήτριες του εξωτερικού η τιμή το δεύτερο έτος από 6 αυξήθηκε στα 6,5 χρυσά φράγκα. Η *Εφημερίς των Κυριών* αποτελεί γυναικείο έντυπο, πιο συγκεκριμένα συντηρητικό έντυπο θα έλεγε κάποιος παρουσιάζοντας τη γυναίκα ως πρότυπο συζύγου, μητέρας, οικοδέσποινας. Διαθέτει ποικιλομορφία στα θέματα του όπως άρθρα με θέματα οικιακής

οικονομίας, συνταγές και συμβουλές για τη σωστή διαχείριση του οίκου, θέματα για την ανατροφή των παιδιών. Επίσης, σημαντική θέση κατέχουν τα διηγήματα, τα ποιήματα και οι βιογραφίες γυναικών. Ακόμα και τακτικά θέματα υγείας, ιστορίας και θεολογίας. Στο δεύτερο έτος το περιοδικό εμπλουτίζει με εικόνες μόδας καθώς είναι επιτρεπτή η ενασχόληση με τη μόδα, συνεργάζεται με αρθρογράφους κυρίως γυναίκες, διευθύντριες και δασκάλες όπως η Εριέττα Κωνσταντινίδου, η Όλγα Νιτσαΐδου η Ελένη και η Μαριάνθη Ονουφρίου, οι οποίες επικεντρώνονται σε ζητήματα σχετικά με το ρόλο των παρθεναγωγείων και τη θέση της γυναίκας. Τέλος, οι άντρες αρθρογράφοι επικεντρώνονται σε επιστημονικά θέματα, όπως ο πρωτοπρεσβύτερος Μανχεστρίας Κωνσταντίνος Ν. Καλλίνικος, καθώς και οι γιατροί Τιμολέων Καρδάρης, Μ. Μωυσειδής και Ν. Βασιλειάδης. Είναι αξιοσημείωτο να αναφέρουμε ότι από τη μελέτη της αλληλογραφίας της εκδότριας με τις αναγνώστριες, οι περιοχές διανομής του περιοδικού εντός της Κωνσταντινούπολης ήταν: Πέραν, Φανάρι, Ξυλόπορτα, Κοντοσκάλι, Πριγκιπωνήσια. Για τις επαρχίες του Οθωμανικού χώρου, η κυκλοφορία του περιοδικού έφτανε στα: βόρεια και ανατολική Θράκη (Σαράντα Εκκλησιές, Βιζύη, Αδριανούπολη), παράλια του Εύξεινου Πόντου (Σινώπη, Τραπεζούντα), πόλεις στα στενά και στα παράλια της Θάλασσας του Μαρμαρά (Καλλίπολη, Ραιδεστός), ανατολικό Αιγαίο (Λήμνος, Λέσβος, Ρόδος) καθώς και στην ενδοχώρα της Οθωμανικής αυτοκρατορίας (ΙΚόνιο, Νεάπολη Καππαδοκίας). Στο εξωτερικό σύμφωνα με την αλληλογραφία έχουμε διακίνηση σε Βουλγαρία (Βάρνα), Αίγυπτο (Κάιρο) και Ρωσία (Οδησσός, Rustoff). Πιθανολογείται ότι λόγω οικονομικών δυσχερειών διακόπηκε η λειτουργία έκδοσης (<http://kypseli.fks.uoc.gr/>).

Η Ελληνίς (1921 – 1935): Στις 25.3.1921 κυκλοφορεί το πρώτο φύλλο του περιοδικού *Η Ελληνίς*, το οποίο ήταν ένα μηνιαίο περιοδικό του Εθνικού Συμβουλίου Ελληνίδων που ιδρύθηκε το 1908. Δεν ήταν αυστηρά φεμινιστικό περιοδικό, αλλά υποστήριζε τις απόψεις του Ε.Σ.Ε. που ήταν δημιουργία δεσμών αλληλεγγύης και ενότητας μεταξύ των γυναικείων σωματείων. Βέβαια οι φεμινίστριες έσπευσαν να συνεργαστούν αμέσως καθώς δεν είχαν δικό τους έντυπο και έτσι παρακολουθούμε όλη τη φεμινιστική δράση από τις στήλες τους. (Ξηραδάκη, 1988, σ. 141). Ένα από τα ενδιαφέροντα άρθρα που δημοσιεύτηκαν στο περιοδικό *Η Ελληνίς* ήταν το άρθρο με τίτλο «Εκκλησις του Διεθνούς Συνδέσμου για την πολιτική χειραφέτηση των γυναικών». Σε αυτό το άρθρο, η πρόεδρος του συνδέσμου, CORHETT ASHBY I. MARGERY, καλεί όλες τις γυναίκες να υποστηρίξουν την ισότητα των φύλων ως ένα θεμελιώδες ζήτημα. (<http://www.gender.panteion.gr/gr/arxeia.php>).

Το 1930, ο Απόστολος Δοξιάδης συνέγραψε ένα άρθρο με τίτλο «Η απολύτρωση της Γυναίκας». Σε αυτό το άρθρο, υποστηρίζει ότι οι γυναίκες πρέπει να είναι ελεύθερες και να έχουν τη δυνατότητα μόρφωσης. Επισημαίνει ότι η εκπαίδευση δεν μπορεί να βλάψει την

γυναίκα ως μητέρα, αλλά αντιθέτως, θα τη βοηθήσει πολύ περισσότερο. Το 1924, η Πηνελόπη Δέλτα συνέγραψε ένα άρθρο στο περιοδικό με τίτλο «Περί το Εθνικόν Συμβούλιον, Ελληνίδες Μητέρες», το οποίο αντιμετώπιζε ένα από τα κυριότερα προβλήματα της εποχής: την ανεπάρκεια σχολείων και την ακαταλληλότητα του κράτους στην αντιμετώπιση του ζητήματος της εκπαίδευσης. Στο άρθρο αυτό, αναλύει τη σημασία της εκπαίδευσης για τη βιοπάλη και την εύρεση εργασίας και υπογραμμίζει την ανησυχία της για τους γονείς που αντιλαμβάνονται τη σημασία του διπλώματος περισσότερο από τη μόρφωση των παιδιών τους σε επίπεδο σωματικό, ψυχικό και πνευματικό. Η Πηνελόπη Δέλτα επισημαίνει επίσης ότι η εκπαίδευση αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την ανέγερση μιας υγιούς κοινωνίας και την προαγωγή του πολιτισμού και δεν είναι σύμφωνη με τους γονείς που στέλνουν τα παιδιά τους στο εξωτερικό για σπουδές. Ωστόσο, οι περιορισμοί στην πρόσβαση σε εκπαίδευση απειλούν το μέλλον της χώρας και παρεμποδίζουν την ανάπτυξη της.

Επίσης, αξίζει να αναφερθεί η προσωπικότητα της Ελένης Όθωνος Ρουσοπούλου (1870 – 1950), η οποία συνεργάστηκε με το περιοδικό *Η Ελληνίς* και αποτέλεσε μία εξαιρετική προσωπικότητα της ελληνικής κοινωνίας του 20ού αιώνα. Γεννημένη στη Λειψία και με καταγωγή από την Καστοριά, συνέβαλε στην προώθηση των γυναικείων δικαιωμάτων μέσω της συνεργασίας της με άλλες αξιόλογες γυναικείες προσωπικότητες όπως η Καλλιρρόη Παρρέν. Όταν έφυγε από τη ζωή το 1950, η Αύρα Θεοδωροπούλου έγραψε ένα άρθρο στη *Νέα Εστία* της 15.7.1950, που αποτίει φόρο τιμής σε αυτή την εξαιρετική γυναίκα και μιλάει με σεβασμό και θαυμασμό (Ξηραδάκη, 1988, σ. 153-154).

Επίσης, το 1931 δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Ελληνίς* ένα άρθρο με τίτλο «Η Φεμινιστική Κίνηση στην Ελλάδα», το οποίο αναφέρεται στον Σύνδεσμο για τα δικαιώματα της γυναίκας. Αυτή η προσπάθεια του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, παρά τους περιορισμούς της εποχής, κατάφερε να αποσπάσει το δικαίωμα ψήφου για ορισμένες γυναίκες όπως π.χ. για τις γυναίκες άνω των τριάντα χρόνων και με εκπαίδευση. Η σημασία αυτής της νίκης για την ελληνική κοινωνία αναγνωρίζεται, αν και παραμένει αναδιάρθρωμένη. Τέλος, στο άρθρο «Ειδήσεις» του 1934 αναφέρεται η θηλυκή φύση και τα επιτεύγματα που επιτέλεσαν οι γυναίκες στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ο Αγώνας της Γυναίκας (1923 – 2017): Το περιοδικό *Ο Αγώνας της Γυναίκας* (Women's Struggle) αποτελεί το μακροβιότερο φεμινιστικό περιοδικό στην Ελλάδα (και πιθανότατα σε ολόκληρη την Ευρώπη). Το πρώτο τεύχος κυκλοφόρησε από τον Αύγουστο έως

τον Σεπτέμβριο του 1923 από τον Σύνδεσμο για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, ως η "είδηση του μήνα". Στο εξώφυλλο, κάτω από τον τίτλο, έγραφε με μεγάλα γράμματα στη δημοτική: "Απαιτούμε ισότητα στα πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα των ανδρών και των γυναικών" (<http://www.gender.panteion.gr/gr/arxeia.php>). Η έκδοση του περιοδικού σταμάτησε δύο φορές, το 1936 και το 1967. Ο Ιούνιος του 1936 ήταν ο μήνας που εκδόθηκε το τελευταίο τεύχος αυτής της πρώτης περιόδου έκδοσής του περιοδικού, κατά τη διάρκεια των χρόνων του εμφύλιου πολέμου. Το φεμινιστικό περιοδικό *Ο Αγώνας της Γυναίκας* ήταν μηνιαίο δελτίο του Συνδέσμου Ελληνίδων υπέρ των Δικαιωμάτων της Γυναίκας. Το περιοδικό επικεντρωνόταν σε κάθε ζήτημα που αφορούσε τη γυναίκα και το παιδί στην Ελλάδα και στο εξωτερικό και είχε σκοπό να επιδιώξει ίσα δικαιώματα πολιτικά, αστικά και οικονομικά για τα δύο φύλα. Μεταξύ άλλων, στελέχη του Διοικητικού Συμβουλίου ήταν η Αύρα Θεοδωροπούλου ως Πρόεδρος, η Άννα Παπαδημητρίου ως Α' Αντιπρόεδρος, η Ελένη Πολιτάκη ως Β' Αντιπρόεδρος, η Μαρία Δεσύπρη ως Γενική Γραμματέας, η Αμαλία Ψάλτη ως ταμίας κ.λ.π. Το Α' Συνέδριο της Μικρής Αντάντ Γυναικών πραγματοποιήθηκε από τις 1 έως τις 6 Νοεμβρίου του 1923 στο Βουκουρέστι. Στο συνέδριο συγκεντρώθηκαν προσωπικότητες από διάφορες χώρες όπως Τσεχοσλοβακία, Πολωνία, Σερβία Ρουμανία και την Ελλάδα εκπροσώπησαν η Ελένη Νεγρεπόντη, η Αύρα Θεοδωροπούλου και η Καλλιόπη Μητσοτάκη.

Επιδιώξεις της Αντάντ Γυναικών: Χειραφέτηση της γυναίκας, εξίσωση με τον άντρα, εφαρμογή των δικαιωμάτων που έχουν δοθεί, εξυγίανση των πολιτικών ηθών, κατάργηση της εκμετάλλευσης της γυναίκας και προστασία μητρότητα. *Ο Αγώνας της Γυναίκας* κατήγγειλε όλα τα μέτρα που λαμβάνονταν εις βάρος των γυναικών με το άρθρο «οι γυναίκες σε διωγμό» (Ξηραδάκη, 1988, σ. 144-145).

Σοσιαλιστική Ζωή (1928- 1932): Η *Σοσιαλιστική Ζωή* (1928 – 1932) ήταν όργανο του Σοσιαλιστικού Ομίλου Γυναικών (Σ.Ο.Γ.), ο οποίος λειτούργησε από το 1928 έως το 1932. Ο Λάμπρος Ρακόπουλος υπηρέτησε ως διευθυντής της ενώ η συντακτική επιτροπή αποτελούνταν από τις Αθηνά Γιαννιού, Μαρίκα Μπότση, Μαρίκα Αρβανιτάκη, Ναταλία Χριστοδουλοπούλου, Χρυσή Δελαζάνου και Αιμιλία Φοντάνα. Το περιοδικό αυτό αποτελούσε ένα φύλλο μαχητικό που ανέδειξε τη σημασία της ισότητας δικαιωμάτων μεταξύ ανδρών και γυναικών, της γυναικείας ψήφου, της ανεργίας των γυναικών, της προστασίας της μητρότητας και του παιδιού. Διοργάνωνε διαλέξεις, κατά τις οποίες οι πιο προοδευτικοί ομιλητές ενημέρωναν το ελληνικό κοινό για τις επιτυχίες των σοσιαλιστριών σε άλλες χώρες. Στις 5 Ιανουαρίου του 1925 μετά από έγγραφη διαμαρτυρία προς τις πρεσβείες των Μεγάλων Δυνάμεων υπέρ της αυτονομίας της Μ. Ασίας σταμάτησε τη δραστηριότητα του. Στις 28.8.1929 δημοσιεύεται στο περιοδικό ότι ο Σ.Ο.Γ. (Σοσιαλιστικός Όμιλος Γυναικών) υπέβαλε

στον Υφυπουργό Υγιεινής υπόμνημα που ζητούσε να σταματήσουν να νηστεύουν οι θηλάζουσες για το καλό των παιδιών και των ιδίων (Ξηραδάκη, 1988, σ. 148-149).

Εύα Νικήτρια (1921 – 1923): Το Ζακυνθινό περιοδικό *Εύα Νικήτρια*, αποτελεί ένα αξιοσημείωτο παράδειγμα γυναικείου περιοδικού στην Ελλάδα της δεκαετίας του 1920. Εκδιδόταν από τον Ιανουάριο του 1922 έως το 1923, ήταν μηνιαίο και αποτελούσε όργανο του Λυκείου Ελληνίδων Ζακύνθου, με διευθύντρια τη Μαριέττα Δ. Μινώτου-Παπαδημητρίου (1900-1962). Το περιοδικό περιείχε λογοτεχνικά και ιστορικά άρθρα. Αποτελείται από την ομάδα των Ξενοπούλου Χαρίκλεια, Χατζημιχάλη Αγγελικής, Αντωνιάδου Σοφίας, Μαρτζώκη Ανδρέα κ.ά. Παρ' όλα αυτά, το δεύτερο έτος κυκλοφορίας του, τον Ιανουάριο του 1922, η Παπαδάτου Στεφ. Ι. γράφει μια στήλη για το γυναικείο ζήτημα, προσθέτοντας έτσι έναν φεμινιστικό τόνο στο περιοδικό. Επίσης, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η εκδότρια του περιοδικού, η Μαριέττα Δ. Μινώτου-Παπαδημητρίου, αναφέρεται ως η πρώτη εκδότρια στον τόπο της που θα πρωταγωνιστήσει στο δημοσιογραφικό στίβο. Σύμφωνα με μία άλλη πηγή η δυναμική της εκκίνηση στο πνευματικό πεδίο είναι όταν εκδίδει σε ηλικία 21 ετών το φεμινιστικό περιοδικό *Εύα Νικήτρια* (1921-1923), στη Ζάκυνθο, ως όργανο του Παραρτήματος του Λυκείου Ελληνίδων. Το περιοδικό έχει βραχύβια ζωή, αλλά αποτελεί το εφιαλτήριό της. Αποτελεί το πρώτο ζακυνθινό περιοδικό με φεμινιστικό περιεχόμενο, ενώ η ίδια είναι η πρώτη εκδότρια στον τόπο της που θα πρωταγωνιστήσει στο δημοσιογραφικό στίβο. (Μαρίας Κ. Μιχαήλ, 2022).

“Η Εύα Νικήτρια, ήταν, (έγραφε η ίδια), η καλύτερη ανάμνηση, γιατί ήταν το πρώτο ξέσπασμα της επαναστατημένης μου σκέψης μου στο στενό περιβάλλον της επαρχίας με τους αρτηριοσκληρωτικούς διανοούμενους, που κάθε άλλο παρά καλόβλεπαν την πετυχημένη εμφάνισή μου στη λογοτεχνία”.

Όπως έχει γράψει ο ζακυνθινός λογοτέχνης και ιστορικός Νίκιας Λούντζης: << Όταν μια εικοσάχρονη, γύρω στα 1920 ασχολείται με την ποιητική τέχνη του Οράτιου, με τις Γυναίκες εις την Ιταλικήν Αναγέννησιν και εκδίδει το περιοδικό *Εύα Νικήτρια* αντιμετωπίζεται από την πολιτισμένη κοινωνία της Ζακύνθου, σαν φέρελπις μεν νέα, αλλά σαν επαναστάτρια>>. Η δυναμική της αυτή εκκίνηση υπογραμμίζεται επίσης και με τη συμμετοχή της το 1921 στο πρώτο γυναικείο συνέδριο που διεξήχθη στην Ελλάδα. Η ομιλία της με τον τίτλο «Η Επτανησία» δημοσιεύτηκε και στην *Εύα Νικήτρια*. Το περιοδικό έκλεισε το 1923 λόγω

οικονομικών προβλημάτων, έχοντας ωστόσο προκαλέσει ποικίλες αντιδράσεις (<https://www.olympia.gr/1011304/ellada/marietta-giannopoulou-minotou-i-epta/>).

Φεμινιστική: Δεκαπενθήμερη Επιθεώρηση, Όργανο της Φεμινιστικής Ένωσης Μακεδονίας Θράκης χωρίς μακράς διάρκειας έντυπο. (Νιξαρλίδου, Ε., 2013). Η *Δεκαπενθήμερη Επιθεώρηση* ήταν ένα φεμινιστικό έντυπο που εκδιδόταν από τη Φεμινιστική Ένωση Μακεδονίας Θράκης, μια οργάνωση που ιδρύθηκε το 1929 και δραστηριοποιήθηκε στις περιοχές της Μακεδονίας και της Θράκης στη βόρεια Ελλάδα. Η επιθεώρηση δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στις αρχές της δεκαετίας του 1930 και κυκλοφορούσε διμηνιαία. Περιελάμβανε άρθρα, δοκίμια, ποιήματα και άλλα κείμενα που εστίαζαν στα ζητήματα των γυναικών και των δικαιωμάτων τους, όπως η εκπαίδευση, η εργασία, η οικογένεια και η πολιτική συμμετοχή. Η επιθεώρηση ήταν ένας από τους βασικούς τρόπους ενημέρωσης και κινητοποίησης των γυναικών στην περιοχή κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου. Εξεδόθη το 1930 η Φεμινιστική, κοινωνιολογική και επιστημονική επιθεώρηση από τη Φεμινιστική Ένωση Μακεδονίας Θράκης ως αντίβαρο της *Εφημερίδος των Γυναικών*, εβδομαδιαία εφημερίδα συντηρητικών αρχών, που είχε εκδώσει πριν ένα χρόνο, το 1929, η Μερόπη Τσιώμου-Βασιλικού (<https://archive.saloni.ca/429>). Η πηγή αυτών των πληροφοριών είναι κυρίως δημοσιεύσεις και άρθρα που αναφέρονται στην ιστορία της Φεμινιστικής Ένωσης Μακεδονίας Θράκης και στην επιθεώρηση αυτή, όπως το βιβλίο της Ειρήνης Ντούρου.

Η ΦΕΜΙΝΙΣΤΙΚΗ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
ΟΡΓΑΝΟ Φ. Ε. Μ. Θ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΑΣ.
Η ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑ.
Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΨΗΦΟΣ Έλ. Ανταρτών.
ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ.
ΜΕΡΙΚΕΣ ΕΙΡΟ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ Ο ΦΕΜΙΝΙΣΜΟΣ ΝΑ ΜΗΝ ΣΕΧΝΑ Κ. Γεωργιάδη Γερμανόπουλου.
ΤΗΝ ΠΑΡΑΜΟΝΗΝ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΨΗΦΟΥ Α. Μαρτσέλης Δουκράτου.
ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΕΣ.
Ο ΦΕΜΙΝΙΣΜΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΠΟΨΗ Έμμ. Κουρβίλη Ιατρού.
ΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ Τού. Ανταρτών Τ. Νερούλη.
Η ΔΑΣΚΑΛΙΑ ΣΤΟ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΜΟ.
Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΔΑΛΕΙΨΥΗ Ελένης Καργαρινίδου.
ΤΟ ΜΟΣΧΑΔΩ (δελτίον) Ελένης Νικολάου.
ΣΤΡΑΤΟΚΟΠΟΙ Σοφία Τόνη.

15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1930

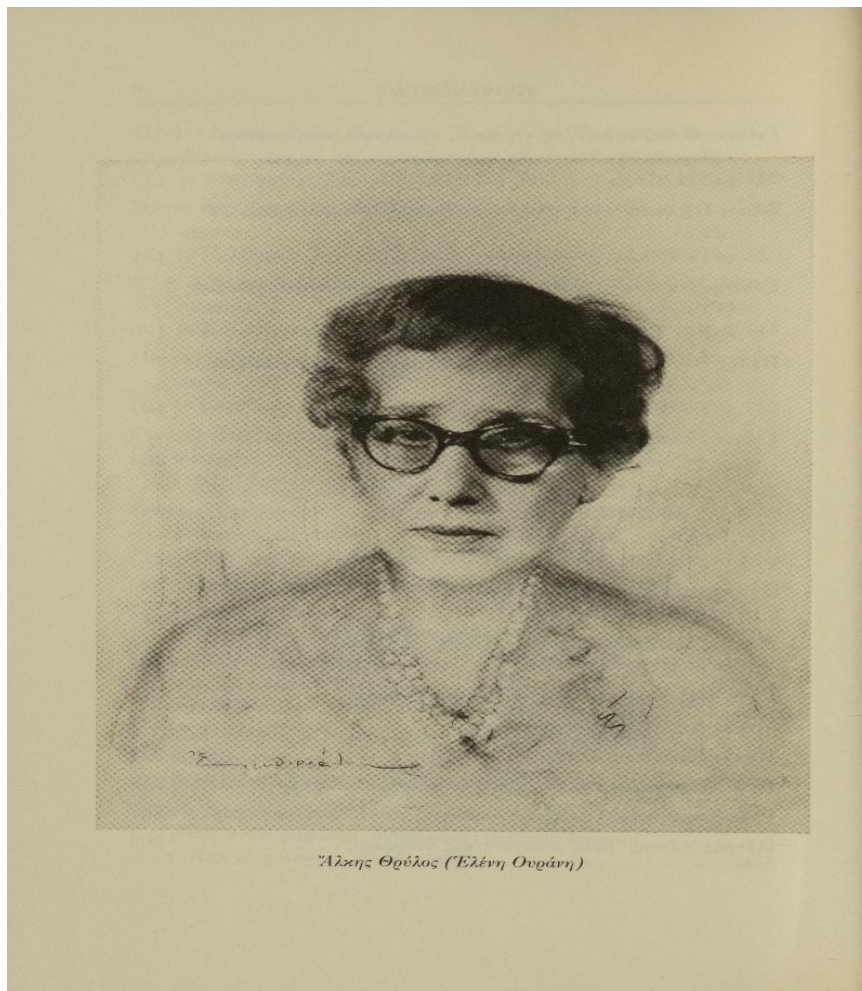
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Εικόνα από τη πηγή <https://archive.saloni.ca/429>.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΤΗΣ ΑΛΚΗ ΘΡΥΛΟΥ

Στην ενότητα αυτή, παρουσιάζεται η μελέτη περίπτωσης της Άλκης Θρύλου, δίνοντας έμφαση στην κριτική που ασκούσε στο λογοτεχνικό πεδίο, τη δράση της και το έργο της. Εξετάζονται ζητήματα όπως ο λόγος πίσω από τη χρήση ψευδωνύμου και οι αιτίες που την ώθησαν να το υιοθετήσει. Επιπλέον, διερευνώνται οι διάφορες πτυχές της αναγνωστικής της αντίληψης.

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ Α΄: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΑΛΚΗ ΘΡΥΛΟΥ

Εικόνα. Άλκης Θρύλος (Ελένη Ουράνη)
(Πηγή: Ίδρυμα Κώστα και Ελένη Ουράνη)

3.1 Ελένη Ουράνη (Άλκης Θρύλος) 1896-8 Δεκεμβρίου 1971

Η Ελένη Ουράνη, γνωστή και με το θρυλικό ψευδώνυμο Άλκης Θρύλος, γεννήθηκε τον Ιούνιο του 1896 στην Αθήνα και απεβίωσε στις 8 Δεκεμβρίου 1971. Ήταν κριτικός λογοτεχνίας και θεάτρου, καθώς και συγγραφέας. Ήταν γόνος πλούσιας οικογένειας,

μοναχοκόρη, με τον πατέρα της να είναι ο Μιλτιάδης Νεγρεπόντης, οικονομολόγος και πρωτοπόρος του προσκοπισμού στην Ελλάδα, ο οποίος υπήρξε επίσης Υπουργός Οικονομικών στην κυβέρνηση του Ελευθερίου Βενιζέλου. Η μητέρα της, Μαρία Νεγρεπόντη, ήταν δημιουργός της Σχολής Αδελφών και Εθελοντριών Αδελφών Νοσοκόμων και ήταν η πρώτη πρόεδρος του Συλλόγου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας στην Ελλάδα. Η Ελένη Ουράνη επηρεάστηκε από τη μητέρα της και όταν εκείνη αποχώρησε από τον Σύνδεσμο, η ίδια εντάχθηκε στο Διοικητικό Συμβούλιο του Συνδέσμου και ανέλαβε τη διεύθυνση του περιοδικού για δύο χρόνια, συμβάλλοντας με τη συγγραφή άρθρων. Αξιοσημείωτο είναι ότι παρουσιάστηκε ως αρχισυντάκτρια με το όνομα Ελένη Κορύλλου, αλλά υπέγραφε τα άρθρα με το ψευδώνυμο Άλκης Θρύλος. Όταν χώρισε από τον Κορύλλο, υπέγραφε ως Ελένη Νεγρεπόντη. Ο πρώτος της γάμος ήταν με τον Πολύβιο Κορύλλο, καθηγητή Χειρουργικής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, ενώ περίπου το 1930 παντρεύτηκε ξανά, αυτή τη φορά τον ποιητή και λογοτέχνη Κώστα Ουράνη.

Επιπλέον, η Ελένη Ουράνη ήταν μία προσωπικότητα αμφιλεγόμενη και παρεξηγημένη, η οποία ανέδειξε τον εαυτό της στην ελληνική πνευματική ζωή για περισσότερο από μισό αιώνα. Είχε γίνει συχνά διακωμωδηθεί για τη δυσκολία της να προφέρει σωστά το «ρ» αλλά σύντομα αναγνωρίστηκε η ευρύτατη ευρωπαϊκή καλλιέργεια, φιλομάθεια και περιέργεια της. Τολμηρή και ανοιχτή, εξέφραζε τις απόψεις της με παρρησία και συχνά δυσκολευόταν να κατανοήσει την τέχνη της μουσικής. Αν και αισθανόταν άνεση στον κόσμο της τέχνης και μπορούσε να αναγνωρίσει έναν όμορφο πίνακα, η μουσική παρέμενε ξένη για εκείνη, προκαλώντας της αφόρητη δυσφορία και πλήξη. Η Ελένη Ουράνη είχε επίσης μια αγάπη για τη λύση σταυρόλεξων και το παιχνίδι μπριτζ. Στον τομέα αυτό, είχε επιτύχει την πρώτη θέση σε πρωταθλήματα που διεξήχθησαν τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Το ψευδώνυμο «Άλκης Θρύλος», αποτελούσε ένδειξη της επιθυμίας της να παρουσιαστεί ως ένας άντρας, ελεύθερος και ασυμβίβαστος. Ήταν επίσης ενήμερη για το γεγονός ότι η εποχή της ήταν αντιδραστική έναντι των γυναικών. Με τη χρήση ενός ανδρικού ψευδωνύμου, πίστευε ότι θα προκαλέσει μεγαλύτερο ενδιαφέρον ως κριτικός, σε σύγκριση με το να παρουσιάζεται με γυναικείο ψευδώνυμο. Παρόλο που δεν ήταν ωραία, κατάφερε να αποκτήσει πολλούς θαυμαστές λόγω της ενδιαφέρουσας προσωπικότητάς της και θαυμάστηκε από πολλούς διακεκριμένους άντρες εκείνης της εποχής. Αποτέλεσε την πιο γνωστή γυναίκα συγγραφέα στα ελληνικά γράμματα της περιόδου που για καιρό επέλεξε να δημοσιεύει με ανδρικό ψευδώνυμο, αν και όταν τη ρωτούσαν σχετικά ανέφερε ότι δεν θυμόταν τους ακριβείς λόγους που το επέλεξε (Γεωργοπούλου, 2021).

Το φεμινιστικό κίνημα της εποχής συγκινεί την Ελένη Νεγρεπόντη καθώς και ο αγώνας των γυναικών για τα πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα. Με μεγάλη πεποίθηση έλεγε: "Γυναίκες θα είστε άξιες να ελευθερωθείτε όταν αγωνιστείτε για την ελευθερία σας... Γυναίκες που σας λατρεύουν πλανερά, γυναίκες που σας δέρνουν, όμοιες είστε όλες σκλάβες...". Η συνεισφορά της στον φεμινισμό ήταν εξαιρετική, αν και παρέμεινε για λίγα χρόνια στον Σύνδεσμο. Έθεσε τα θεμέλια με μαχητικό, σοβαρό και υψηλού επιπέδου τρόπο. Πίστευε ακράδαντα ότι η χειραφέτηση μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την ενεργή συμμετοχή και την ενδυνάμωση των γυναικών. Από νεαρή ηλικία, η Ελένη Ουράνη αφοσιώθηκε στη λογοτεχνική κριτική, αποκομίζοντας γνώσεις από έμπειρους δασκάλους. Το 1914, έκανε την πρώτη της εμφάνιση στον χώρο των γραμμάτων συμμετέχοντας στον διαγωνισμό που είχε προκηρύξει η εφημερίδα *Νέα Ημέρα Τεργέστης* με το πατριωτικό ποίημα «Ο Μαρμαρωμένος Βασιλιάς», το οποίο βραβεύτηκε, αποσπά το δεύτερο βραβείο και στο οποίο φέρνει ως υπογραφή το πραγματικό του όνομα, το Ελένη Νεγρεπόντη (Νιάρχος, (2013). Στη συνέχεια, δημοσίευσε τα μονόπρακτα θεατρικά δράματα "Η Ομορφιά που Σκοτώνει" και "Ο Χορός του Βοριά", αλλά η κριτική δεν ήταν ευνοϊκή προς αυτά.

Το 1915, έγραψε το μονόπρακτο "Ο Φλοίσβος", το οποίο και παρουσιάστηκε το 1916. Έκανε την πρώτη της εμφάνιση στην εφημερίδα *Ακρόπολις* του Βλάση Γαβριηλίδη και στο *Νουμά*. Συνεργάστηκε με τα περιοδικά και τις εφημερίδες *Πυρσός*, *Βωμός*, *Αρμονία*, *Δημοκρατία*, *Ελληνική Δημιουργία*, *Τόλμη*, *Καινούρια Εποχή*, *Φιλολογική Πρωτοχρονιά*, *Ελευθερία* κ.ά. (Νιάρχος, 2013). Το 1926, αποχώρησε από τον Σύνδεσμο, δεκαεπτά έτη αργότερα, εξήγησε τον λόγο της αποχώρησής της. Σε ένα διεθνές συνέδριο, ενοχλήθηκε από την υπερβολικά παραμελημένη και συχνά αποκρουστική εμφάνιση πολλών από τις ηγέτιδες. Θεώρησε ότι, παρά τα έξοχα διανοητικά τους προσόντα, αυτές οι γυναίκες προκαλούσαν ζημιά στην ιδέα και δημιουργούσαν την εσφαλμένη εντύπωση ότι οι γυναίκες που ασχολούνται με την εργασία πρέπει να θυσιάσουν τον γοητευτικό τους χαρακτήρα και να παύουν να θεωρούνται πλήρεις ανθρώπινες υπάρξεις. Παράλληλα με την φεμινιστική αρθρογραφία ασχολείται με την κριτική θεάτρου και λογοτεχνίας. Το 1923 έδωσε μια σειρά διαλέξεων στον Σύνδεσμο Ελληνίδων υπέρ των δικαιωμάτων των γυναικών στις οποίες ανέλυσε το έργο του Κωστή Παλαμά με θάρρος και κριτικό πνεύμα, εντυπωσιακό για την νεαρή ηλικία της. Από το 1927 μέχρι τον θάνατό της, συνέχισε να γράφει αδιάλειπτα θεατρική κριτική για το περιοδικό *Νέα Εστία*. Τα λογοτεχνικά της δοκίμια, όπως οι "Στοχασμοί για το δημοτικό τραγούδι και άλλοι στοχασμοί" και οι "Κριτικές Μελέτες" (3 τόμοι), καλύπτουν το έργο της έως το 1940. Μετά τον θάνατό της, το «Ίδρυμα Κώστα και Ελένη Ουράνη» της Ακαδημίας Αθηνών εξέδωσε σε δώδεκα τόμους τις Κριτικές Θεάτρου που είχε δημοσιεύσει

στη *Νέα Εστία*. Ο Άλκης Θρύλος ασκούσε την κριτική για περίπου 50 χρόνια, και ο στοχασμός του προκάλεσε ποικίλες αντιδράσεις, θετικές και αρνητικές. Ήταν ένας πραγματικά αυτοδίδακτος πνευματικός άνθρωπος, οπότε τα κριτήρια του βασιζόνταν σε προσωπικές και εμπειρικές του αντιλήψεις. Με ένα ψυχρό, σχεδόν απόμακρο ύφος, ο Άλκης Θρύλος κατέγραφε τις προσωπικές του αντιδράσεις στο καλλιτεχνικό φαινόμενο. Ήταν ένας ελεύθερος πνευματικός, εντελώς αδογματίστος και σκανδαλωδώς ειλικρινής άνθρωπος, έκανε παρέα με σημαντικές πνευματικές προσωπικότητες της εποχής του και ανέδειξε την ιδιαίτερη και μοναδική του σκέψη. Το έργο που άφησε πίσω του είναι μάλλον μια μαρτυρία και λιγότερο μια αξιόπιστη πηγή.

Η Άλκης Θρύλος ανήκει στις εξέχουσες προσωπικότητες της ελληνικής λογοτεχνίας και είχε σημαντικό αντίκτυπο στον χώρο των γραμμάτων του 20ού αιώνα. Με την ισχυρή της φεμινιστική παρουσία στην αρχή του κινήματος στην Ελλάδα, κατάφερε να εδραιωθεί στον κύκλο των Ελληνίδων συγγραφέων, κατακτώντας μια θέση που μέχρι εκείνη τη στιγμή είχαν πετύχει μόνο άνδρες, ως κριτικός, κυρίως στον τομέα του θεάτρου (<https://archive.ert.gr/70059/>).

Η ζωή του Άλκη Θρύλου διαχωρίζεται σε δύο μέρη. Κατά το πρώτο μέρος της ζωής του, αφιερώθηκε ενεργά στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων των γυναικών και την προώθηση της ισότητας των φύλων. Αυτή η δραστηριότητα αντανάκλα την αφοσίωσή του στις πολιτικές και κοινωνικές αξίες που αγωνίστηκε να υποστηρίξει. Ο διάλογος για τη γυναικεία ισότητα και η συμμετοχή του σε πρωτοβουλίες που ανέδειξαν τα ζητήματα των γυναικών αποτελούν σημαντικά στοιχεία αυτής της περιόδου της ζωής του. Κατά το δεύτερο μέρος της ζωής του, ο Άλκης Θρύλος αφιέρωσε τον εαυτό του στην κριτική τέχνης, κυρίως στον χώρο του θεάτρου. Η αγάπη του για το θέατρο εκδηλώθηκε μέσα από την ενεργή παρακολούθηση παραστάσεων και την κριτική του προσέγγιση προς το θέατρο. Αυτό το δεύτερο μέρος της ζωής του τον βρίσκει σε έναν ρόλο διαμεσολαβητή μεταξύ του κοινού και της τέχνης, επιδεικνύοντας τη σημασία της κριτικής σκέψης στην καλλιτεχνική κοινότητα.

Η κοινωνική παρουσία και η δράση της συγκεκριμένης κριτικού αποτελούν ένα ανεξερεύνητο θέμα, το οποίο διαφωτίζει και εν μέρει ερμηνεύει πτυχές της προσωπικότητάς της. Η συμμετοχή της στον τομέα του γυναικείου κινήματος στη δεκαετία του 1920 αναμένεται να αντανάκλα τις δυναμικές πτυχές της προσωπικότητάς της και να προσφέρει κατανόηση για το πολυσχιδή χαρακτήρα της. Η βασική ιστορία του φεμινιστικού κινήματος στην Ελλάδα αρχίζει το 1920 με την δημιουργία του "Συνδέσμου Υπέρ των Δικαιωμάτων της Γυναίκας." Στην αρχική του διοίκηση, η πρόεδρος αρχικά καθιερώθηκε ως η μητέρα της προσωπικότητας, η Μαρία Νεγρεπόντη. Αυτό ανοίγει τον δρόμο για την συμμετοχή της

νεαρής θυγατέρας της. Το 1923, αναλαμβάνει την αντιπροσωπεία της Ελλάδας σε ένα φεμινιστικό συνέδριο στη Ρουμανία. Τα υπόλοιπα μέλη της αντιπροσωπείας περιλαμβάνουν την Αλεξάνδρα Ιωαννίδου και την Αύρα Θεοδωροπούλου. Από το 1923 έως το 1927, αναλαμβάνει την επιμέλεια του περιοδικού *Ο Αγώνας της Γυναίκας* ως υπεύθυνη. Από αυτήν τη θέση, συνθέτει αγωνιστικά άρθρα κατά των ανδρών με ένα επιθετικό ύφος που ξεπερνά τα τυπικά πλαίσια της εποχής, και κατακρίνει ανοιχτά την εκδημοκρατισμένη και λογοκρατούμενη κριτική της εποχής. Χαρακτηριστικές είναι οι παρακάτω περιπτώσεις:

A. Στο πρώτο τεύχος του περιοδικού το 1923, με τίτλο «Γυναίκες», ο Άλκης Θρύλος συνθέτει ένα επικό κάλεσμα προς τις γυναίκες, το οποίο υπερβαίνει τα όρια ενός απλού άρθρου και αναδύεται ως ένα είδος επαναστατικού μανιφέστου: «Γυναίκες αλυσίδες τρίζουν. Έξω στη Δύση την πολύ πιο προοδευμένη, γιατί ποτέ βάρβαρος κατακτητής δεν εμπόδισε την Αναγέννηση και τη φυσική εξέλιξη του πολιτισμού της, έξω στη Δύση, όπου η Ζωή συμβαδίζει με το πνεύμα της εποχής, που το δημιουργεί και δεν το ακολουθεί μονάχα όπως εδώ, οι Γυναίκες νιώσανε τον ανθρωπισμό τους και οι περισσότερες τον επιβάλλανε.» Αυτό το κάλεσμα δείχνει έναν ανθρωπισμό που επιζητεί την αλλαγή, την ελευθερία, τη δημιουργία και την αυτοπραγμάτωση. Σε αυτό το κείμενο, διαφαίνεται μια έννοια ανθρωπισμού που αναδεικνύει τη σημασία της ενθάρρυνσης της γυναικείας φωνής και της προώθησης του φεμινισμού. Τέλος, αναδεικνύεται η συνεχιζόμενη δέσμευση της Άλκης Θρύλου προς αυτές τις ιδέες, που θα διαμορφώσουν τη ζωή και το έργο του μέχρι το τέλος της πορείας του.

B. Στο περιοδικό *Ο Αγώνας της Γυναίκας* στο τεύχος 5, περιλαμβάνει το άρθρο του Άλκη Θρύλου με τίτλο «Το Πρώτο Θεμέλιο». Σε αυτό το άρθρο, γίνεται αναφορά στο Α' Συνέδριο της Μικρής Αντάντ των γυναικών, που πραγματοποιήθηκε το 1923 στο Βουκουρέστι. Σε αυτό το συνέδριο, οι γυναίκες από διάφορες χώρες, όπως η Τσεχοσλοβακία και η Πολωνία, αντάλλαξαν ιδέες και εμπειρίες σχετικά με το γυναικείο ζήτημα και τη συμμετοχή των γυναικών στην κοινωνική ζωή. Στο συνέδριο, συζητήθηκαν θέματα όπως η προστασία της εργασίας των γυναικών, η προστασία της μητρότητας και του παιδιού, καθώς και η κατάργηση της σωματεμπορίας. Οι γυναίκες συμφώνησαν να αγωνίζονται με όλες τους τις δυνάμεις και να αντιστέκονται στα εμπόδια που αντιμετωπίζουν. Το συνέδριο αυτό αποτέλεσε το πρώτο θεμέλιο για τον αγώνα των γυναικών στην επίτευξη της ισότητας και της συμμετοχής τους σε θεσμικές δομές όπως τα κοινοβούλια και τα δημοτικά συμβούλια. Επιπλέον, το συνέδριο ενίσχυσε τις σχέσεις μεταξύ των γυναικών από διάφορες χώρες, ενθαρρύνοντάς τες να συνεργάζονται για το κοινό τους στόχο. Αναδείχθηκε επίσης η σημαντική κοινωνική εργασία που πραγματοποιήθηκε στη Ρουμανία με τη δημιουργία

σχολείων για ορφανά και εξωτερικές μαθήτριες από μια ομάδα γυναικών. Αυτή η προσπάθεια αποτελεί ένα παράδειγμα της δημιουργικής δύναμης που οι γυναίκες μπορούν να φέρουν στην κοινωνία και προσφέρει σημαντική συμβολή στο ανθρωπιστικό έργο.

Γ. Στο έκτο τεύχος του περιοδικού το 1923, ο Άλκης Θρύλος δημοσιεύει ένα άρθρο με τον επικό τίτλο "Αν Ξυπνήσουμε από τους Νεκρούς, Θα Δούμε πως Ποτέ δε Ζήσαμε..." Αυτή η φράση ανήκει αρχικά στον διάσημο συγγραφέα Έρ. Ίψεν, ο οποίος την εξέφρασε με απογοήτευση για την ανθρωπότητα γενικότερα. Ωστόσο, στο άρθρο του, ο Θρύλος αναδεικνύει αυτήν τη φράση με έντονο τρόπο, εκφράζοντας την τραγική πορεία των γυναικών μέσα από τους αιώνες. Σε σύγκριση με τα κείμενα άλλων φεμινιστριών της εποχής που δημοσιεύουν στο ίδιο περιοδικό, όπως η Ρόζα Ιμβριώτη, τα κείμενα του Θρύλου διακρίνονται όχι μόνο λόγω της λογοτεχνικής τους διάστασης αλλά κυρίως λόγω της έμφασης στον ψυχολογικό παράγοντα. Επικεντρώνοντας στις επιπτώσεις της διαρκούς υποδούλωσης στη ψυχολογία των γυναικών, ο Θρύλος επιχειρεί να αναδείξει την πολύπλευρη φύση του προβλήματος. Το κείμενο αυτό αποτελεί μια προσωπική αναφορά στην εμπειρία των γυναικών και επιδιώκει να αναδείξει τη σημασία της ψυχολογικής απελευθέρωσης στο πλαίσιο του φεμινισμού.

Δ. Στο τεύχος 13, στις 8 Σεπτεμβρίου 1924, ο Άλκης Θρύλος έγραψε ένα άρθρο στο περιοδικό *Ο Αγώνας της Γυναίκας* που αναφέρεται στην απόρριψη της ψήφου για τις γυναίκες εκείνη την περίοδο. Η κυβέρνηση αρνήθηκε να παραχωρήσει το δικαίωμα ψήφου στις γυναίκες το 1924, πράγμα που αποτελούσε μια σταθερή απαίτηση του Συνδέσμου. Αυτή η απόρριψη προκάλεσε την οργή του Θρύλου, ο οποίος αμφισβητεί τη δημοκρατία ενός συστήματος όπου η γνώμη του μισού πληθυσμού, δηλαδή όλων των γυναικών, ανακόπτεται βίαια από τους ισχυρούς. Στο άρθρο του, ο Θρύλος εκφράζει την αντίθεσή του προς τις γυναίκες που δεν προσπαθούν να αγωνιστούν για τα δικά τους δικαιώματα, καταλήγοντας ότι πρέπει να αγωνιστούν για τα δικά τους δικαιώματα και να αποδείξουν την αξία τους ως ισότιμοι ανταγωνιστές στην κοινωνία. Υποστηρίζει ότι η απελευθέρωση τους θα εξαρτηθεί αποκλειστικά από τις ίδιες και τη δική τους δύναμη και αυτοπεποίθηση. Ο Θρύλος επίσης επισημαίνει την ανάγκη για συνεχή αγώνα και εργασία ώστε οι γυναίκες να αγωνιστούν για τα δικαιώματά τους και να ανοίξουν τον δρόμο για τις μελλοντικές γενιές. Το μήνυμά του άρθρου είναι ότι πρέπει να αναλάβουν πρωτοβουλία και να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους με αποφασιστικότητα.

Ε. Στο τεύχος 15 του περιοδικού *Ο Αγώνας της Γυναίκας* το 1924, ο Άλκης Θρύλος, στο άρθρο του με τίτλο «Φεμινιστικές Ομιλίες», αναφέρει την αυξανόμενη δυναμική του αγώνα

για τα δικαιώματα των γυναικών. Εκτιμά ότι ο αγώνας των γυναικών αποκτά ολοένα και ισχυρότερη βάση και ενισχύεται, με τη φωνή τους να ακούγεται στην κοινωνία και τις συγκεντρώσεις τους να έχουν μεγαλύτερο ακροατήριο. Στο ίδιο άρθρο, ο Άλκης Θρύλος αναφέρεται στην ομιλία της Καλλιρρόης Παρρέν που πραγματοποιήθηκε στις 10 Δεκεμβρίου, η οποία αναφερόταν στη δράση των γυναικών. Υπογραμμίζει ότι αυτή η ομιλία ανήκει στην κατηγορία των ομιλιών που έχουν τη δυνατότητα να πείσουν και να αποκτήσουν οπαδούς σε μια ιδεολογία. Ο Άλκης Θρύλος επίσης αναφέρει τη θέση του Κ. Δαμασκηνού σχετικά με τον φεμινισμό και την "ηθική λειψανδρία." Δηλώνει ότι οι άνδρες έχουν κουραστεί και ο ίδιος αναμένει μια αναγέννηση που θα προέλθει μέσα από τις γυναίκες. Υποστηρίζει ότι οι γυναίκες έχουν τη δυνατότητα να συμβάλουν σε αυτήν την αναγέννηση και να φέρουν αλλαγές στην κοινωνία.

Ε. Στο τεύχος 15 του ίδιου περιοδικού το 1924, η Άλκης Θρύλος ξεκινά μια νέα ενότητα βιβλιοκριτικής, επισημαίνοντας με περηφάνια τον σκοπό της. Σε αυτήν τη στήλη, θα αναλύονται βιβλία που έχουν συγγραφεί από γυναίκες, καθώς και βιβλία που έχουν συγγραφεί από άντρες αλλά ασχολούνται με θέματα που σχετίζονται με τον φεμινισμό.

Ζ. Στο τεύχος 17 του περιοδικού Ο Αγώνας της Γυναίκας το 1925, ο Άλκης Θρύλος σε ένα άρθρο με τίτλο «Φεμινιστικές Ομιλίες», εξηγεί την εξέλιξη των συγκεντρώσεων των μελών της φεμινιστικής κοινότητας. Επισημαίνει ότι αυτές οι συγκεντρώσεις επικεντρώθηκαν στη διδασκαλία μορφωτικών μαθημάτων για τις εργαζόμενες γυναίκες, με στόχο να τις διαφωτίσουν και να τις προετοιμάσουν για τον φεμινιστικό αγώνα και τα προβλήματα της σύγχρονης ζωής, αφήνοντας πίσω τις υπόλοιπες δραστηριότητες. Στο ίδιο άρθρο, γίνεται αναφορά στο Λύκειο Ελληνίδων, όπου πραγματοποιούνται συγκεντρώσεις δύο φορές την εβδομάδα. Ο Άλκης Θρύλος εκφράζει μια αυστηρή άποψη, καθώς τα θέματα που συζητούνται στις συγκεντρώσεις είναι ενδιαφέροντα, αλλά δεν εμβαθύνουν επαρκώς. Τα συζητούν επιφανειακά, και υποστηρίζει ότι το Λύκειο Ελληνίδων θα έπρεπε να περιορίζει τη συζήτηση γύρω από το θέμα της εισηγητικής.

Η. Ένα εξαιρετικά σημαντικό σημείο αναφοράς προκύπτει από την παρατήρηση ότι, παρά την αποχώρησή της από τον Σύνδεσμο και το περιοδικό το 1926, η Ελένη Ουράνη συνέχισε να παρακολουθεί ενεργά τις εξελίξεις και να συνεισφέρει με συνεχόμενες συγγραφικές ενδείξεις στο περιοδικό. Το ιδιαίτερο αυτό φαινόμενο εκδηλώνεται με ιδιαίτερη έμφαση στο τεύχος 109-110 το 1930, όπου υπογράφει ένα άρθρο με τα αρχικά Α.Κ. με τίτλο «τί έχει να ωφεληθεί η γυναίκα από τη δημοτική ψήφο», το οποίο αποσαφηνίζει την πεποίθηση περί του οφέλους που μπορεί να αποκομίσει η γυναίκα από το νέο δικαίωμα ψήφου που της παραχωρήθηκε από την πολιτεία. Στο εν λόγω άρθρο, η Ουράνη προβαίνει

σε διακριτική ανάλυση, διακρινόμενη μεταξύ τριών διαφορετικών κοινωνικών τάξεων γυναικών: της υπαλλήλου, της εργάτριας και της επιστήμονα. Στο πλαίσιο αυτό, παρουσιάζονται επιχειρήματα που αναλύουν πώς κάθε κοινωνική ομάδα ενδέχεται να επωφεληθεί σημαντικά από το νέο πολιτικό δικαίωμα της ψήφου.

Θ. Στο τεύχος 197-198 του περιοδικού το 1935, με τον τίτλο «Βιβλία Γυναικών», ο Άλκης Θρύλος εκφράζει ενθουσιασμό για τη γυναικεία λογοτεχνική παραγωγή. Στο ίδιο κείμενο, εκφράζει κριτική για την αρνητική στάση των ανδρών διανοούμενων και τη γενικότερη αντίδραση απέναντι στο φεμινιστικό κίνημα. Ο Θρύλος υποστηρίζει ότι αν οι άνδρες διανοούμενοι είχαν διαβάσει τα έργα που αναφέρει, θα είχαν αντιληφθεί ότι η νεοελληνική λογοτεχνία οφείλει πολλά στις γυναίκες συγγραφείς, οι οποίες έχουν πραγματοποιήσει μια εξαιρετική, αν όχι άριστη, εργασία. Αυτή η αναγνώριση της συμβολής των γυναικών στη λογοτεχνία εκφράζει τη σημασία της ισότιμης πρόσβασης στον λογοτεχνικό χώρο και αναδεικνύει τον ρόλο των γυναικών στην πολιτιστική πρόοδο. Ο Θρύλος προωθεί την ιδέα ότι οι γυναίκες συγγραφείς συνέβαλαν στην ποικιλία και τον πλούτο της λογοτεχνίας και ότι η αναγνώρισή τους είναι ουσιαστική για την προώθηση της καλλιτεχνικής διαφορετικότητας και της ισότητας των φύλων.

Τα εκδεδομένα έργα της Ελένης Ουράνη σε τόμους

Λογοτεχνικά έργα

1^{ου}) Η δεκάτη Τρίτη ώρα (πεζογραφήματα, 1927)

2^{ου}) Εκδρομές και ταξίδια (σειρά πρώτη, 1962)

3^{ου}) Εκδρομές και ταξίδια (σειρά δεύτερη, 1963)

4^{ου}) Εκδρομές και ταξίδια (σειρά Τρίτη, 1968)

Δοκίμια και μελέτες

5^{ου}) Στοχασμοί για το δημοτικό τραγούδι και άλλοι στοχασμοί (1928)

6^{ου}) Συζητήσεις με τον εαυτό μου (1961)

7^{ου}) Μορφές και θέματα του θεάτρου, (α' τόμος, 1961)

8^{ου}) Μορφές και θέματα του θεάτρου, (β' τόμος, 1962)

9^{ου}) Μορφές της ελληνικής πεζογραφίας, (α' τόμος, 1962)

10^{ου}) Κριτικές μελέτες

11^{ου}) Κωστής Παλαμάς (ομιλία)

12^ο) Διονύσιος Σολωμός (ομιλία)

13^ο) Μορφές της ελληνικής πεζογραφίας, (β' τόμος, 1963)

(Άλκης Θρύλος – Πέτρος Χάρης: Φιλολογικό Μνημόσυνο 8 Μαρτίου 2011. (2013). Αθήνα: ίδρυμα Κώστα και Ελένη Ουράνη, σελ. 95)

3.2 Επιμέρους συνεργασίες της Άλκη Θρύλου και η σημασία τους

3.2.1. Με το περιοδικό *Νουμάς* (1903 – 1931)

Ο Άλκης Θρύλος συνεργάστηκε ενεργά με το περιοδικό *Νουμάς* κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα. Το περιοδικό *Νουμάς* ήταν ένα πολιτικό, κοινωνικό και φιλολογικό περιοδικό του 1903 με ιδρυτή τον Δημήτριο Π. Ταγκόπουλο και συνέχισε να εκδίδεται έως το 1931. Το περιοδικό είχε ευρύτερους πολιτιστικούς στόχους και συνδέθηκε στενά με τους γλωσσικούς αγώνες της εποχής. Ο Άλκης Θρύλος συνέβαλε στο περιοδικό *Νουμάς* με τη συγγραφή διαφόρων μονόπρακτων, ποιημάτων, μυθιστορημάτων και τραγουδιών. Οι συνεισφορές του στο περιοδικό αυτό αντιπροσώπευαν τη λογοτεχνική του δραστηριότητα και συνέβαλαν στην πνευματική ζωή της εποχής. (Ιστορία των Ελλήνων: Νεώτερος ελληνισμός από 1881 ως 1910. Αθήνα: Δομή Α.Ε., τόμος 11)

Εν συνέχεια, θα εξετάσουμε τις συνεισφορές του Άλκη Θρύλου στο περιοδικό *Νουμάς* από το 1915 έως το 1923, εστιάζοντας στην φεμινιστική του δράση. Στις 16 Ιανουαρίου του 1921, στο τεύχος 719 του περιοδικού *Νουμάς*, ο Άλκης Θρύλος συνέγραψε ένα άρθρο με τίτλο Φεμινισμός και Εκπαίδευση. Στο άρθρο αυτό, εκφράζει την απόλυτη πεποίθησή του και προωθεί προτάσεις που υποστηρίζουν τη σημασία της εκπαίδευσης των γυναικών ως προϋπόθεση για την απόκτηση των δικαιωμάτων τους. Στο άρθρο αναφέρεται επαρκώς στον "Σύνδεσμο των Ελληνίδων υπέρ των δικαιωμάτων της γυναίκας" και τον ρόλο του στην προώθηση των γυναικείων δικαιωμάτων. Υπογραμμίζει ότι πριν ο Σ.Ε.Υ.Δ.Γ. (Σύνδεσμος των Ελληνίδων υπέρ των δικαιωμάτων της γυναίκας) αρχίσει να αγωνίζεται εντατικά για τα δικαιώματα των γυναικών, πρέπει να επικεντρωθεί στην εκπαίδευση των Ελληνίδων. Εκφράζει απόλυτο ύφος και απόψεις που υποστηρίζουν τη σημασία της εκπαίδευσης τους ως προϋπόθεση για την απόκτηση των δικαιωμάτων τους. Επικεντρώνεται στην έννοια ότι τα δικαιώματα πρέπει να δίνονται σε άτομα που είναι προετοιμασμένα να τα δεχτούν και να τα νιώσουν. Σύμφωνα με τον Άλκη Θρύλο, η γυναίκα πρέπει να είναι πρώτα μορφωμένη και ενημερωμένη για να αντιληφθεί και να αντιμετωπίσει τα δικαιώματά της. Επισημαίνει ότι η τέλεια συνειδητοποίηση και η αποτελεσματική εκπλήρωση των καθηκόντων δίνουν το

δικαίωμα για τα δικαιώματα. Συνεπώς, πριν η γυναίκα ζητήσει τα δικαιώματά της, πρέπει να είναι άξια και προετοιμασμένη. Ένα από τα βασικά προβλήματα που απασχόλησε την επιτροπή για τη γυναικεία εκπαίδευση είναι αν πρέπει να διασφαλίσει την τέλεια αφομοίωση της γυναικείας εκπαίδευσης με την ανδρική, κάτι που μπορεί να έχει σημαντικές επιπτώσεις. Επιπλέον, υπογραμμίζει τη σημασία της ισότητας στους μισθούς και την ιεραρχική προαγωγή στον τομέα της εκπαίδευσης, υπογραμμίζοντας ότι πρέπει να ανταμείβεται μόνο η ικανότητα, ανεξαρτήτως του φύλου. Προτείνει τη συμμετοχή των γυναικών στο εκπαιδευτικό συμβούλιο και υποστηρίζει την ανοικτή πρόσβαση των κοριτσιών στις ανώτερες σχολές, τα πανεπιστήμια, και τα πολυτεχνεία, καθώς και τη μικτή διδασκαλία στις ανώτερες εκπαιδευτικές δομές.. (<https://kosmopolis.library.upatras.gr/index.php/noumas/index>).

3.2.2. Με την Ομάδα των Δώδεκα

Η Ομάδα των Δώδεκα αποτελούσε μια σημαντική συναθροιστική πρωτοβουλία στον τομέα της ελληνικής λογοτεχνίας. Αποτελούνταν από 12 Έλληνες λογοτέχνες, συγγραφείς και κριτικούς (Κώστας Ουράνης, Κλέων Παράσχος, Κωνσταντίνος Δημαράς, Οδυσσεάς Ελύτης, Πέτρος Χάρης, Στέλιος Ξεφλούδας, Τάκης Παπατσώνης, Τάσος Αθανασιάδης, Μ. Καρακάσης, Μιχαήλ Στασινόπουλος, Ηλίας Βενέζης, Ανδρέας Καραντώνης, Γιώργος Θεοτοκάς, Γιάννης Χατζίνης, Άγγελος Τερζάκης, Άλκης Θρύλος, Ευάγγελος Παπανούτσος, Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος,), τους οποίους συνέδεε ο στόχος της ανάδειξης νέων λογοτεχνικών ταλέντων και η απονομή λογοτεχνικών βραβείων. Η Ομάδα αυτή συνέβαλε σημαντικά στην ανάπτυξη και προώθηση της ελληνικής λογοτεχνίας μεταπολεμικά, απονέμοντας βραβεία που αναδείκνυαν τη λογοτεχνική αρτιότητα μέχρι το 1966. Σημειώνεται ότι η Ελένη Ουράνη ήταν η μοναδική γυναίκα που συμμετείχε σε αυτήν την ομάδα, δείχνοντας τη σημαντική της παρουσία στον χώρο της λογοτεχνίας. Το 1950 γίνεται από τους πρωτεργάτες της Ομάδας των Δώδεκα, η οποία στόχευε στη δημιουργία ενός θεσμού, που θα απένειμε λογοτεχνικά βραβεία. Επιπλέον, επιμελήθηκε την έκδοση των δώδεκα τόμων των απάντων του συζύγου της, Κώστα Ουράνη. Αρθρογραφούσε σε περιοδικά και εφημερίδες, ενώ ως συνεργάτιδα του περιοδικού Νέα Εστία διατήρησε τη στήλη της κριτικής θεάτρου από το 1927 μέχρι το τέλος της ζωής της. Παράλληλα, επισημαίνεται το πάθος της για το θέατρο και η συμβολή της στην αναγέννησή του, μέσω των εμβριθών θεατρικών της κριτικών (<https://www.ert.gr/ert-arxeio/eleni-oyrani-alkis-thrylos-8-dekemvrioy-1971/>).

Στις 27 Ιουνίου 1966, σε ειδική συγκέντρωση στο σπίτι της Ελένης Ουράνη, στην Όθωνος, απονεμήθηκαν τα λογοτεχνικά βραβεία της «Ομάδας των 12». Η απονομή που είχε

καθιερωθεί σαν λογοτεχνικός θεσμός έκλεισε εκείνη την νύχτα τα 16 χρόνια και ανάμεσα στο πλήθος των 400 ατόμων παρευρέθηκαν εκπρόσωποι της πνευματικής ζωής του τόπου καθώς και άνθρωποι του θεάτρου, των καλών τεχνών και της πολιτικής. Ο κριτικός Ανδρέας Καραντώνης διάβασε το χρονικό της απονομής, αιτιολογώντας την απόφαση της “Ομάδας”, που είχε εκδοθεί δύο μήνες πριν. Οι βραβευθέντες ήταν οι: Αντώνης Σαμαράκης για την πεζογραφία (έπαθλο Κώστα Ουράνη) για το μυθιστόρημά του «Το λάθος», Τάκης Παπατσώνης για δοκίμιο ταξιδιωτικών εντυπώσεων (έπαθλο Γουλανδρή) για το βιβλίο του «Μολδοβαλαχικά του Μύθου», Θεόδωρος Ξύδης για την ποίηση (βραβείο Κ. Χατζηπατέρα) για το βιβλίο του «Ποιήματα» και η Μαρία Λαμπαδαρίδου για νέο συγγραφέα (βραβείο Γ. Φέξη).

Εικόνα:

<https://marialampadaridoupothou.gr/%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%B%CE%AE-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CF%84%CE%B5%CF%87%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%8D-%CE%B2%CF%81%CE%B1%CE%B2%CE%B5%CE%AF%CE%BF%CF%85-%CF%84%CE%B7/>

(Πηγή: Απονομή του λογοτεχνικού βραβείου της «Ομάδας των 12»)

Στη Μαρία Λαμπαδαρίδου Πόθου απονεμήθηκε το βραβείο “Φέξη” για την συνολική μέχρι τότε λογοτεχνική δράση της και ως πολλά υποσχόμενη νέα συγγραφέας.

Εικόνα:

<https://marialampadaridoupothou.gr/%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AE-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CF%84%CE%B5%CF%87%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%8D-%CE%B2%CF%81%CE%B1%CE%B2%CE%B5%CE%AF%CE%BF%CF%85-%CF%84%CE%B7/> (Πηγή: Απονομή του λογοτεχνικού βραβείου της «Ομάδας των 12»)

Εικόνα: Ομάδα των Δώδεκα

(Πηγή: Ίδρυμα Κώστα και Ελένη Ουράνη)

Εικόνα: Ομάδα των Δώδεκα

(Πηγή: Ίδρυμα Κώστα και Ελένη Ουράνη)

Το πρακτικό της απονομής, το 1966, του Βραβείου Μυθιστορήματος των «12» - Επάθλου Κώστα Ουράνη – στο μυθιστόρημα του Αντώνη Σαμαράκη Το λάθος: « Η απονομή του Επάθλου Κώστα Ουράνη στον Αντώνη Σαμαράκη είναι ταυτοχρόνως και επιβράβευση και βράβευση. Επιβραβεύεται ένα εφευρετικό και πολύ προσωπικό αφηγηματικό ταλέντο, που απηχεί τον πανικό και τα μεγάλα ηθικά προβλήματα που συνταράζουν τις σημερινές συνειδήσεις. Το ταλέντο αυτό, μέσα σε δέκα χρόνια, κατόρθωσε να κερδίσει την προσοχή του ελληνικού αναγνωστικού κοινού και της κριτικής, και να γίνει και πολύ γνωστό σε ξένους τόπους. Και βραβεύεται ένα άρτιο μυθιστόρημα, Το λάθος, που το διακρίνουν πολλές αρετές: πρωτοτυπία του ευφυούς μύθου, επιδέξια πλοκή, συγχρονισμένη τεχνική, μια ατμόσφαιρα οικουμενικότητας, και, προπαντός, ή σαρκωμένη σε τέχνη κραυγή του συγγραφέα κατά της πείσεως που εξασκούν τα ολοκληρωτικά αλλά συχνά και τα μη ολοκληρωτικά κράτη στον άνθρωπο. Είναι παράλογο αυτό, φωνάζει ο Σαμαράκης, και το αποδεικνύει με μια ιστορία γοητευτικά παράλογη, διδάσκοντας πώς οι άνθρωποι είναι πλασμένοι για να ζουν αδελφικά, φιλικά, ανθρώπινα, και όχι για να πιέζει ο ένας τον άλλον δια μέσου μιας οποιασδήποτε οργανωμένης αξίας. Αφηγηματική αγχίνοια και ανθρωπιά δίνουν στο μυθιστόρημα του Αντώνη Σαμαράκη Το λάθος το δικαίωμα για το Βραβείο» (Σαμαράκης (1974).

3.3. Η αποτίμηση του έργου της: μια επιλογή

Στη συνέχεια, θα εξετάσουμε μερικούς υποστηρικτές του Άλκη Θρύλου, οι οποίοι όχι μόνον την αναγνωρίζουν ως εξαιρετη προσωπικότητα, αλλά εκφράζουν επίσης την αγάπη και τον θαυμασμό τους για αυτήν.

Ηλίας Βενέζης

Όταν η Ελένη Ουράνη απεβίωσε, ο Ηλίας Βενέζης βρισκόταν στην Αγγλία, και λάμβανε τα λυπηρά νέα με καθυστέρηση, προκαλώντας την αδυναμία του να εκφράσει άμεσα τον πόνο του και την εκτίμησή του. Ωστόσο, παρότι δεν ήταν σε θέση να αντιδράσει άμεσα, εξέφρασε την υποστήριξή του προς την Ελένη Ουράνη μεταξύ άλλων τρόπων, στέλνοντας την εισήγησή του για την εκλογή της ως Πρόσεδρο Μέλος της Ακαδημίας Αθηνών. Στο πλαίσιο της εκτίμησής του για την Ελένη Ουράνη, ο Βενέζης αναγνώρισε την εξέχουσα προσωπικότητά της σε διάφορους λογοτεχνικούς τομείς. Κατά πρώτον, την θεωρεί έναν διακεκριμένο συγγραφέα αφηγηματικών έργων και ταξιδιωτικών λογοτεχνικών δημιουργιών. Τα έργα της αυτά αντικατοπτρίζουν την ευρεία της πολιτισμική γνώση και το πνεύμα της περιπέτειας που χαρακτηρίζει τα ταξίδια της. Επιπλέον, ο Βενέζης αναδεικνύει τον ρόλο της ως δοκιμογράφο και κριτικό λογοτεχνίας καθώς δίνει έμφαση και στον ρόλο της ως κριτικού του θεάτρου.

Τα ταξιδιωτικά βιβλία: Η Ελένη Ουράνη διακρίνεται ως μια πρωτοπόρος ταξιδιώτης της εποχής της. Κατά την εποχή εκείνη, τα ταξίδια για τους περισσότερους ανθρώπους ήταν σπάνια, δύσκολα και οικονομικά απαιτητικά γεγονός που καθιστούσε την Ελένη Ουράνη μία εξαίρεση. Οι Έλληνες συγγραφείς της εποχής ταξίδευαν συνήθως μέχρι το Ζάππειο και το Φάληρο, και σπανίως εξέρχονταν από τα όρια της χώρας. Ωστόσο, διακρίθηκε για το ότι ταξίδευε πέραν των συνηθισμένων ορίων, εξερευνώντας τα πέρατα της οικουμένης. Καταγράφοντας τις εντυπώσεις της από αυτά τα ταξίδια, αναδεικνύει το γεγονός ότι τα ταξίδια είναι καταρχάς προσωπικές εμπειρίες και αντιδράσεις. Επισημαίνει τον προσωπικό χαρακτήρα των ταξιδιών και τη σημασία των ατομικών αντιδράσεων στο περιβάλλον. Ένα ενδεικτικό παράδειγμα αποτελεί η επίσκεψή της στην Αϊτή, κατά την οποία επέδειξε μεγάλο ενδιαφέρον για λεπτομέρειες που κινήθηκαν από ουσιώδη κίνητρα πνευματικής καλλιέργειας. Με την καταγραφή αυτών των λεπτομερειών, προσέφερε στους αναγνώστες την ευκαιρία να μετέχουν σε μια εσωτερική αναζήτηση και καλλιέργεια.

Τα βιβλία Κριτικής της Λογοτεχνίας και τα δοκίμια: Εξοπλισμένη με στέρεη παιδεία και προικισμένη με ταλέντο, η Ελένη Ουράνη ασκούσε το κριτικό έργο στον τομέα των Γραμμάτων με εξαιρετική ευσυνειδησία, συνδυάζοντας παροιμιώδη αυστηρότητα, ευρύτητα στον στοχασμό και άκρα εντιμότητα. Ασκούσε την κριτική της στη σύγχρονη λογοτεχνία μέσω

στηλών σε περιοδικά και εφημερίδες, εμφανίζοντας αντικειμενικότητα, αγάπη προς τους νέους συγγραφείς και πάντοτε διακριτική και πιστή στις πεποιθήσεις της. Προώθησε έργα και συγγραφείς, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη των Ελληνικών Γραμμάτων. Επιπλέον, για να θεμελιώσει τη προσωπική της στάση έναντι των διάφορων τάσεων και ρευμάτων της λογοτεχνίας κατά τον τελευταίο του 19ου αιώνα και την πενήκονταετία του 20ου, εξετάζοντας, αναλύοντας, συγκρίνοντας και ταξινομώντας το έργο των κύριων εκπροσώπων αυτών των τάσεων, τοποθετούσε κάθε συγγραφέα στο πλαίσιο του και την εποχή του, προκειμένου να εξηγήσει καλύτερα τη θέση του και τη σημασία του στη λογοτεχνική σκηνή.

Κριτικός θεάτρου: Η συμβολή της Ελένης Ουράνη στο ελληνικό θέατρο αποδείχθηκε εξαιρετικά σημαντική. Καταρχάς, με τον ρόλο της στην κριτική παρακολούθηση και έλεγχο των θεατρικών παραστάσεων, οι κριτικές της ξεχώριζαν για την καλοπιστία, τη δεισδυτικότητα, τη λάμπουσα ειλικρίνεια και τη γνώση των θεμάτων. Με τη πειθώ και την προσήλωσή της, συνέβαλε στη δημιουργία χιλιάδων σελίδων αφιερωμένων στο θέατρο, που αποτελούν πολύτιμη κληρονομιά και φυλάσσονται στο θησαυροφυλάκιο της περιοδικής έκδοσης *Νέας Εστίας*. Επιπλέον, η Ελένη Ουράνη προέβη σε εκτενή μελετήματα σχετικά με το θέατρο, τα οποία συγκεντρώθηκαν στους δύο μεγάλους τόμους με τίτλο «Μορφές και θέματα του θεάτρου». Επιπλέον, συνέβαλε σημαντικά στην πρόοδο του Εθνικού Θεάτρου ως μέλος της καλλιτεχνικής επιτροπής για δεκαεπτά χρόνια. Ο ρόλος της ως σύμβουλος και συνεργάτιδας βοήθησε το Εθνικό Θέατρο να εξελιχθεί και να βελτιωθεί, ενισχύοντας την τέχνη του θεάτρου στην Ελλάδα (Νιάρχος, (2013). Η κριτική για τον Άλκη Θρύλο. Αθήνα: Ίδρυμα Κώστα & Ελένης Ουράνη, σ. 39-49).) Ωστόσο, η Ελένη Ουράνη, όπως περιγράφετε, φαίνεται να ήταν μια πρωτοπόρος ταξιδιώτρια της εποχής της και μια ανεξάρτητη γυναίκα που εξερευνούσε τον κόσμο και ασχολούνταν ενεργά με τη λογοτεχνία και το θέατρο. Αυτό το γεγονός μπορεί να υποδηλώνει κάποιες φεμινιστικές διαστάσεις στη ζωή της, αλλά το κείμενο δεν αναλύει απευθείας τη φεμινιστική διάσταση της δραστηριότητάς της.

Κώστας Γεωργουσόπουλος

Ο Κώστας Γεωργουσόπουλος ξεκίνησε την καριέρα του ως κριτικός θεάτρου τον Οκτώβριο του 1971, λίγο πριν την αποδημία από αυτόν τον κόσμο της Ελένης Ουράνη. Είχε την ευκαιρία να εξοικειωθεί με τις κριτικές της Ουράνη, ανακαλύπτοντάς τις στη βιβλιοθήκη του πατέρα του. Ο Γεωργουσόπουλος επέδειξε επίσης έντονο ενδιαφέρον για το θέατρο στην Επίδαυρο, έτυχε να συνταξιδεύει με τον Άλκη Θρύλο με την πολύτιμη Περιηγητική Λέσχη, από το 1954. Κατά τη διάρκεια των ταξιδιών τους, συζητούσαν για τις παραστάσεις που παρακολουθούσαν. Η Ελένη Ουράνη εντυπωσίασε τον Γεωργουσόπουλο με την ευφυΐα της και τη βαθιά γνώση της στον τομέα της θεατρικής κριτικής. Είχε επίσης την απaráμιλλη

εμπειρία από μυθικές θεατρικές ερμηνείες, τις οποίες είχε την ευκαιρία να παρακολουθήσει και στις ταξιδιωτικές της περιπέτειες σε ευρωπαϊκά και αμερικανικά θέατρα, καθώς και από τις εξαιρετικές ερμηνείες σπουδαίων δασκάλων, σκηνοθετών και ηθοποιών στην Ελλάδα. Η Ελένη Ουράνη πάντοτε αναγνώριζε το γεγονός ότι δεν διέθετε μουσικό αυτί, δηλαδή την ικανότητα να αντιλαμβάνεται και να απολαμβάνει πλήρως τη μουσική, και γι' αυτόν τον λόγο η μουσική αποτελούσε μια άγνωστη "χώρα" για εκείνη. Ωστόσο, κάποιους σημαντικούς πόρους της ευαισθητοποιούσε ο Μάνος Χατζιδάκις, σύμφωνα με την μαρτυρία του Γεωργουσόπουλου. Ένα από τα χαρακτηριστικά που πάντα εντυπωσίαζε τον Γεωργουσόπουλο ήταν η ειλικρίνεια της Ελένης Ουράνη. Ακόμη και όταν έκανε λάθη στην κριτική της, δεν δίσταζε να ζητήσει συγνώμη και να αλλάξει την άποψή της. Αυτή η προθυμία να μάθει και να βελτιώσει την κριτική της είναι χαρακτηριστικά που ο κριτικός θεάτρου εκτίμησε ιδιαίτερα (Άλκης Θρύλος – Πέτρος Χάρης:Φιλολογικό μνημόσυνο , 2011, σ. 35-36.) Παρόλα αυτά, η Ελένη Ουράνη υπήρξε μια εξαιρετική ηθοποιός και κριτικός θεάτρου που συμμετείχε ενεργά στον πολιτιστικό χώρο, και η εργασία και η επιρροή της σε αυτόν τον χώρο μπορούν να θεωρηθούν ως προαγωγή της γυναικείας συμμετοχής στον πολιτιστικό τομέα. Αυτό δεν είναι απαραίτητα φεμινιστικό, αλλά αναδεικνύει τον σημαντικό ρόλο που μπορούν να διαδραματίζουν οι γυναίκες στον πολιτιστικό τομέα και τον πολιτισμό γενικά.

Παύλος Παλαιολόγος

Ο Παύλος Παλαιολόγος υποστηρίζει με σιγουριά ότι ο Άλκης Θρύλος δικαίως αξίζει να αναγνωριστούν οι αρετές του. Παρότι ήταν μία από τις πλουσιότερες γυναίκες στην Ελλάδα, διάλεξε να ακολουθήσει τον δύσκολο δρόμο της γραπτής λογοτεχνίας. Ωστόσο, δεν κατάφερε να αναδείξει τη δημιουργική της πλευρά, καθώς η φαντασία της ήταν φτωχή και ο εγκέφαλός της υπερβολικά αναπτυγμένος. Οι κριτικοί την χαρακτήρισαν "Άδροση", καθώς έλειπε το ποιητικό στοιχείο που απαιτείται σε έναν δημιουργό. Ίσως και για αυτό προσκολλήθηκε σε ποιητή τρυφερό όπως ο Κώστας Ουράνης. Επιπλέον, η κριτική της στην *Νέα Εστία* εκδήλωνε εγκεφαλική ακρίβεια, αλλά έλειπε το ποιητικό στοιχείο που είναι απαραίτητο για έναν δημιουργό. Το ίδιο εγκεφαλικό χαρακτηριστικό παρατηρούμε και στην ψυχαγωγία της, όπου το μπρίτζ θεωρείται ένα εγκεφαλικό παιχνίδι. Στα Ελληνικά Γράμματα, της ανήκει αναμφισβήτητα διακεκριμένη θέση, καθώς διαθέτει σημαντικές αρετές, όπως βαθιά πνευματική πλούσια καλλιέργεια και αναλυτική σκέψη. Ο λόγος της εμφανίζεται συνεπής και καλά δομημένος, χρησιμοποιώντας με δεξιοτεχνία τη δημοτική γλώσσα και εκφράζοντας σαφώς την ιδεολογική της θέση.

Τονίζει ότι είναι ανειλικρινές να ζει κανείς στην πλούσια κοινωνία και ταυτόχρονα να προωθεί ιδεολογίες κοινωνικής δικαιοσύνης και ισότητας. Η υποστήριξη της για την απελευθέρωση των γυναικών στην Ελλάδα συνέβαλε σημαντικά στην προώθηση αυτού του σημαντικού κοινωνικού αγώνα (Νιάρχος,2013). Σε αυτό το κείμενο διακρίνεται φεμινιστικό στοιχείο, καθώς αναφέρεται ότι η Ελένη Ουράνη υποστήριξε την απελευθέρωση των γυναικών στην Ελλάδα και συνέβαλε σημαντικά στην προώθηση αυτού του κοινωνικού αγώνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΕΡΕΥΝΑ –ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΣΤΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΚΗ ΘΡΥΛΟ ΚΑΙ ΤΑ ΕΜΦΥΛΑ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ ΣΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

4.1 Στόχος της Έρευνας και Μεθοδολογία

4.1.1 Παράμετροι συμμετοχής, κριτήρια επιλογής του δείγματος, σχεδιασμός ερωτηματολογίου και συλλογή των δεδομένων

Στο πλαίσιο της παρούσας διπλωματικής εργασίας, πραγματοποιήθηκε ποιοτική έρευνα σε βιβλιοθήκες της Αττικής με τη χρήση ενός ημιδομημένου ερωτηματολογίου μέσω συνεντεύξεων, το οποίο αποτέλεσε το κύριο εργαλείο για τη διεξαγωγή της έρευνας. Επιλέχθηκαν ποικίλες βιβλιοθήκες για την εκτέλεση της έρευνας, συμπεριλαμβανομένης της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος, της βιβλιοθήκης του Παντείου Πανεπιστημίου, της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Πειραιά, Νίκαιας, Μοσχάτου, Αγίας Παρασκευής, της Βιβλιοθήκης της Φιλοσοφικής Σχολής Αθηνών, καθώς και της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Αργυρούπολης. Η επιλογή των 8 βιβλιοθηκών (1 Εθνική, 5 Δημοτικές και 2 Ακαδημαϊκές) έγινε με κριτήριο το υλικό της συλλογής, εφόσον διαθέτουν εκτενές υλικό που αφορά τις γυναίκες της συγκεκριμένης εποχής, καθώς και περιοδικού υλικού που αποδείχθηκε χρήσιμο για την εργασία. Τον υπό έρευνα πληθυσμό αποτέλεσαν βιβλιοθηκονόμοι (απόφοιτοι τμημάτων βιβλιοθηκονομίας) οι οποίοι εργάζονταν στις Δημόσιες βιβλιοθήκες. Αποφασίστηκε ότι καλύτερος τρόπος για τη διερεύνηση των σκοπών της εργασίας ήταν η χρήση ποιοτικής έρευνας μέσω ημιδομημένου ερωτηματολογίου με μορφή συνέντευξης.

Οι βιβλιοθηκονόμοι οι οποίοι αποτέλεσαν το δείγμα της έρευνας, θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν τις απαντήσεις τους και να δώσουν μία πιο σαφή εικόνα και περιγραφή αναφορικά με τα ερωτήματα. Για το λόγο αυτό επιλέχθηκε ένα ημιδομημένο ερωτηματολόγιο με προσδιορισμένες ερωτήσεις ώστε να καλυφθεί η θεματολογία αλλά και γενικότερα να υπάρξει μία ευελιξία απαντήσεων. Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από 14 ερωτήσεις που καλύπτουν γενικά και ειδικά θέματα σχετικά με τη συμβολή των σύγχρονων βιβλιοθηκονόμων στη σχέση κοινωνίας και λογοτεχνίας, όπως και την ευαισθητοποίηση του αναγνωστικού κοινού για τα ζητήματα φύλου. Οι ερωτήσεις σχεδιάστηκαν με γνώμονα τα σύνθετα ζητήματα που μελετώνται και η νοηματική ροή οργανώνεται με την εξής ακολουθία: από βασικές σε εξειδικευμένες ερωτήσεις, ώστε να εξασφαλιστεί η πλούσια και ενδιαφέρουσα ανταλλαγή απόψεων και εμπειριών. Το ερωτηματολόγιο χωρίστηκε σε 4 άξονες. Αναλυτικότερα ο πρώτος άξονας περιελάμβανε ερωτήσεις δημογραφικών στοιχείων, ο δεύτερος αφορούσε τον περιοδικό τύπο και ειδικότερα τον ρόλο του στο πολιτιστικό τοπίο το πρώτο μισό του 20ού αιώνα, ο τρίτος άξονας με τη συμβολή της Ελένης Ουράνη στα ελληνικά γράμματα και στο ζήτημα των έμφυλων στερεοτύπων και ο τελευταίος τη θέση των γυναικών στο σύγχρονο λογοτεχνικό πεδίο. Οι άξονες βοήθησαν στη ροή και στη δόμηση της σκέψης του συνεντευξιαζόμενου αλλά και στην ομαλή διεξαγωγή της συνέντευξης. Για τη διασφάλιση της κατανόησης των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου από τους βιβλιοθηκονόμους, ως πιλοτική εφαρμογή το ερωτηματολόγιο διαμοιράστηκε σε 2 βιβλιοθηκονόμους που εργάζονται σε Δημοτική Βιβλιοθήκη της επαρχίας οι οποίοι απάντησαν σε όλες τις ερωτήσεις χωρίς τη βοήθεια του ερευνητή. Η πιλοτική έρευνα δεν ανέδειξε την ανάγκη ανασχηματισμού του ερωτηματολογίου καθώς διεφάνη πως οι ερωτήσεις ήταν πλήρως κατανοητές και καλά διατυπωμένες. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από τον Ιούνιο έως το Νοέμβριο του 2023.

Αναφορικά με την έρευνα η επικοινωνία με τους βιβλιοθηκονόμους πραγματοποιήθηκε κατόπιν τηλεφωνικής επικοινωνίας και μέσω email, προσθέτοντας έτσι έναν επιπλέον μηχανισμό επικοινωνίας. Εξαρχής οι συμμετέχοντες/-ούσες στην έρευνα ενημερώθηκαν ότι τα αποτελέσματα θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για ακαδημαϊκούς σκοπούς και για την ίδια την έρευνα. Γνώριζαν ότι δεν προβλεπόταν καμία χρηματική αποζημίωση ή άλλη οικονομική απολαβή για τη συμμετοχή των βιβλιοθηκονόμων. Επισημάνθηκε ότι δεν υπήρχε καμία σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ των ερευνητών που να επηρεάζει την αντικειμενικότητα και την αξιοπιστία της έρευνας. Όσον αφορά την εμπιστευτικότητα, οι πληροφορίες που συλλέχθηκαν κατά τη διάρκεια της έρευνας ειδοποιήθηκαν ότι θα παραμείνουν απόρρητες. Η αποκάλυψή τους σε τρίτους θα ήταν

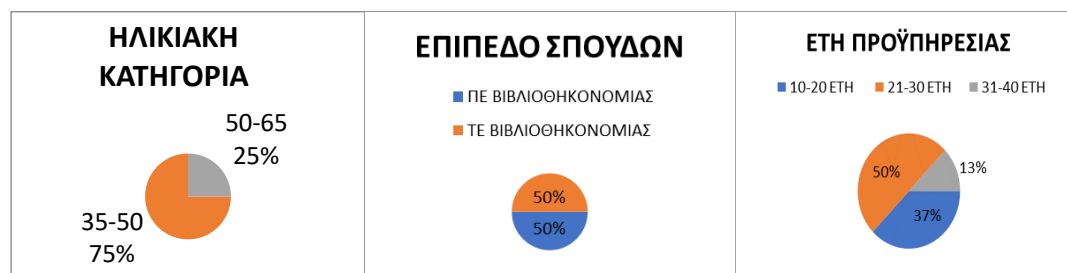
δυνατή μόνο με την έγκριση των ίδιων των βιβλιοθηκονόμων που παρείχαν τις πληροφορίες. Εξασφαλίζεται, έτσι, η πλήρης τήρηση του εμπιστευτικού χαρακτήρα των δεδομένων. Το εργαλείο καταγραφής πληροφοριών κατά τη συνέντευξη ήταν το κινητό τηλέφωνο, μέσω του οποίου πραγματοποιήθηκε η μαγνητοσκόπηση. Η μαγνητοσκόπηση πραγματοποιήθηκε υπό συγκεκριμένες συνθήκες σε ένα ήσυχο τμήμα της βιβλιοθήκης, με σκοπό τη διασφάλιση της απρόσκοπτης συγκέντρωσης και την αποφυγή οποιασδήποτε παρεμβολής.

Το βασικό δείγμα συγκροτείται από 8 βιβλιοθηκονόμους, απόφοιτους βιβλιοθηκονομίας. Οι ερωτηθέντες βιβλιοθηκονόμοι είναι επαγγελματίες με μέσο όρο ηλικίας τα 47 έτη και μέσο όρο εργασιακής εμπειρίας τα 23,5 έτη. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι, αν και το δείγμα ήταν μεικτό, περιλαμβάνοντας άνδρες και γυναίκες, η περιορισμένη παρουσία ανδρών βιβλιοθηκονόμων στις βιβλιοθήκες της Αττικής που αποτέλεσαν τον πληθυσμό-στόχο, αποτελεί την αιτία για τη χαμηλή αναλογία των ανδρών στο δείγμα. Οι βιβλιοθηκονόμοι αντιμετώπισαν δυσκολία στις ερωτήσεις, καθώς περιλάμβαναν πληροφορίες ανάλυσης ως προς το περιεχόμενο (βαθμούς δυσκολίας σχετικά υψηλούς), καθιστώντας την ανάλυση της ερευνητικής διαδικασίας ακόμη πιο ενδιαφέρουσα και αξιόλογη για την διατύπωση συμπερασμάτων. Οι απαντήσεις που συγκεντρώθηκαν κατά τη διάρκεια της έρευνας θα χρησιμοποιηθούν για τη διαμόρφωση αξιόπιστων συμπερασμάτων σχετικά με τον ρόλο των βιβλιοθηκών στην καλλιέργεια κοινωνικής ευαισθησίας και την εξοικείωση του αναγνωστικού κοινού για γραμματολογικά ζητήματα.

Κατά τη διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας, ωστόσο, προέκυψαν κάποια ζητήματα, τα οποία όμως αντιμετωπίστηκαν χωρίς να θέσουν σε κίνδυνο την αξιοπιστία της διαδικασίας. Συγκεκριμένα, προέκυψαν προβλήματα στην επιλογή του δείγματος, ώστε να υπάρχει μεγαλύτερη αντιπροσωπευτικότητα. Προκλήσεις προέκυψαν και στη διασφάλιση όλων αυτών των παραμέτρων που χρειαζόταν να εφαρμοστούν, προκειμένου να προγραμματιστούν και να υλοποιηθούν κατάλληλα οι συνεντεύξεις βάθους με τους βιβλιοθηκονόμους.

Ένας ακόμα παράγοντας που δημιούργησε δυσκολίες στην υλοποίηση της έρευνας ήταν ότι ένας μικρός αριθμός του δείγματος θεώρησε αρκετά δύσκολες και εξειδικευμένες κάποιες ερωτήσεις. Ωστόσο, με την κατάλληλη ανατροφοδότηση και διαχείριση της αμηχανίας των συμμετεχόντων επιτεύχθηκε η απρόσκοπτη ολοκλήρωση της διαδικασίας. Άλλωστε, αυτή ακριβώς η δυσκολία που παρατηρήθηκε αποτελεί χρήσιμο στοιχείο, καθώς φανερώνει πεδία στα οποία χρειάζεται οι σύγχρονοι να καταρτιστούν κατάλληλα.

Παρουσίαση των αποτελεσμάτων:

Μέρος Α:

Το βασικό δείγμα της έρευνας συγκροτείται από 8 βιβλιοθηκονόμους, απόφοιτους Πανεπιστημίου ή ΤΕΙ βιβλιοθηκονομίας. Το 25% του πληθυσμού στόχου διέθετε μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών. Οι ερωτηθέντες βιβλιοθηκονόμοι είναι επαγγελματίες με μέσο όρο ηλικίας τα 47 έτη και μέσο όρο εργασιακής εμπειρίας τα 23,5 έτη. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι, αν και το δείγμα ήταν μεικτό, περιλαμβάνοντας άνδρες και γυναίκες, η περιορισμένη παρουσία ανδρών βιβλιοθηκονόμων στις βιβλιοθήκες της Αττικής που αποτέλεσαν τον πληθυσμό-στόχο, αποτελεί την αιτία για την χαμηλή αναλογία των ανδρών στο δείγμα.

Οι βιβλιοθήκες επιλέχθηκαν με βάση τις συλλογές που διαθέτουν, την εξωστρέφειά τους και την αναγνωρισιμότητά τους στην κοινωνία, γι' αυτό είναι εγνωσμένου κύρους και εμπεριέχουν συγγράμματα της Ουράνη, η οποία μελετάται στη παρούσα εργασία. Επιλέχθηκαν σε σύνολο (αριθμό) βιβλιοθήκες, και ερωτήθηκαν 8 βιβλιοθηκονόμοι των οποίων οι απαντήσεις μαγνητοφωνήθηκαν. Το ερωτηματολόγιο διαχωρίστηκε σε 4 μέρη, το πρώτο μέρος περιελάμβανε ποιοτικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού δείγματος όπως φύλο, ηλικία, μορφωτικό επίπεδο και προϋπηρεσία. Σκοπός του α' μέρους ήταν η χαρτογράφηση του δείγματος και η συσχέτιση με την ποιοτική έρευνα και τις συνεντεύξεις με τις απαντήσεις.

Μέρος Β:

Όπως προέκυψε από τις απαντήσεις, οι ερωτηθέντες αποδέχονται τη συμβολή του περιοδικού τύπου στη διαμόρφωση του λογοτεχνικού και πολιτιστικού γενικότερα τοπίου ήταν καθοριστική στο να αναπτυχθεί γενικότερα ο πολιτισμός, σε ατομικό επίπεδο να καλλιεργηθούν οι πολίτες, να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους οι πολίτες, να μάθουν να διαμορφώνουν άποψη, να γνωρίσουν το λογοτεχνικό περιεχόμενο ώστε να υπάρχει μια υγιής

κοινωνία. Χαρακτηριστικά ο ομιλητής Α, ανέφερε «Η συμβολή του περιοδικού τύπου στη διαμόρφωση του λογοτεχνικού και πολιτιστικού γενικότερα τοπίου δεν είναι απλά καθοριστικός, έπαιξε τον σημαντικότερο ρόλο στο να αναπτυχθεί γενικότερα ο πολιτισμός, σε ατομικό επίπεδο να καλλιεργηθούν οι πολίτες, να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους, να διαμορφώνουν άποψη, να μάθουν πολλά γύρω από το λογοτεχνικό περιεχόμενο ώστε να υπάρχει μια υγιής κοινωνία». Επίσης, ο ερωτώμενος Β σχολίασε «βέβαια και διαμορφώνει το τοπίο, τη μόρφωση και τον πολιτισμό, τα περιοδικά ανάλογα με το θέμα που έχουν διευρύνουν τη μόρφωση, το επίπεδο, βάζουν τον αναγνώστη να ψάξει περισσότερο ένα θέμα που τον απασχολεί και τον ενδιαφέρει, να διεξαχθούν περισσότερα πολιτιστικά δρώμενα, να πάρουμε αφορμές από κάποιο σημαντικό πρόσωπο και να το αναπτύξουμε”.

Αναγνωρίζουν ότι η παιδεία είναι εκείνη που δημιουργεί κοινωνίες ελεύθερες και ανεξάρτητες, με κρίση και ισχυρή υπόσταση έναντι και της πολιτειακής αρχής, καθώς συμβάλλει στην παρακίνηση του ατόμου για περαιτέρω ερευνητική δραστηριοποίηση. Η ομάδα στόχος, με ομοφωνία ανέδειξε το περιοδικό *Νέα Εστία* ως το πιο αναγνωρίσιμο, χαρακτηρίζοντάς το όπως ανέφερε ο ομιλητής Δ “πυλώνα της λογοτεχνίας”. Επίσης το περιοδικό *Διαβάζω* απαντήθηκε από τους περισσότερους ερωτηθέντες, οι οποίοι το γνώριζαν από την παρουσία του στη βιβλιοθήκη. Ως σημαντικά λογοτεχνικά περιοδικά του πρώτου μισού του 20ού αιώνα που άσκησε ισχυρή επιρροή στον τομέα των γραμμάτων αναδεικνύονται τα περιοδικά *Νεοελληνικά γράμματα* και *Διαδρομές* όπου ενημέρωναν συλλογικά για το τι συμβαίνει στα λογοτεχνικά δρώμενα και υποβοηθούσαν στη συγκέντρωση στοιχείων για τους λογοτέχνες εκείνης της περιόδου.

Αναφορικά με την ενσωμάτωση των γυναικών στο λογοτεχνικό πεδίο και τη συμβολή τους στην κατοχύρωση των δικαιωμάτων τους, οι βιβλιοθηκονόμοι αναδεικνύουν τη σημασία πλήθους γυναικείων προσωπικοτήτων που δραστηριοποιήθηκαν στο πλαίσιο του φεμινιστικού κινήματος. Ανάμεσα σε αυτές περιλαμβάνονται προσωπικότητες όπως η Σιμόν ντε Μποβουάρ, η Καλλιρόη Παρρέν, και η Ελένη Ουράνη. Συγκεκριμένα, ο ομιλητής Β υπογραμμίζει την πρωτοπορία της Σιμόν ντε Μποβουάρ, επισημαίνοντας το λογοτεχνικό της έργο και τον τρόπο με τον οποίο επηρέασε την αντίληψη των γυναικών. Οι ερωτηθέντες αναφέρουν επίσης αξιοσημείωτες γυναικείες προσωπικότητες του 20ού αιώνα, όπως η Πηνελόπη Δέλτα. Σε ερώτηση σχετικά με νέες λογοτέχνιδες που ξεχωρίζουν για τη γραφή και το ύφος τους, κατά κοινή ομολογία θεώρησαν τις Μαρία Λαμπαδαρίδου Πόθου, την Άλκη Ζέη και τη Ζωρζ Σαρρή. Αυτές οι επιλογές καταδεικνύουν την αναγνώριση των βιβλιοθηκονόμων προς τις γυναικείες φωνές που συνεισφέρουν στον λογοτεχνικό χώρο. Οι βιβλιοθηκονόμοι θεωρούν αυτονόητη την βαθιά σχέση εξάρτησης μεταξύ τέχνης (πολιτισμού) και κοινωνίας

με προεκτάσεις ακόμα και πολιτικής δραστηριοποίησης, ο πέμπτος ερωτώμενος ανέφερε χαρακτηριστικά “γενικά η λογοτεχνία και η τέχνη έχει μια φωνή που εκφράζει κάτι διαφορετικό, που έρχεται σε κόντρα με το κατεστημένο, να αποδεχθεί το διαφορετικό, είναι ανοιχτή στο καινούριο, έχει συντηρητικούς οπαδούς η λογοτεχνία με την καθαρεύουσα και τον δημοτικισμό, κόντρα στα πρόσωπα είτε με τα κείμενα τους, ή με το τι υποστήριζε” ενώ παράλληλα ο έκτος στην συνέντευξη δηλώνει “η τέχνη, επηρεάζεται από την κοινωνία και επηρεάζει την κοινωνία”. Ουσιαστικά ο συγγραφέας επηρεάζει αλλά και επηρεάζεται από τα τεκταινόμενα της περιόδου εκείνης, εμπνέει και εμπνέεται ενώ παράλληλα με έναν μοναδικό τρόπο μπορεί και επαναστατεί. Μέσα από τη λογοτεχνία έχει στη διάθεση του ο κάθε συγγραφέας να προβάλλει σκέψεις και αφηγήματα τα οποία μπορούν να αντίκεινται στην παραδοσιακή αντίληψη, όπως συνέβη επί παραδείγματι σχετικά με τις γυναίκες, τα δικαιώματα και το ρόλο τους.

Μέρος Γ: Έμφυλα στερεότυπα και ο ρόλος τη Ε. Ουράνη

Πέρα από ελάχιστες εξαιρέσεις 6 στους 8 ερωτώμενους γνώριζαν την Ε. Ουράνη ως συγγραφέα με το ψευδώνυμο Άλκης Θρύλος και αιτιολόγησε πως ο βασικός λόγος της απόκρυψης των πραγματικών στοιχείων εκείνη την εποχή έγκειται στην πατριαρχική φιλοσοφία και τα ανδροκρατούμενα πεδία κοινωνικής δράσης όπως ήταν και ο λογοτεχνικός χώρος. Ωστόσο το ίδιο ποσοστό δεν γνωρίζει κάτι για την φεμινιστική της στάση και συμμετοχή σε κινήματα. Ως προς τη χρήση ψευδωνύμου ισχυρίζονται πως πιθανότατα ο συγγραφικός κόσμος δεν ήταν έτοιμος για την εισχώρηση της γυναίκας και σαφώς θα υπήρχαν αντιδράσεις από το αναγνωστικό κοινό ενώ πιο συγκεκριμένα ο πρώτος ομιλητής αναφέρει “δυστυχώς την εποχή εκείνη οι γυναίκες ήταν σε ένα κατώτερο επίπεδο και ειδικά σε αυτά τα θέματα της εκπαίδευσης και της παιδείας, ήταν τολμηρό και πρωτότυπο για μια γυναίκα να γράφει και να αναδειχθεί ως λογοτέχνης. Ως φύλο έβρισκε πολλά εμπόδια” και ο πέμπτος παραθέτει “Οι άντρες είχαν άλλη ελευθερία στον λόγο, οπότε τα μέτρα και τα σταθμά ήταν πολύ διαφορετικά, είχαν την ελευθερία να γράψουν πιο ελεύθερα”.

Το 62,5% των βιβλιοθηκονόμων παρατηρούν πως ενώ υπάρχει μία μικρή λογοτεχνική συλλογή της Ουράνη. Πιο συγκεκριμένα ο πρώτος ερωτώμενος αναφέρει “Δυστυχώς όχι δεν δανείζονται” και ο δεύτερος κάνει ακριβή λόγο πως “δεν δανείζονται οι φοιτητές”. Οι βιβλιοθηκονόμοι συμφωνούν στην ανάγκη ανάδειξης της προσωπικότητας της Ε. Ουράνη, της συμβολής της και του έργου της μέσω τηλεοπτικών προγραμμάτων, αφιερωματικών ημερών, σχολικών εορτών και ημερίδων, συμπερίληψη σε σχολικά βιβλία και παρουσιάσεων

εκδοτικών οίκων. Συμπερασματικά καταλήγουν και στην ενίσχυση λογοτεχνικών βιβλίων της Ε. Ουράνη στις βιβλιοθήκες καθώς είναι ιδιαίτερα περιορισμένο.

Μέρος Δ: Η επίδραση των έμφυλων στερεοτύπων στις σύγχρονες αναγνωστικές στάσεις

Οι βιβλιοθηκονόμοι σε ποσοστό 82,5%, θεωρούν πως οι χρήστες της βιβλιοθήκης που εργάζονται γνωρίζουν τις Ελληνίδες συγγραφείς και δανείζονται τα έργα τους χωρίς ωστόσο να κινούνται βάση φύλου ως προς την αναγνωστική τους επιθυμία. Ο πρώτος ομιλητής αναφέρει χαρακτηριστικά “Ναι είναι ενημερωμένοι (οι βιβλιοθηκονόμοι), γενικά οι φοιτητές διαβάζουν βιβλία, η λογοτεχνική τους συλλογή εξαντλείται, είναι ενημερωμένοι για τις νεότερες Ελληνίδες συγγραφείς, είναι ενημερωμένοι και πολλοί φοιτητές ασχολούνται ερασιτεχνικά με την συγγραφή βιβλίων”. Παράλληλα το ίδιο ποσοστό συμφωνεί με την αντίληψη της υπέρβασης των στερεοτύπων στις ελληνικές εκδόσεις, χωρίς αυτό να σημαίνει πως και ότι έχουν εξαλειφθεί πλήρως στην ελληνική κοινωνία απεμπολήσει.

Με βάση την εμπειρία τους ως αναγνώστες αλλά και επαγγελματίες βιβλιοθηκονόμοι, αναφέρουν ότι οι γυναίκες δραστηριοποιούνται σε πολλά κειμενικά είδη χωρίς να επικεντρώνονται αποκλειστικά σε ένα είδος, ενώ τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί η τάση γυναίκες συγγραφείς να ασχολούνται και με το αστυνομικό μυθιστόρημα. Ο τέταρτος ερωτώμενος απάντησε πως “τώρα πια όχι, ίσως παλιότερα, επιλέγουν πολλά κειμενικά είδη και παρατηρείται ότι γράφουν κειμενικά είδη και σε είδη αντρικά όπως τα αστυνομικά, που ήταν κατά κόρον αντρικό”. Η επιλογή ωστόσο των κειμενικών ειδών ενασχόλησης γίνεται και με βάση τα σημεία των καιρών και την τάση του αναγνωστικού κοινού, επί παραδείγματι προσφάτως υπήρξε έντονη συγγραφική δράση με την Μ. Ασία και την προσφυγική κρίση. Τέλος, σε μία ερώτηση γενικού ενδιαφέροντος σχετικά με τις γυναίκες δημιουργούς (από όλους τους χώρους των τεχνών) που κρίνουν ότι θα άξιζε να έχει προβληθεί περισσότερο το έργο και η δράση τους, οι ερωτώμενοι δεν απάντησαν κάτι συγκεκριμένο, ενώ 2 από τους 8 ανέφεραν την ιστορικό Ελένη Γλύκατζη – Αρβελέρ, βέβαια πιο ενημερωμένος υπήρξε ο 8ος ερωτώμενος που ανέφερε “Η Μαρία Ευθυμίου η ιστορικός, Την Κική Δημουλά, την Άλκη Ζέη, την Πέτροβιτς, την Σαρρή. Η Γλύκατζη Ακούγεται το όνομα της, ιστορικός. Προτείνει να ξεχωρίσουν να μην είναι κάτι το ίδιο, να μην είναι οι ίδιες ιστορίες, να μην έχουν το ίδιο ύφος. Είναι κάποιοι συγγραφείς που ενώ έχουν πολύ ωραία βιβλία, έχουν στάση ζωής να μην θέλουν να προβληθούν οι ίδιοι”.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

5.1 Συζήτηση αποτελεσμάτων

Όπως φαίνεται από την παρουσίαση των δεδομένων, οι αναλύσεις και τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν κατά τη διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας παρέχουν ουσιαστικές πληροφορίες όσον αφορά τη ζωή και το έργο της Ελένης Ουράνη, καθώς και για την αντίδραση της κοινωνίας της εποχής. Στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης, τέθηκε εξαρχής το ερώτημα σχετικά με τη χρήση ψευδωνύμου από την Ελένη Ουράνη. Όπως αποδείχθηκε από τα στοιχεία της έρευνας, η χρήση ψευδωνύμου από τη συγγραφέα ήταν συνδεδεμένη με την αδυναμία των γυναικών να εκφράσουν τις ιδέες τους και να εκδηλώσουν την αυθεντική φωνή τους στον κόσμο της λογοτεχνίας και της κριτικής.

Το ψευδώνυμο "Άλκης Θρύλος" λειτούργησε ως μέσο που επέτρεπε στη συγγραφέα να καταπολεμήσει τους άντρες συγγραφείς και κριτικούς της εποχής και να κατακτήσει τη δική της θέση στον λογοτεχνικό χώρο. Επιπλέον, η έρευνα αναδεικνύει τη σημασία του έργου της Ελένης Ουράνη - Άλκης Θρύλου στον αγώνα των γυναικών για την ισότητα των φύλων. Τα έργα της συνέβαλαν στην ανάπτυξη και διαμόρφωση της λογοτεχνικής σκηνής και της πολιτιστικής ατμόσφαιρας της εποχής, προωθώντας ιδέες που αντανάκλασαν τους αγώνες των γυναικών για τα δικαιώματά τους. Κατά τη διάρκεια της έρευνας, είχαμε την ευκαιρία να ανταλλάξουμε απόψεις με έμπειρους βιβλιοθηκονόμους, οι οποίοι, παρά την περιορισμένη εξοικείωση με το έργο της Ελένης Ουράνη, εξέφρασαν τον ενθουσιασμό τους και την επιθυμία να μελετήσουν περαιτέρω και να προωθήσουν το έργο της στις βιβλιοθήκες που εργάζονται. Είναι αξιοσημείωτο να αναφέρουμε το γεγονός ότι αναγνωρίζουν τη σημασία του έργου της συγγραφέως και αυτό αποτελεί ένα αξιοσημείωτο στοιχείο που δείχνει τη σημασία της έρευνας στην ανάδειξη παλαιότερων συγγραφέων οι οποίοι προώθησαν τον πολιτιστικό πλούτο που προσφέρει η συγγραφή των γυναικών κατά την εν λόγω περίοδο. Σημαντικό είναι επίσης το συμπέρασμα πως οι βιβλιοθηκονόμοι δεν αντιλαμβάνονται πλέον την ύπαρξη στερεοτύπων φύλου στη σημερινή εποχή. Αυτό αποτελεί μια ξεπερασμένη αντίληψη, καθώς παρατηρούν ότι άνδρες και γυναίκες είναι σε θέση να αξιοποιήσουν το έργο γυναικείων συγγραφέων χωρίς περιορισμούς.

Επίσης, υπογραμμίζεται η σημασία της προώθησης της ισότητας των φύλων και της πολυπολιτισμικότητας στο χώρο της λογοτεχνίας και της πολιτιστικής κληρονομιάς, προσφέροντας έτσι ένα πλούσιο φάσμα φωνών και απόψεων που αντανάκλουν την πολυπλοκότητα της ανθρώπινης εμπειρίας. Η έρευνα φανερώνει τη σημασία της διατήρησης μιας ανοιχτής και προοδευτικής προσέγγισης προς τη λογοτεχνία, πέρα από τα στερεότυπα

φύλου, προς όφελος της πολιτιστικής ποικιλομορφίας και της προώθησης της ισότητας. Η ανάλυση της διπλής ταυτότητας της Ελένης Ουράνη - Άλκης Θρούλου, ως άντρα και ως γυναίκα, αποκαλύπτει τον τρόπο με τον οποίο προσπάθησε να ανατρέψει τα στερεότυπα φύλου και να εκφράσει την πολυπλοκότητα της ταυτότητάς της μέσα από την λογοτεχνία. Η ανάδειξη αυτής της προσέγγισης προσθέτει στη σημασία του έργου της και τη συμβολή της στη συνειδητοποίηση των κοινωνικών φύλων κατά την εποχή της και στον αντίκτυπο που ασκεί στον σύγχρονο κόσμο. Ωστόσο, πρέπει να τονιστεί η ανάγκη από πλευράς των βιβλιοθηκονόμων για περαιτέρω εμβάθυνση και κατάρτιση σε ζητήματα έμφυλων στερεοτύπων, λογοτεχνικής ιστορίας και διαχείρισης των λογοτεχνικών αρχείων καθώς διαφαίνεται από τις απαντήσεις τους στην συνέντευξη πως δεν κάνουν αναφορά σε νέα περιοδικά και νέους συγγραφείς, γεγονός που εγείρει αμφιβολίες σχετικά με τις σύγχρονες γνώσεις τους στον τομέα της βιβλιοθηκονομίας και συγκεκριμένα για τη γυναικεία γραφή. Η χρήση του όρου "γραφή" στο πλαίσιο αυτό αναφέρεται στη λογοτεχνική παραγωγή και έκφραση, επικεντρώνοντας την προσοχή στη διαφορετική προσέγγιση των φύλων στον τομέα της λογοτεχνίας. Αυτή η έννοια αυτή αποσκοπεί στην ανατροπή στερεοτύπων φύλου και την ανάδειξη πολυπολιτισμικών προοπτικών, προσφέροντας ένα ευρύ φάσμα λογοτεχνικών φωνών που αντικατοπτρίζουν την πολυπλοκότητα της ανθρώπινης εμπειρίας.

Στο πλαίσιο των ευρημάτων της έρευνας, εμφανίζεται η ανάγκη για τους βιβλιοθηκονόμους να αποκτήσουν εκτεταμένες γνώσεις και να επιδείξουν δραστηριότητες προκειμένου να ευαισθητοποιήσουν το αναγνωστικό κοινό και να προβάλλουν έργα σύγχρονων δημιουργών και γυναικών. Η προώθηση αυτής της προσπάθειας μπορεί να υποστηριχθεί από ιδρύματα και βιβλιοθήκες, καθώς και από μέσα μαζικής ενημέρωσης και οργανισμούς πολιτιστικού ενδιαφέροντος, όπως το Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού, το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου, Λαογραφικά Μουσεία, το Ελληνικό Φεστιβάλ Α.Ε. κ.ά. Ενισχύοντας τους στόχους της έρευνας, είναι ουσιαστικό για τους βιβλιοθηκονόμους να συνεργαστούν με διάφορα ιδρύματα και οργανισμούς που επιδιώκουν την προώθηση της πολυπολιτισμικότητας και της ισότητας των φύλων. Το Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού, για παράδειγμα, μπορεί να παρέχει σημαντική υποστήριξη μέσω εκδηλώσεων, εκθέσεων και προγραμμάτων που εστιάζουν στην ποικιλομορφία της λογοτεχνικής κληρονομιάς. Επιπλέον, η συνεργασία με το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου και άλλες κινηματογραφικές οντότητες μπορεί να διευκολύνει την προβολή κινηματογραφικών έργων που αναδεικνύουν τη διαφορετική αντίληψη των φύλων. Επιπλέον, συνεργασίες με λαογραφικά μουσεία μπορούν να προσφέρουν πλατφόρμα για την παρουσίαση και ανάδειξη λογοτεχνικών έργων που αντανακλούν την πολιτιστική ποικιλομορφία.

5.2 Συμπεράσματα και μελλοντικές προεκτάσεις της έρευνας

Η παρούσα έρευνα υιοθέτησε μια πολυσύνθετη μεθοδολογία που συνδύαζε την ιστορική έρευνα, την ανάλυση αρχαιακού υλικού και την κειμενοκεντρική ανάλυση. Τέθηκαν κάποιοι στόχοι όπως η ανάδειξη διαφόρων πτυχών που σχετίζονται με τον ρόλο των γυναικών στους κοινωνικούς αγώνες, τον τρόπο με τον οποίο ο περιοδικός τύπος διαμόρφωσε τα λογοτεχνικά και καλλιτεχνικά ρεύματα, τη χρήση ανδρικού ψευδωνύμου από την Ελένη Ουράνη, τη σχέση της με άλλους συγγραφείς και την επίδρασή της στα φεμινιστικά κινήματα και τέλος οι απόψεις των σύγχρονων βιβλιοθηκονόμων σχετικά με την επίδραση των θεμάτων φύλου στο σύγχρονο λογοτεχνικό πεδίο. Η μέθοδος έρευνας περιλάμβανε τη χρήση ερωτηματολογίου και ημιδομημένων συνεντεύξεων, με στόχο την αξιολόγηση της άποψης εμπειρών βιβλιοθηκονόμων, τόσο σε δημοτικές όσο και σε ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες. Χρησιμοποιήθηκε μεικτή μεθοδολογία στο ερωτηματολόγιο που διανεμήθηκε στους βιβλιοθηκονόμους και αποτέλεσε αποτελεσματικό εργαλείο, καθώς ευνόησε την επιτυχημένη αξιολόγηση και ανάλυση των πτυχών που καλύπτονται. Η δομή του ερωτηματολογίου, η οποία χωρίστηκε σε τέσσερις θεματικές ενότητες, περιλάμβανε ερωτήσεις που απαιτούν μονολεκτικές απαντήσεις, ενώ παράλληλα περιείχε ερωτήσεις που επέτρεψαν στους βιβλιοθηκονόμους να εκφραστούν με δικά τους λόγια. Η παραπάνω δομή ενίσχυσε τη δυνατότητα ανάλυσης με λεπτομέρεια και προώθησε την ποικιλομορφία των απόψεων και απαντήσεων των συμμετεχόντων. Όσον αφορά τους περιορισμούς της έρευνας, η έρευνα επικεντρώθηκε στο πρώτο μισό του 20ού αιώνα, αναλύοντας τον ρόλο του περιοδικού τύπου στην υποστήριξη των γυναικών που συνέβαλαν στον αγώνα για τα δικαιώματά τους και επικεντρώνεται στην προσωπικότητα της Άλκης Θρύλου, διερευνώντας τις διαστάσεις της αναγνωστικής της πρόσληψης, καθώς και τη σχέση της με τα φεμινιστικά κινήματα.

Από την έρευνα προέκυψε ότι ο περιοδικός τύπος είχε σημαντική επίδραση στην κοινωνική γνώμη, επιτρέποντας στις γυναίκες να εκφραστούν μέσω της συγγραφής τους και να συμμετάσχουν στους αγώνες για την απόκτηση δικαιωμάτων, όπως το εκλογικό δικαίωμα και τα δικαιώματα εργασίας. Επιπλέον, διαπιστώθηκε ότι η ένωση των γυναικών μέσα από τα κινήματα είχε σημαντική επιτυχία, αναδεικνύοντας τη σημασία της ενότητας για την επίτευξη στόχων. Οι βιβλιοθηκονόμοι συμφωνούν ομόφωνα ότι ο περιοδικός τύπος διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στον διαμορφωτικό χαρακτήρα του κοινωνικού ρεύματος κατά τη διάρκεια της εν λόγω ιστορικής περιόδου. Εκτιμούν τις προκλήσεις που αντιμετώπισαν οι γυναίκες σε έναν χώρο που κυριαρχούνταν από ανδρικά πρότυπα. Επιπλέον, επισημαίνουν ότι οι γυναίκες συνέβαλαν σημαντικά στην εξέλιξη του κοινωνικού διαλόγου μέσα από το

συγγραφικό τους έργο. Αναγνωρίζουν τον αγώνα τους για την απόκτηση δικαιωμάτων και φωνής σε ένα περιβάλλον που κυριαρχείται από ανδροκρατούμενες δομές. Εκτιμούν ότι οι γυναίκες συγγραφείς αποτέλεσαν κινητήριο δύναμη για την ανατροπή στερεοτύπων και την αναδιαμόρφωση της κοινωνικής σκέψης.

Ένας ακόμα στόχος που τέθηκε στο πλαίσιο της έρευνας αφορούσε τον λόγο χρήσης ανδρικού ψευδωνύμου από την Ελένη Ουράνη. Τα ευρήματα της έρευνας δείχνουν ότι ήταν η πρώτη γυναίκα που επέλεξε να υιοθετήσει ανδρικό ψευδώνυμο, με στόχο την άσκηση κριτικής ελεύθερη από περιορισμούς, ως ένδειξη του ανεξάρτητου πνεύματος που χαρακτήριζε τον εαυτό της. Η απόφασή της να χρησιμοποιήσει ανδρικό ψευδώνυμο αντικατοπτρίζει την επιθυμία της για ισότητα μεταξύ των φύλων, αναζητώντας τον δυναμισμό που συνδέεται με το ανδρικό ψευδώνυμο. Σύμφωνα με τις απόψεις των βιβλιοθηκονόμων, η εποχή χαρακτηριζόταν από έντονο ανδροκρατούμενο περιβάλλον, και η Ελένη Ουράνη, επιλέγοντας το ανδρικό ψευδώνυμο, προσδοκούσε να διατηρήσει την ανεξαρτησία της και να εκφράσει ελεύθερα τις απόψεις της. Ωστόσο, κάποιοι υποστηρίζουν πως η επιλογή αυτή αντανάκλα την προσπάθεια της να μην παραμείνει στη σκιά του συζύγου της, του ποιητή Κώστα Ουράνη.

Οι ερευνητικοί στόχοι περιλάμβαναν, μεταξύ άλλων, την ανάδειξη των συγγραφέων που υποστήριξε και τη διερεύνηση της συνάφειάς της με τα φεμινιστικά κινήματα. Σε σχέση με το ερώτημα περί συμμετοχής της στα φεμινιστικά κινήματα, προκύπτει ότι η Ελένη Ουράνη εκδήλωσε ενδιαφέρον και επηρεάστηκε από αυτά, με τη μητέρα της, Μαρία Νεγρεπόντη, να ασκεί σημαντικό ρόλο. Συμμετείχε ενεργά σε δράσεις όπως στο περιοδικό *Ο Αγώνας Της Γυναίκας*, όπου υπήρξε πρόεδρος και σε συνέδρια όπως η "Μικρή Αντάντ". Παράλληλα, παρατηρείται πως με τον χρόνο σταμάτησε να έχει ενεργό ρόλο, επιδιώκοντας κυρίως την παρατηρητική στάση και την επέμβαση όταν το κρίνει αναγκαίο. Ως προσωπικότητα με ψηλό επίπεδο παιδείας και λόγου, επεδίωκε να καταξιωθεί ως συγγραφέας. Στο πλαίσιο των κριτικών δραστηριοτήτων της, η Ελένη Ουράνη εξέταζε απαιτητικά το έργο ποιητών και συγγραφέων της εποχής, εκφράζοντας αυστηρή κριτική άποψη. Επιπλέον, διαδραμάτισε έναν ενεργό ρόλο ως κριτικός θεάτρου στο περιοδικό *Νέα Εστία*. Παρατηρείται επίσης ότι η Ελένη Ουράνη εμφανίζει έντονη επιρροή της καβαφικής παράδοσης, ενώ φαίνεται ότι ήταν λιγότερο θαυμάστρια του Κωνσταντίνου Παλαμά. Ωστόσο, οι βιβλιοθηκονόμοι δεν φαίνεται να διαθέτουν πληροφορίες σχετικά με την ενδεχόμενη επίδραση της Ελένης Ουράνη στα φεμινιστικά κινήματα ή τη συνέχεια της συμμετοχής της σε αυτά.

Ένα ακόμα ερευνητικό ερώτημα αφορούσε στην αποδοχή του συγγραφικού έργου της Ελένης Ουράνη, τόσο κατά τη διάρκεια της ζωής της όσο και μετέπειτα. Από την ερευνητική διαδικασία προέκυψε πως η αναγνώριση της αξίας της ως συγγραφέας ενισχύθηκε μετά τον θάνατό της. Παρά τις σκληρές κριτικές που δέχτηκε κατά καιρούς, πολλοί συγγραφείς αναγνώριζαν την ειλικρίνεια και τον άμεσό λόγο της. Η έρευνα καταδεικνύει πως η Ελένη Ουράνη διακρινόταν για την επιδεξιότητά της στη γραφή, ενώ παράλληλα εκτιμήθηκε η ειλικρίνεια που διέκρινε το ύφος της. Παρ' όλες τις διαφορετικές απόψεις που προκύπτουν από τις κριτικές, πολλοί συγγραφείς κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η συγγραφική της προσφορά έχει σημαντική αξία. Σε σχέση με τις απόψεις των βιβλιοθηκονόμων, προκύπτει ότι αναγνωρίζουν τη σημασία του έργου της Ελένης Ουράνη και υποστηρίζουν την ανάδειξή του στις βιβλιοθήκες και στο ευρύτερο κοινό με παρουσιάσεις των έργων της. Το ερευνητικό υλικό αναδεικνύει τη συνολική συμβολή της Ελένης Ουράνη στον χώρο της λογοτεχνίας και της σκέψης, με την επικέντρωση σε κριτήρια όπως η ειλικρίνεια και η ποιοτική αξία της γραφής της. Επομένως, η έρευνα αναδεικνύει τη σημασία της ως συγγραφέα, ενισχύοντας την αναγνώριση της ποιότητας του έργου της, και εκτιμά την ανάγκη περαιτέρω προώθησης και διάδοσής του στον χώρο των βιβλιοθηκών.

Όσον αφορά τις απόψεις των σύγχρονων βιβλιοθηκονόμων σχετικά με την επίδραση των θεμάτων φύλου στο σύγχρονο λογοτεχνικό πεδίο εκφράζονται με συγκεκριμένη προσέγγιση. Σε γενικές γραμμές, παρατηρείται η τάση να μη θεωρούν πλέον τα θέματα φύλου ως επίκαιρα ή κρίσιμα στον χώρο της λογοτεχνίας. Εκφράζουν την άποψη ότι αυτά τα ζητήματα έχουν χάσει τη σημαντικότητά τους, καθώς η λογοτεχνία εξελίσσεται και προσαρμόζεται στις εξελίξεις της κοινωνίας και επισημαίνουν ότι η σύγχρονη λογοτεχνία διαπραγματεύεται θέματα που αφορούν την ανθρώπινη εμπειρία και τις πολυπλοκότητες της, ανεξαρτήτως φύλου.

Μια μελλοντική έρευνα πάνω στην Άλκη Θρύλο θα μπορούσε να επικεντρωθεί σε αρκετές πτυχές, χρησιμοποιώντας μια ακαδημαϊκή προσέγγιση. Παρακάτω παρουσιάζονται ορισμένες προτάσεις για πιθανές επεκτάσεις της έρευνας:

Συστηματική μελέτη συγκεκριμένων περιοδικών όσον αφορά στο γυναικείο ζήτημα: Μια εμβαθυμένη μελέτη σε συγκεκριμένα περιοδικά, θα περιλαμβάνει συστηματική συλλογή και ανάλυση δεδομένων από επιλεγμένα περιοδικά, εστιάζοντας σε άρθρα, συνεντεύξεις και αναλύσεις που αφορούν το γυναικείο ζήτημα. Η μεθοδολογία θα περιλαμβάνει τον καθορισμό σαφών κριτηρίων επιλογής περιοδικών, τη συστηματική εξέταση των περιεχομένων τους και την αξιολόγηση της αντιμετώπισης του γυναικείου θέματος.

Κριτικές και αντιλήψεις της Άλκη Θρύλου όσον αφορά στο λογοτεχνικό πεδίο της εποχής της: Η ανάλυση των κριτικών και των άρθρων που έχει γράψει η Άλκη Θρύλος για το θέατρο μπορεί να αποτελέσει σημαντικό μέσο για την κατανόηση των απόψεών του, καθώς και για την αξιολόγηση της συμβολής του στην κριτική τέχνης. Μέσα από αυτές τις αναλύσεις, μπορεί να διαπιστωθεί πώς ο ίδιος κατανοούσε τον ρόλο της τέχνης στην κοινωνία της εποχής του.

Συγκριτική έρευνα της Άλκη Θρύλου με άλλους συγγραφείς της εποχής: Μια σύγκριση της Άλκη Θρύλου με άλλους σημαντικούς συγγραφείς της εποχής του μπορεί να αποκαλύψει κοινές τάσεις, αλλά και τις ξεχωριστές συνεισφορές κάθε συγγραφέα.

Συνοψίζοντας, η παρούσα έρευνα αποδεικνύει τη σημασία της ανάδειξης της λογοτεχνικής κληρονομιάς των γυναικών και την αναγνώριση της επίδρασής τους στην κοινωνία, καθώς και την συνεχή ανάγκη να αναθεωρηθεί ο ρόλος του φύλου στη λογοτεχνία και τον πολιτισμό.

Καταληκτικά, η παρούσα έρευνα προσφέρει μια πρωτότυπη προσέγγιση, διαπραγματευόμενη για πρώτη φορά τη σύνδεση μεταξύ της γυναικείας συγγραφής και της επίδρασής της στον περιοδικό τύπο, καθώς και στην προώθηση του φεμινισμού. Η ανάλυση της Ελ. Ουράνη, ως γυναίκας συγγραφέα που χρησιμοποίησε ανδρικό ψευδώνυμο, αποτελεί μια πρωτοποριακή προσέγγιση στην αξιολόγηση του φαινομένου. Τούτο αναδεικνύει τη μοναδικότητα της έρευνας, η οποία συνδυάζει τη λογοτεχνική παραγωγή με την κοινωνική πραγματικότητα, επισημαίνοντας τη σημασία της γυναικείας φωνής και του φεμινιστικού κινήματος στην πολιτιστική σφαίρα και τον δημόσιο διάλογο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Αβδελά, Ε., & Ψαρρά, Α. (1985). Ο φεμινισμός στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου: Μία ανθολογία. Αθήνα: Γνώση
- Αναστασοπούλου, Μ. (2003). Καλλιρρόη Παρρέν: η συνετή απόστολος της γυναικείας χειραφεσίας: Η ζωή και το έργο. Αθήνα: Ηλιοδρόμιον. (σ. 79, 81, 86)
- Γεωργοπούλου, Β. (2021). Η ιστορία «ενός θρύλου»: Η Ελένη Ουράνη και η θεατρική κριτική (1915-1971). Αθήνα: Ι. Σιδέρης
- Γριβέα, Μ. (2001). Το γυναικείο περιοδικό Ευρυδίκη (1870-1873): Προσπάθεια έκφρασης και διαμόρφωσης της γυναικείας συλλογικής συνείδησης στο β' μισό του 19ου αι.
- Δαφοπούλου, Μ. (2022). Η διεκδίκηση της γυναίκας στις εξουσίες – παράδειγμα φεμινιστικού δημόσιου λόγου του περιοδικού αγώνας της γυναίκας της περιόδου (1923-25).
- Ζιώγου-Καραστεργίου, Σ. (1986). Η Μέση εκπαίδευση των κοριτσιών στην Ελλάδα (1830-1893). (σ. 92).
- Θρύλος, Ά. (1962). Μορφές της πεζογραφίας: και μερικές άλλες μορφές. Αθήνα: Δίφρος
- Καραπάνου, Ά. (Επιμ.). (2017). Ο φεμινισμός στα χρόνια της μεταπολίτευσης: 1974-1990: ιδέες, συλλογικότητες, διεκδικήσεις. Αθήνα: Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων για τον Κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία
- Κυριακή Μαμώνη ; Λήδα Ιστικοπούλου. (2002). Γυναικείοι σύλλογοι στην Κωνσταντινούπολη (1861-1922). Αθήνα: Εστία. (σ. 9-14, 23-25)
- Μαρίας Κ. Μιχαήλ. (2022). Η γυναικεία παρουσία στα μη μυθοπλαστικά δημοσιεύματα του περιοδικού Ελληνική Επιθεώρησις (1907-1946) της Ευγενίας Ζωγράφου: δρώσες και δράσεις.
- Νιάρχος, Θ.Θ. (Επιμ.). (2013). Άλκης Θρύλος – Πέτρος Χάρης: Φιλολογικό μνημόσυνο: 8 Μαρτίου 2011. Αθήνα: Ίδρυμα Κώστα και Ελένη Ουράνη. (σ. 38, 131- 133)
- Νιξαρλίδου, Ε. (2013). Το περιοδικό «Ελληνίς» (1921-1940): η αναπαράσταση των γυναικείων ταυτοτήτων στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου.
- Ξηραδάκη, Κ. (1988). Το φεμινιστικό κίνημα στην Ελλάδα: Πρωτοπόρες Ελληνίδες 1830-1936. (σ. 51, 53-55, 134-155, 156, 141, 143-144, 153-154, 167-169, 175-185)
- Παντελίδου Μαλούτα Μ. (2002). Το φύλο της Δημοκρατίας: Η ιδιότητα του πολίτη και έμφυλα υποκείμενα. Αθήνα: Σαβάλλας

Παπαγεωργίου, Κ. Γ. (Εισ.). (2010). Κριτική: Πεζογραφία, ποίηση, δοκίμιο (1945-1965). Αθήνα: Ίδρυμα Κώστα και Ελένη Ουράνη. (σ. 15-50)

Σαμαράκης, Α. (1974). Το λάθος: μυθιστόρημα. Αθήνα: Γ.Κ. Ελευθερουδάκης Α.Ε.

Φουρναράκη, Ε. (1987). Εκπαίδευση και αγωγή των κοριτσιών: ελληνικοί προβληματισμοί (1830-1910) Ένα ανθολόγιο. Αθήνα: Ιστορικό Αρχείο Ελληνικής

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΣ

Δομή: έγχρωμη εγκυκλοπαίδεια: όλες οι γνώσεις για όλους. Αθήνα: Δομή, τόμος 6.

Ιστορία των Ελλήνων: Νεώτερος ελληνισμός από 1881 ως 1910. Αθήνα: Δομή Α.Ε., τόμος 11, σ. 350-351.

Ιστορία των Ελλήνων: Νεώτερος ελληνισμός από 1881 ως 1910. Αθήνα: Δομή Α.Ε., τόμος 12, σελ. 554.

Μαστρογιαννόπουλος, Μ. (n.d.). Σύγχρονη διδακτική, βιογραφίες και γραμματολογικό Λεξικό: Σύγχρονη διδακτική. (σ.31).

Μεγάλη εικονογραφημένη εγκυκλοπαίδεια: Σύμβουλος της γυναίκας ινστιτούτο εγκυκλοπαιδικών εκδόσεων. (n.d.). Αθήνα: Ινστιτούτο εγκυκλοπαιδικών εκδόσεων.

Μεταξά, Α. (n.d.). Η πρώτη εγκυκλοπαίδεια τσέπης για τα ελληνόπουλα

Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό: Θεματική και αλφαβητική εγκυκλοπαίδεια. (1991). Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών. (Τόμος 4/10, σ. 94)

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

ΕΡΤ Αρχείο. (2024) Περισκόπιο. (χ. χ.). <https://archive.ert.gr/70059/>

Σαμαρτζίδου, Ε. (1845). Κυψέλη: Γυναικείον Σύγγραμμα Περιοδικόν. Κωνσταντινούπολη: Α. Κορομηλάς και Π. Πασπαλλής.

<http://kypseli.fks.uoc.gr/index.php/pub/view?id=19&page=2>

Λαζαρίδου, Π. (1867). Θάλεια: Σύγγραμμα Περιοδικόν του γυναικείου φύλλου. Αθήνα: Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Κύπρου

<https://lekythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/26493>

(2018). Φεμινισμός στη Θεσσαλονίκη: Οι αδελφές Ελπίδα και Τασία Αντωνιάδου. Θεσσαλονίκη.

<https://archive.saloni.ca/429>

Λαμπαδαρίδου – Πόθου, Μ. (2024). Απονομή του λογοτεχνικού βραβείου της «Ομάδας των 12». Αθήνα.

<https://marialampadaridoupothou.gr/%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AE-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CF%84%CE%B5%CF%87%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%8D-%CE%B2%CF%81%CE%B1%CE%B2%CE%B5%CE%AF%CE%BF%CF%85-%CF%84%CE%B7/>

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

A. Ερωτήσεις για δημογραφικά στοιχεία

1. Ηλικία (σε ηλικιακές κατηγορίες)
2. Μορφωτικό επίπεδο και τυχόν εξειδίκευση
3. Έτη Προϋπηρεσίας

B. Σχετικά με τον περιοδικό τύπο και ειδικότερα τον ρόλο του στο πολιτιστικό τοπίο το πρώτο μισό του 20ού αιώνα

1. Ποια πιστεύετε ότι είναι η συμβολή του περιοδικού τύπου στη διαμόρφωση του λογοτεχνικού και πολιτιστικού γενικότερα τοπίου; Να αναφέρετε, αν θέλετε, κάποιο σημαντικό σύγχρονο ελληνικό πολιτιστικό-λογοτεχνικό περιοδικό.
2. Γνωρίζετε κάποιο σημαντικό λογοτεχνικό περιοδικό του πρώτου μισού του 20ού αιώνα; Ποια θεωρείτε ότι ήταν η ιδιαίτερη συμβολή του στα ελληνικά γράμματα;
3. Δεδομένου ότι οι γυναίκες διεκδικούσαν ακόμα σε αυτή τη χρονική φάση ένα μεγάλο μέρος από τα δικαιώματα που πλέον έχουν θεσμικά κατοχυρωθεί, γνωρίζετε κάποια σημαντική προσωπικότητα της εποχής στον χώρο των κοινωνικών αγώνων για την ισότητα των γυναικών;
4. Ποια γυναίκα συγγραφέα ή γενικότερα δημιουργό ξεχωρίζετε από το πρώτο μισό του 20ού αιώνα; Να αναφέρετε, αν θέλετε, κάποια σημαντική νεότερη Ελληνίδα συγγραφέα ή γενικότερα δημιουργό που ξεχωρίζετε.
5. Ποια η άποψή σας για τον τρόπο ή τους τρόπους που μπορεί η λογοτεχνία και η τέχνη να επηρεάσει την κοινωνία και τους θεσμούς μιας εποχής;

Γ. Σχετικά με τη συμβολή της Ελένης Ουράνη στα ελληνικά γράμματα και στο ζήτημα των έμφυλων στερεοτύπων

6. Γνωρίζετε μήπως ποιας Ελληνίδας συγγραφέα είναι ψευδώνυμο το ονοματεπώνυμο Άλκης Θρύλος; ΝΑΙ / ΟΧΙ
7. Μπορείτε να ερμηνεύσετε τους λόγους που χρησιμοποίησε ψευδώνυμο;
8. Με βάση τη δική σας εμπειρία, οι χρήστες της βιβλιοθήκης που εργάζεστε γνωρίζουν το έργο της (π.χ. δανείζονται βιβλία της); ΝΑΙ / ΟΧΙ

9. Πώς η επιτυχημένη σταδιοδρομία στα γράμματα της Ελένης Ουράνη θα μπορούσε να έχει συμβάλει στη θέση των γυναικών στην ελληνική κοινωνία; Να αναφέρετε, αν γνωρίζετε κάτι συγκεκριμένο για τη σχέση της με το φεμινιστικό κίνημα.

10. Πώς πιστεύετε ότι το ευρύτερο κοινό θα μπορούσε να εξοικειωθεί με το έργο της και με τον ρόλο της στα ελληνικά γράμματα; Ποιος ο ρόλος των βιβλιοθηκών σε αυτή την κατεύθυνση;

Δ. Γενικότερα για τη θέση των γυναικών στο σύγχρονο λογοτεχνικό πεδίο

11. Θεωρείτε ότι οι χρήστες της βιβλιοθήκης που εργάζεστε είναι ενημερωμένοι επαρκώς για τις νεότερες Ελληνίδες γυναίκες συγγραφείς (π.χ. αναζητούν βιβλία τους, δανείζονται κ.ά.);

12. Πιστεύετε ότι υπάρχουν ακόμα κάποιες μορφές στερεότυπα φύλου στον χώρο των ελληνικών εκδόσεων (αν ναι, αναφέρετε παραδείγματα και τεκμηριώστε παρακαλώ τη θέση σας).

13. Θεωρείτε από την εμπειρία σας ως επαρκής αναγνώστης/στρια και επαγγελματίας βιβλιοθηκονόμος ότι οι γυναίκες συγγραφείς τείνουν να επιλέγουν συγκεκριμένα κειμενικά είδη;

14. Θεωρείτε ότι στη σύγχρονη εποχή υπάρχουν γυναίκες δημιουργοί (από όλους τους χώρους των τεχνών) που κρίνετε ότι θα άξιζε να έχει προβληθεί περισσότερο το έργο και η δράση τους; Να αναφέρετε παραδείγματα.

Ο « Φλοίσβος » δει ψευδῆ εἰς τὸ θεῖον
« Νέα Ἑφημερίδα » τὸν Τρίτον, ~~6^{ου}~~ ⁸ Δεκεμβρίου 1915
Ἐγὼς Θρύλος

Εικόνα 1: Υπογραφή Θρύλος Ἄλκης, μονόπρακτο Ο Φλοίσβος

Πηγή: Ιστορικό Αρχείο Ωδείου Αθηνών

Φ Λ Ο Ι Σ Β Ο Σ .

(Δράμα σε μέρη τρία)

Ἦνε κάποια δράματα.....

Με σφραγισμένα χεῖλη.....

Κ. Παλαμᾶς.

Rien de plus cher que la chanson grise

Où l' Imprécis au Précis se joint.

P. Verlaine.

Diese lange Gasse zurück: die währt eine ewigkeit. Und jene lange Gasse hinaus - das ist eine andre ewigkeit. Sie wiederprechen sich, diese Wege; sie stoßen sich gerade vor den Kopf; und hier, an diesem Torwege, ist es wo sie zusammenkommen. Bei Rume des Torwegs steht den geschrieben: "Augenblick".....

Frei... sind noch viele Sitze für Einsame und Zweisame um die der Geruch stiller Meere weht.

Fr. Schlegel.

Εικόνα 2: Υπογραφή Θρύλος Άλκης, μονόπρακτο Ο Φλοίσβος

Πηγή: Ιστορικό Αρχείο Ωδείου Αθηνών

Δευτέρα 18/5/915

Πρὸς τοὺς Κύριον Γ. Σροβίνου

Ἑλλάδα

Παρακαλῶ εἰς ἐπιμὴν καὶ εὐχὰς ἀποστεί-
λῃ τὸ χειρόγραφον τοῦ δράματος τοῦ
κ. Γρηγ. Ξυνοπούλου ἔργον ὁ νέον
μακίχον καὶ Αθερατικὴν Διασκευὴν
τὸ χειρόγραφον ἐπιμὴν ἕνα ἄντι, καὶ
τὸ ἔργον ἀποστείλαι εἰς τὴν ἐκδοτικὴν
τῆς Ἑκδοτικῆς.

καὶ ἐπιμὴν
© Γραμμικῆ καὶ ἑδαιὶ
Καλλιμαχίδου

Εικόνα 3: Υπογραφή Θρύλος Ἄλκης, μονόπρακτο Ο Φλοίσβος

Πηγή: Ιστορικό Αρχείο Ωδείου Αθηνών

Ἄντι κάμει το' ἰσομαί μου ἄλλου ο
νέος, εἰς το' διαμνημόν ἡ ὄσα-
δίδα το' χυεῖσκα εἰς τὴν δει-
δίτου το' ὠδίου.

Παραμαχὴ καὶ εἰσομαί μου οἱ κελαί,
τοῖς ἰστίου δι' μνείας, οἱ αἱ ποσέλα-
ου το' ἱερὸν ἀρχίμου πύμα, δελε-
σα, 18 καίον, ἡ ἡ κελεῖσι εἰσ-
χίαι, δα' ἱσχυροῦσιν ἀδελφότητος με-
χει το' 27^{ου} τοῦ ἰδίου. Ὅσα δὲ γὰρ
δουσί, καὶ το' δάγμα τοῦτο, δέλαται καὶ
σπρίσθαι, - γυμνασίου δὲ καὶ εἰσπρίσθαι ὅσο
το' πορεία τοῦ δειλίου, εἰσομαί μου
στὸ τοῦτο, - ὅμοι ἢ χυεῖσκα.

Ἦν κελεῖσι ἀδελφίαι, δα' ναυχί-
μῶν ἀσπύ, ἀχά τοῖς εἰς κελεῖσι
ἡ καὶ το' ἰδίου ἡ καὶ το' ἀπορῶσιν.

Γεωργίου

Εικόνα 4: Υπογραφή Θρύλος Ἄλκης, μονόπρακτο Ο Φλοίσβος

Πηγή: Ιστορικό Αρχεῖο Ωδείου Αθηνών

Συνέδριο της Μικράς Αντάντ Γυναικών στην Αθήνα, 1925

Η μικρή Αντάντ Γυναικών ιδρύεται το 1923 από φεμινιστικές οργανώσεις της Βουλγαρίας, της Γιουγκοσλαβίας, της Ρουμανίας, της Πολωνίας, της Τσεχοσλοβακίας και της Ελλάδας, με στόχο τόσο τα γυναικεία ζητήματα της εποχής όσο και την ειρήνη στην περιοχή. Από αριστερά, διακρίνονται: καθιστές οι Μαρία Σβώλου, Άννα Παπαδημητρίου και Αύρα Θεοδωροπούλου· όρθιες, δεύτερη η Αιμιλία Καραβία, τρίτη η Ελένη Νεγροπόντη και τέταρτη η Μαρία Καρατζοπούλου.

Από: Έφη Αβδελά - Αγγέλικα Ψαρρά, *Ο Φεμινισμός στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου*, Αθήνα 1985

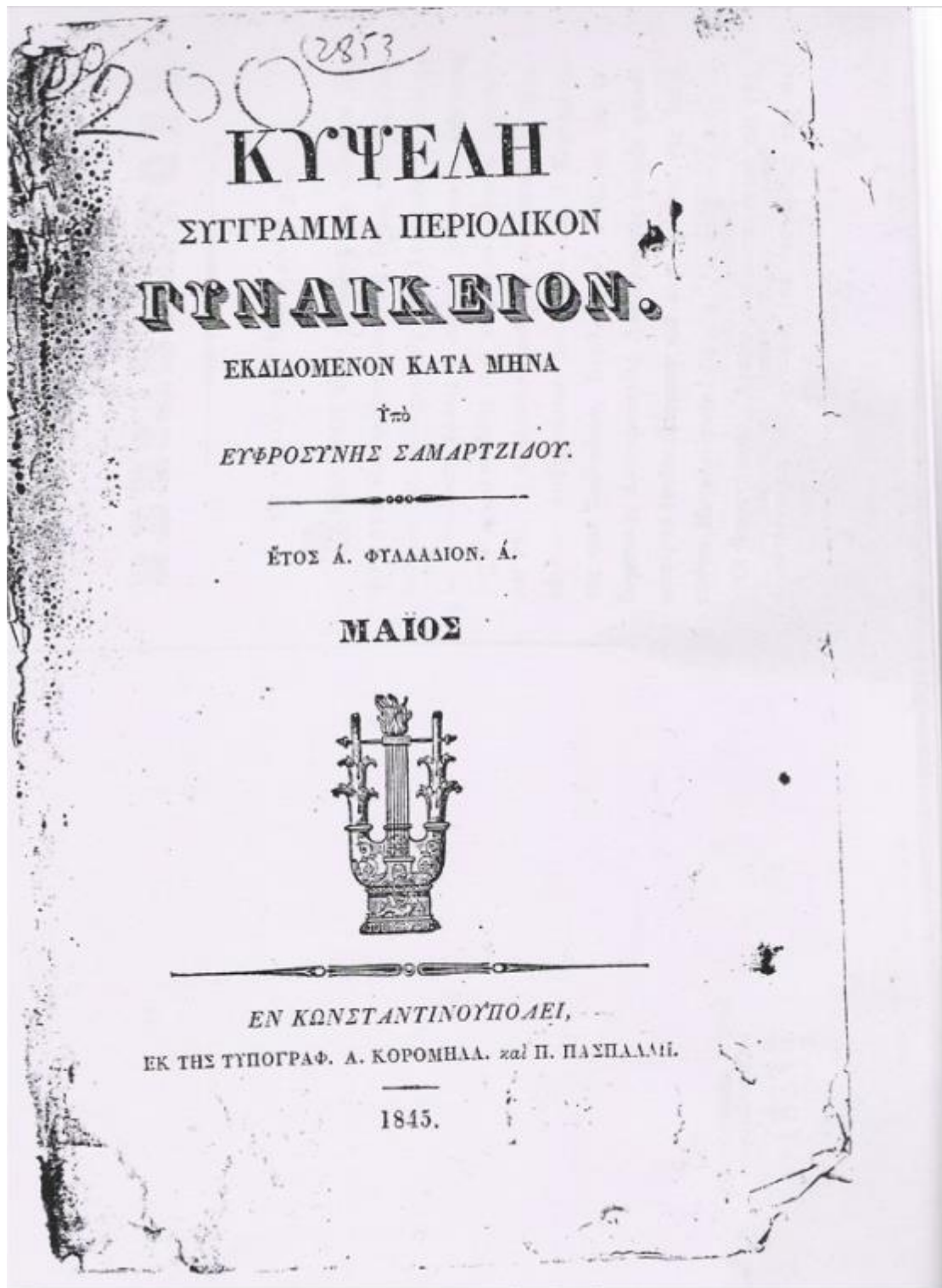
Εικόνα 5: Συνέδριο της Μικράς Αντάντ στην Αθήνα

Πηγή: Καραπάνου, Άννα. (επιμ.). (2017). Ο φεμινισμός στα χρόνια της μεταπολίτευσης: 1974-1990: ιδέες, συλλογικότητες, διεκδικήσεις. Αθήνα: Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων για τον Κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία

Εικόνα: Περιοδικού Κυψέλη

Πηγή: <http://kypseli.fks.uoc.gr/index.php/pub/view?id=19&page=2>

ΠΡΩΤΟΠΟΡΕΣ ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ

ΣΩΤΗΡΙΑ ΑΛΙΜΠΕΡΤΗ
(Από το αρχείο μου)

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ ΒΙΚΕΛΑ
(Φωτογραφικό λεύκωμα
Μουσείο Μπενάκη
αρ. φωτ. 475)

Εικόνα: Σωτηρία Αλιμπέρτη και Βικέλα Ευφροσύνη

Πηγή: Ξηραδάκη, Κούλα.(2020). Το φεμινιστικό κίνημα στην Ελλάδα 1830 -1936:πρωτοπόρες Ελληνίδες. Αθήνα: Κουκκίδα

Διεθνές συνέδριο για τα δικαιώματα των γυναικών στην Ακαδημία Αθηνών, 1924

Αρχειο ΕΡΤ, Συλλογή Πέτρου Πουλιδη

Στο βήμα η Ελένη Ουράνη το γένος Νεγροπόντη, γνωστή με το ψευδώνυμο Άλκης Θρύλος. Το 1920 γίνεται μέλος του Συνδέσμου Ελληνίδων υπέρ των Δικαιωμάτων της Γυναίκας, ενώ παράλληλα επιδιόδετα στην αρθρογραφία με θέμα τον φεμινισμό.

Συγκέντρωση φεμινιστριών στα προπύλαια του Πανεπιστημίου της Αθήνας, 1926

Αρχειο ΕΡΤ, Συλλογή Πέτρου Πουλιδη

Συνέδριο της Μικράς Αντάντ Γυναικών στην Αθήνα, 1925

Η μικρή Αντάντ Γυναικών ιδρύεται το 1923 από φεμινιστικές οργανώσεις της Βουλγαρίας, της Γιουγκοσλαβίας, της Ρουμανίας, της Πολωνίας, της Τσεχοσλοβακίας και της Ελλάδας, με στόχο τόσο τα γυναικεία ζητήματα της εποχής όσο και την ειρήνη στην περιοχή. Από αριστερά, διακρίνονται: καθίστες οι Μαρία Σβώλου, Άννα Παπαδημητρίου και Αύρα Θεοδοροπούλου· όρθιες, δεύτερη η Αιμιλία Καραβία, τρίτη η Ελένη Νεγροπόντη και τέταρτη η Μαρία Καρατζοπούλου.

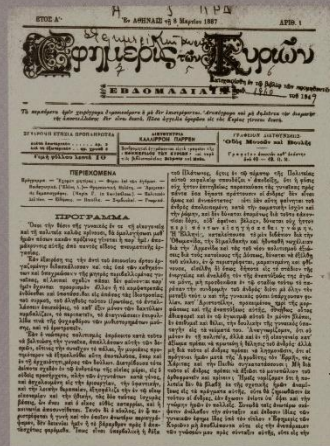
Από: Έφη Αβδελά - Αγγέλικα Ψαρρά, Ο Φεμινισμός στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου, Αθήνα 1985

Πηγή: Καραπάνου, Άννα. (επιμ.). (2017). Ο φεμινισμός στα χρόνια της μεταπολίτευσης: 1974-1990: ιδέες, συλλογικότητες, διεκδικήσεις. Αθήνα: Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων για τον Κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία

Η Καλλιρρόη Παρρέν (1859-1940) στην ηλικία που εκδίδει την 'Εφημερίδα των Κυριών Αρχείο Λυκείου των Ελληνίδων

Δημοσιογράφος με πλούσιο και ποικίλο συγγραφικό έργο, η Καλλιρρόη Παρρέν υπήρξε η σημαντικότερη φυσιογνωμία που ανέδειξε η ελληνική γυναικεία κίνηση του τέλους του 19ου και των αρχών του 20ού αιώνα. Συγκροτεί έναν διακριτό δημόσιο χώρο γυναικών με αιτήματα την εκπαίδευση και την εργασία των γυναικών.

Είμαι ευτυχής, διότι ό,τι είμαι τὸ ὀφείλω εἰς ἐμέ και μόνην, και εἶμαι εὐτυχής ἰδίᾳ, διότι ἐν τῇ πάλῃ τῆς ζωῆς ἐξωκειώθη εἰς τὴν ἐργασίαν, δι' ἣς και μόνης και ἡμεῖς αἱ γυναικες γινόμεθα ἄνθρωποι με ἴδιαν ἀτομικότητα, ἴδιαν συνείδησιν, ἴδιαν ὄντοτητα. Εἶμαι εὐτυχής, τέλος, διότι ἀπέκτησα τὴν βεβαιότητα ὅτι δύναμαι νὰ φέρω πᾶσαν τὴν εὐθύνην τῶν πράξεών μου, ἀλλὰ και νὰ ἔχω ἀνάλογον ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ μου δικαίωματα.

Καλλιρρόη Παρρέν, Ἡ χειραφετημένη, Αθήνα 1900

Αναμνηστική φωτογραφία μελών του Λυκείου των Ελληνίδων Αρχείο ΕΡΤ, Συλλογή Πέτρου Πουλιδί

'Εφημερίδα των Κυριών, τχ. 1, 8 Μαρτίου 1887

Βιβλιοθήκη της Βουλής

Εκδίδεται στην Αθήνα το 1887 από την Καλλιρρόη Παρρέν. Ακολουθεί τη δημοσιογραφική παράδοση των πρώτων περιοδικών, αλλά συνιστά και τομή: οι γυναίκες ως συλλογικό υποκείμενο της χειραφέτησής τους. Το εγχείρημα περιλαμβάνει συστηματική επεξεργασία συγκεκριμένων διεκδικήσεων, σχολιασμό της πολιτικής και κοινωνικής επικαιρότητας από τη σκοπιά των γυναικών και τη διατύπωση μιας "μετρημένης" στρατηγικής για την κατάκτηση της γυναικείας χειραφέτησης. Βασικά αιτήματα το δικαίωμα στη γνώση και το δικαίωμα στην εργασία.

Εάν υπάρχει ζήτημα κοινωνικών, ζήτημα ἀφορᾶν εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος ἐν Ἑλλάδι, ὑπάρχει ἀναντητήτως και γυναικῶν τοιοῦτον.

«Υπάρχει ἐν Ἑλλάδι γυναικῶν ζήτημα.», 'Εφημερίδα των Κυριών, Ἰούλιος 1888

1802

ΤΟ ΛΥΚΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ

Ἡ πρόοδος τοῦ Φεμινισμοῦ

Δὴν δύναται τις νὰ μὴ ἀμολογήσῃ ὅτι ἀληθῆ σταθμὴν προόδου ἐπηρώμασαν ἐν τῇ ἐξελίξει τῆς Ἑλληνικῆς γυναικῆς ἡ χθεσινὴ ἐπιχορηγία τῶν ἐργασιῶν τοῦ Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων, ἐν τῷ ὅποιον ἐπιηλοῦσθη ἡ πρωτοβουλία τῆς Ἑλληνίδος ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ, τῇ κληρικῇ καὶ ἐθνικῇ δράσει.

Εὐγενεῖς θέσπισαι καὶ δεσποινίδες γνωστόταται ἐν τῇ ἀριστοκρατίᾳ τοῦ πεντακταετησίου Τέχναι, ἀκόμα ἀπὸ πολλοῦ πλὴν χρόνου ἐργαζόμεναι ἐνα πόνον ἀάθετον ἐργασίαι νὰ μερρωθῇ ἡ Ἑλληνὶς ἑλληνοπαιδεία, νὰ εἰσαγάσῃ τῇ ἐργῇ ἑλληνικὰ ἴθνη καὶ ἔθνη, νὰ ἀποσυρῇ καὶ διαλύσῃ τὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν παιδαγωγικὸν πόνον ἀνοσιγίων τῶν, νὰ ἀναγεννήσῃ καὶ ἀρχαία ἑλληνικὰ τέχνη καὶ νὰ εἰσαγάγῃ αὐτὰ ἀπὸ τῆς καλλιῆς τοῦ ποταμοῦ μέγρη τοῦ μεγάρου τοῦ πλουτοῦ.

Ἀπὸ τοιαύτης ἀρχῆς ὁρμώμεναι αἱ εὐγενεῖς δεσποιναι πρὸ ὀνόματι προσημασμέναι ὑπερέστησαν, ἀλλ' ἐν μέσῳ κοινωσιῶν πρῶτον καὶ ἀποκατέστη ἡμεῖς ἐξιστορητικῶς ἡσυχαστικῶς ἀγῶν Ἑλληνικῶν ψυχῶν ἔδοξαν πόδα εἰς τὸν μάχον καὶ εὐγενῆ αὐτῶν πόνον, συμπήρασαν τὸ πολυσχιδὲς Ἰνστιτοῦ τῶν Ἑλληνίδων, τὸ ὅποιον ἐργαζόμενον ἔδει ἀπὸ τῶν ἑκατὸν χιλῶν τῶν ἐπιστημῶν ἐμφανιστῶν τοῦ.

Πηγή: Καραπάνου, Άννα. (επιμ.). (2017). Ο φεμινισμός στα χρόνια της μεταπολίτευσης: 1974-1990: ιδέες, συλλογικότητες, διεκδικήσεις. Αθήνα: Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων για τον Κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία

ΠΡΩΤΟΠΟΡΕΣ ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΡΡΕΝ

Η γυνή χειραφετείται διά της εργασίας
1 Αύγουστου 1893

ΑΥΤΟΓΡΑΦΟ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΡΡΟΗΣ ΠΑΡΡΕΝ
(Ποικίλη Στοά, 1894, σελ. 289)

Εικόνα: Καλλιρρόη Παρρέν

Πηγή: Ξηραδάκη, Κούλα.(2020). Το φεμινιστικό κίνημα στην Ελλάδα 1830 -1936:πρωτοπόρες Ελληνίδες. Αθήνα: Κουκκίδα

Σοσιαλιστική Ὀργάνωση Γυναικῶν

ΤΜΗΜΑ ΤΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΡΙΩΝ
(Έτος ἀναγνώρισεως 1926)

*Έργατριες,
Γυναίκες υπάλληλοι,
Γυναίκες διανοούμενες,*

Ἐνῶ ἐργάζεσθε ἡ Ἑλληνική Πολιτεία δέ σας εἰσεσε ἀκόμη ὅλα σας τὰ δικαιώματα. Δὲν εἶσθε ἰσες μετὸν ἄνδρα ὀπεναντι τοῦ Νόμου. Ὀργανωθῆτε καὶ ζητήστε ἰσότητα στὰ δικαιώματα ἐργασίας. Ζητήσετε τὸ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι παντοῦ (Συμβούλια Ἐπιχειρήσεων, Δήμους, Κοινότητες, Κοινοβούλιο).

Πρὸ παντὸς μαρτυρῆτε σοσιαλιστικὰ γιὰ νὰ μὴ γίνεσθε τυρᾶ ὄργανα πολιτικῆς δημογωγίας. Γιὰ νὰ μὴν εἶσθε οἱ φεμιναράροι τῶν ἄνδρων. Γενῆτε μετὰ τὸ σοσιαλισμὸ φεμινιστριες συνειδητῆς. **Μοναχὰ ὁ σοσιαλισμὸς δὴγεί στὴ γυναικεία χειραφέτηση,** δίνει στὴ γυναῖκα ὅλες τῆς τίς ἐλευθερίας.

Ἐγγραφῆτε μέλη στὴ "Σ. Ο. Γ." (Καραγιώργη Σερβίας 9) παρακολουθῆτε τῆς ὁμιλίας τῆς καὶ τὸ γυναικεῖο τμήμα τοῦ περιοδικοῦ τῆς: "**ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚῆ ΖΩῆ**".

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ :

ΒΑΣΩ ΣΑΛΙΑ,	Ἐμπροσ
ΣΤΕΛΑ ΔΙΑΚΑΚΗ	Ἄμ. ὑπάλληλος
ΛΙΜΠΑ ΖΩΓΡΑΦΙΩΤ.	(Θεσσαλονίκη)
ΣΤΑΣΑ ΚΟΥΖΟΥΤΖΑΚΟΥ,	Ἰδιωτ. ὑπάλληλος
ΔΕΣΠΟΝΑ ΠΑΣΑΔΑΡΗ,	Ἐργάζμ. ἐργουπλοῦ
Β. ΧΑΡΑΤΖΑ,	Ἰδιωτ. ὑπάλληλος

Γραμματέας:

ΜΥΡΤΩ Ν. ΓΙΑΝΝΙΟΥ
Διπλ. Πολιτ. Ἐπιστημῶν

ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ 1936

(Από το αρχείο μου)

Εικόνα: Σοσιαλιστική Ὀργάνωση Γυναικῶν

Πηγή: Ξηραδάκη, Κούλα.(2020). Το φεμινιστικὸ κίνημα στὴν Ελλάδα 1830 -1936:πρωτοπόρες Ἑλληνίδες. Αθήνα: Κουκκίδα

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΩΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ:

1. Ποια πιστεύετε ότι είναι η συμβολή του περιοδικού τύπου στη διαμόρφωση του λογοτεχνικού και πολιτιστικού γενικότερα τοπίου; Να αναφέρετε, αν θέλετε, κάποιο σημαντικό σύγχρονο ελληνικό πολιτιστικό-λογοτεχνικό περιοδικό.

Ομιλητής Α: Η συμβολή του περιοδικού τύπου στη διαμόρφωση του λογοτεχνικού και πολιτιστικού γενικότερα τοπίου δεν είναι απλά καθοριστικός, έπαιξε τον σημαντικότερο ρόλο στο να αναπτυχθεί γενικότερα ο πολιτισμός, σε ατομικό επίπεδο να καλλιεργηθούν οι πολίτες, να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους, να διαμορφώνουν άποψη, να μάθουν πολλά γύρω από το λογοτεχνικό περιεχόμενο ώστε να υπάρχει μια υγιής κοινωνία. Η παιδεία είναι εκείνη που κάνει τις κοινωνίες ελεύθερες και ανεξάρτητες με κρίση. Έπαιξε πολύ σημαντικό ρόλο.

Ομιλητής Β: Αναφέρει ως περιοδικά το *Νέα Εστία* και σαν πιο πρόσφατο το *Διαβάζω*. βέβαια και διαμορφώνει το τοπίο, τη μόρφωση και τον πολιτισμό, τα περιοδικά ανάλογα με το θέμα που έχουν διευρύνουν την μόρφωση, το επίπεδο, βάζουν τον αναγνώστη να ψάξει περισσότερο ένα θέμα που τον απασχολεί και τον ενδιαφέρει, να διεξαχθούν περισσότερα πολιτιστικά δρώμενα, να πάρουμε αφορμές από κάποιο σημαντικό πρόσωπο και να το αναπτύξουμε.

2. Γνωρίζετε κάποιο σημαντικό λογοτεχνικό περιοδικό του πρώτου μισού του 20ού αιώνα; Ποια θεωρείτε ότι ήταν η ιδιαίτερη συμβολή του στα ελληνικά γράμματα;

Ομιλητής Δ: *Νέα Εστία*, είναι ένας πυλώνας στην λογοτεχνία.

3. Δεδομένου ότι οι γυναίκες διεκδικούσαν ακόμα σε αυτή τη χρονική φάση ένα μεγάλο μέρος από τα δικαιώματα που πλέον έχουν θεσμικά κατοχυρωθεί, γνωρίζετε κάποια σημαντική προσωπικότητα της εποχής στον χώρο των κοινωνικών αγώνων για την ισότητα των γυναικών;

Ομιλητής Β: Πρωτοπόρος ήταν η Σιμόν ντε Μποβουάρ, μέσα από το λογοτεχνικό της ύφος και από τα βιβλία που έχει γράψει και το πόσο μυήθηκαν οι γυναίκες μέσα από τις απόψεις της.

Ομιλητής Ε: Γενικά η λογοτεχνία και η τέχνη έχει μια φωνή που εκφράζει κάτι διαφορετικό, που έρχεται σε κόντρα με το κατεστημένο, να αποδεχθεί το διαφορετικό, είναι ανοιχτή στο καινούριο, έχει συντηρητικούς σπαδούς η λογοτεχνία με την καθαρεύουσα και τον δημοτικισμό, κόντρα στα πρόσωπα είτε με τα κείμενα τους, ή με το τι υποστήριζε

8. Με βάση τη δική σας εμπειρία, οι χρήστες της βιβλιοθήκης που εργάζεστε γνωρίζουν το έργο της (π.χ. δανείζονται βιβλία της); ΝΑΙ / ΟΧΙ

Ομιλητής Α: Δυστυχώς την εποχή εκείνη οι γυναίκες ήταν σε ένα κατώτερο επίπεδο και ειδικά σε αυτά τα θέματα της εκπαίδευσης και της παιδείας, ήταν τολμηρό και πρωτότυπο για μια γυναίκα να γράφει και να αναδειχθεί ως λογοτέχνης. Ως φύλο έβρισκε πολλά εμπόδια.

Ομιλητής Β: Δυστυχώς όχι, δεν δανείζονται.

11. Θεωρείτε ότι οι χρήστες της βιβλιοθήκης που εργάζεστε είναι ενημερωμένοι επαρκώς για τις νεότερες Ελληνίδες γυναίκες συγγραφείς (π.χ. αναζητούν βιβλία τους, δανείζονται κ.ά.);

Ομιλητής Α: Ναι είναι ενημερωμένοι, γενικά οι φοιτητές διαβάζουν βιβλία, η λογοτεχνική τους συλλογή εξαντλείται, είναι ενημερωμένοι για τις νεότερες Ελληνίδες συγγραφείς, είναι ενημερωμένοι και πολλοί φοιτητές ασχολούνται ερασιτεχνικά με την συγγραφή βιβλίων.

13. Θεωρείτε από την εμπειρία σας ως επαρκής αναγνώστης/στρια και επαγγελματίας βιβλιοθηκονόμος ότι οι γυναίκες συγγραφείς τείνουν να επιλέγουν συγκεκριμένα κειμενικά είδη;

Ομιλητής Β: Τώρα πια όχι, ίσως παλιότερα, επιλέγουν πολλά κειμενικά είδη και παρατηρείται ότι γράφουν κειμενικά είδη και σε είδη αντρικά όπως τα αστυνομικά, που ήταν κατά κόρον αντρικό.

14. Θεωρείτε ότι στη σύγχρονη εποχή υπάρχουν γυναίκες δημιουργοί (από όλους τους χώρους των τεχνών) που κρίνετε ότι θα άξιζε να έχει προβληθεί περισσότερο το έργο και η δράση τους; Να αναφέρετε παραδείγματα.

Ομιλητής Θ: Η Μαρία Ευθυμίου η ιστορικός, Την Κική Δημουλά, την Άλκη Ζέη , η Πέτροβιτς, Η Σαρρή. Η Γλύκατζη, ιστορικός, ακούγεται το όνομα της. Προτείνει να ξεχωρίσουν να μην είναι κάτι το ίδιο, να μην είναι οι ίδιες ιστορίες, να μην έχουν το ίδιο ύφος. Είναι κάποιοι συγγραφείς που ενώ έχουν πολύ ωραία βιβλία , έχουν στάση ζωής να μην θέλουν να προβληθούν οι ίδιοι.